

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut

Eesti osalemine Euroopa avalikus sfääris eurotsooni abifondide näitel

Magistritöö

Kaur Paves

A72288

Juhendaja: Marju Lauristin, PhD

Tartu 2014

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	4
2. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	6
2.1 Euroopa avalik sfäär.....	6
2.2 Eesti meedia Euroopa avalikus sfääris.....	9
2.3 Meedia roll demokraatlikus otsustusprotsessis. Avaliku diskussiooni tähtsus arutlevas demokraatias.....	10
2.4 Kõneaine kujundamine ja argumentatsioon.....	12
2.5 ESM.....	13
2.6 ESM ja Eesti.....	14
3. Probleemipüstitus ja uurimisküsimused.....	15
3.1 Probleemipüstitus.....	15
3.2 Uurimisküsimused.....	16
4. Uuringute metoodika ja kirjeldus.....	18
4.1 Valimi moodustamise põhimõtted.....	18
4.2 Meetod.....	19
4.3 Sisuanalüüsi läbiviimine.....	19
4.3.1 Analüüsiühik.....	19
4.3.2 Kategooriate süsteem kvantitatiivsel sisuanalüüsil.....	19
4.3.3 Kvantitatiivse sisuanalüüsi läbiviimine.....	20
4.4 Diskursusanalüüsi läbiviimine.....	24
5. Kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemused.....	27
5.1 Teema kajastuse jaotus ajateljel.....	27
5.2 Domineerivad kõneisikud.....	28
5.3 Väljaannete hoiakud ESMi suhtes.....	35
5.4. Argumentide aluste, modaalsuste ja lokaalsuste esinemissagedus.....	36
6. Diskursusanalüüsi tulemused.....	50
5.5.1 Poliitilise legitimaatsiooni diskursus.....	51
5.5.2. Juriidilise legitimaatsiooni diskursus.....	57
5.5.3 Euroopaliku solidaarsuse diskursus.....	65
5.5.4 Vaidlemise mõttetuse diskursus.....	68
7. Järeldused.....	71

8. Diskussioon.....	77
9. Kokkuvõte.....	81
10. Summary.....	84
11. Kasutatud kirjandus.....	87
12. Lisad.....	91

1. Sissejuhatus

Magistritöö teema valikul lähtus autor nähtuse ajakohasusest ja olulisusest. 30. augustil aastal 2012 kell 16:40 ratifitseeris riigikogu Eesti osaluse Euroopa stabiilsusmehhanismis (ESM) ning otsus tähendas Eesti nõustumist 148,8 miljoni euro sissemaksimisega viie aasta jooksul pärast lepingu jõustumist ning 1,1532 miljardi euroga sissenõutava kapitaliga lepingukohase sissenõude saamisel (Riigikogu... 2012). Ajakirjandustudengina läheneb autor teemale läbi meediakajastuse, viies läbi uuringu kõigi üleriigiliste päevalehtede – Postimehe, Õhtulehe, Eesti Päevalehe ja Äripäeva – *online*-väljaannetes ilmunud materjali põhjal. Tegemist on mõneti autori bakalaureusetöö edasiarendusega: bakalaureusetöö raames uuris autor ESMi eelkäija Euroopa finantsstabiilsuse fondi (EFSF) meediakajastust Äripäeva ja Õhtulehe näitel (Paves 2012).

Postimees, Õhtuleht, Eesti Päevaleht ja Äripäev said andmestikku valitud lähtuvalt tõdemustest, et tegemist on ainukeste üleriigiliste ajalehtedega, mis ilmuvad kuus korda nädalas. Nende *online*-väljaandeid uuris aga autor puhttehnilisel põhjusel, et *online*-otsing on oluliselt vähem ajamahukas kui sarnane otsing paberlehe puhul.

Töö eesmärgina püüab autor uurida, kas Postimehes, Õhtulehes, Eesti Päevalehes ja Äripäevas avaldatud sisu kaudu kujundatakse avalikus arvamuses mingit konkreetset seisukohta ESMiga ning millisel viisil (analüütilisel või normatiivsel) seda tehakse.

Laiemas plaanis aga uurib autor, kuidas suhestub Eesti avalikkus ESMi kaudu Euroopa avalikku sfääri.

Analüüsitava materjali avaldamise lõpphetkeks valis autor kella 16:40 30. augustil 2012, mil riigikogus peeti ESMi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse lõpphääletus, eeldades, et kuni selle hetkeni oli avaldatud materjalil veel teoreetiliselt võimalik hääletustulemust mõjutada (Riigikogu... 2012). Aluspunkt tuleneb puhtalt töökorralduslikest asjaoludest ja on paigutatud 29. septembrile kell 21:57, mil riigikogu hääletas ESMi eellase EFSFiga liitumise poolt – nii algab magistritöö andmestiku ajajoon täpselt sealt, kus bakalaureusetöö oma lõppes, tagades

järjepidevuse (Riigikogu... 2011).

Teine peatükk toob välja töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad. Kasutatud teoreetilised käsitlused keskenduvad Euroopa avaliku sfääri mõiste määratlemisele ja püüavad välja selgitada, kuidas kindlaks teha, mil määral Eesti sinna sfääri kuulub, ent puudutavad otsapidi ka arutleva demokraatia mõistet ning kirjeldavad meedia rolli demokraatliku otsustusprotsessi ja kõneaine kujundajana. Empiiriline materjal kirjeldab ESMi ja tema eelkäija EFSFi olemust ja ajalugu ning Eesti valikuid teel kõnealuste mehhanismidega ühinemisele.

Kolmas peatükk püstitab töö teljeks oleva probleemi: kuivõrd suhestub Eesti ESMi ümber arenenud debati kaudu Euroopa avalikku sfääri? Probleemi täpsustavad konkreetsemad uurimisküsimused.

Neljas peatükk toob välja valimi ning selgitab metoodika – kvantitatiivse kontentanalüüsi ja diskursusanalüüsi – olemust.

Viies peatükk kirjutab kvantitatiivse kontentanalüüsi abil uurimisküsimuste kaupa lahti nelja uurimisküsimuse vastused, kuues peatükk toob välja diskursusanalüüsi tulemused.

Seitsmes peatükk teeb tulemustest järeldused ning kaheksas pakub välja ideed teema edasiseks uurimiseks. Üheksas peatükk võtab kaheksa eelnevat kokku.

Autor tänab professor Marju Lauristini põhjaliku juhendamise ja innustamise eest, samuti kõiki tööandjaid, kes on kolme aasta vältel akadeemilise töö tarbeks aja varastamise ees silma kinni pigistanud.

2. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

2.1. Euroopa avalik sfäär

Euroopastumine on rahvusvahelistumise vorm, mis on piiratud Euroopa maailmajao või täpsemal juhul Euroopa Liidu liikmesriikidega (Brüggemann & Königsłow 2009:29). Mõneti võib tõesti eeldada, et kuna globaliseerumist käsitletakse ühiskonnateoreetilistes mudelites juba vaat et vääramatu arenguna, siis peaks sellel olema ka oma alamliigid, mis lähtuvalt ajaloolisest kontekstist võiksid muuhulgas eristuda ka geograafilistel alustel. Seetõttu jõudsid Ruud Koopmans ja Jessica Erbe (2003:6) juba aastal 2003 järeldusele, et valitsustevahelises poliitikas ei saa üks Euroopa Liidu liikmesriik teisi enam kohelda kui välisriike, kelle sisepoliitika teistesse ei puutu.

Et 1990ndad ja 2000ndad on tunnistanud kasvavat akadeemilist huvi avaliku sfäär teema vastu (Krzyzanowski 2009:18), oleks paslik esmalt välja selgitada, millal Euroopa avalik sfäär üldse terminina päevakorda kerkis. Michal Krzyzanowski (2009:31) teooriast võiks järeldada, et oluline murrang toimus ajavahemikul 2003-2006: Euroopa on muutunud potentsiaalsest vaenlasest või vähemalt rahvusriigi vastasest enamike kriisisündmuste puhul, millena teda käsitleti aastatel 1956-2003, peamiseks diskursiivseks väärtuste kogumiks, mis pea järsku (aastast 2006) peaks eurooplasi ja rahvusriike koos hoidma. Teatavasti jäi just sellesse perioodi (aastasse 2004) Eesti ja üheksa teise uue liikmesriigi liitumine Euroopa Liiduga.

Michael Brüggemanni ja Katharina Kleinen - von Königsłow (2009:27) kohaselt võib eristada nelja euroopastumise mustrit: ulatuslik euroopastumine, lüliline euroopastumine, Euroopa Liidu keskne, endassesulgunud euroopastumine ja kihelkondlik avalik sfäär. Antud töö kontekstis on oluline just Euroopa Liidu keskne euroopastumine, mida autorid küll kriitiliselt endassesulgunuks nimetavad. See tähendab kasvava intensiivsusega kommunikatsiooni Euroopa naabrite vahel, aga vähem tähelepanu Euroopa Liidule kui sellisele (Brüggemann & Königsłow 2009:30). Muidugi saame me “Euroopa”, “globaalsest”, “riiklikust” ja “kohalikust” avalikust sfäärist rääkida ainult suhtelises mõistes – avaliku kommunikatsiooni

ruumiline ulatus ja piirid tulenevad infovoogude muustrite uurimisest ja nende suhtelise intensiivuse eristamisest erinevate poliitiliste ruumide vahel (Koopmans & Erbe 2003:7). Diskursiivsed konstruktsioonid “Euroopa”, “väärtused” ja “Euroopa väärtused” on mõistagi ka muutunud erinevates kontekstides ja riigispetsiifilistes diskursustes (Krzyzanowski 2009:19).

Kirjanduses on tendents tuvastada Euroopa avalikku sfääri sirgjoonelisel moel, tuletatuna otseselt või kaudselt riikliku avaliku sfääri kontseptsioonist (Koopmans & Erbe 2003:3). Euroopa avalik sfäär ei saa aga tegelikult tekkida puhtalt riiklike sfääride mehaanilises kokkuliitmisel, millega üritavad tegeleda Euroopa Liidu institutsioonide nagu Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni pressiteenistused. Arvukate korrespondentide omamine Brüsselis paistab liikmesriigi seisukohast olevat tarvilik, kuid mitte piisav tingimus laia ja sügava Euroopa Liidu teemade diskussiooni saavutamiseks (Brüggemann & Königslöw 2009:42). Ehk nagu hindavad Brüggemann ja Königslöw (2009:28): *Meie arvates ei saa Euroopa avalikku sfääri kontseptualiseerida ühendatud avaliku sfäärina, mille looks rahvusülene meedia.*

Hetkel saab aga avalikkus oma arvamust kaugeist Euroopa institutsioonidest ja mitmetasandilise poliitika eripäradest otsese isikliku kogemuse põhjal kujundada vaid väga vähese määrani ja peab seetõttu ikkagi sõltuma sellest, kuivõrd muutub Euroopa nähtavaks kohalikus massimeedias (Koopmans & Erbe 2003:2). Järeldusele, et Euroopa teemad on Eesti meedias alaesindatud ja ühtlasi endiselt paigutatud väljaannete välispoliitika sektsiooni jõuab ka Evelin Pullerits magistritöös “Euroopa avalikkus ja euroinfo Eestis” (Pullerits 2007).

Jürgen Habermas (2009:91) tõdeb, et rahvusriigid on kaotanud arvestatava osa oma otsustusõigusest globaliseerumise tõttu. *Ainsaks efektiivseks taktikaks rahvusriikide jaoks oleks taastada oma kaotatud funktsioonid sulandudes eksisteerivatesse rahvusvahelistesse võrkudesse globaalsete kaasmängijatena* (Habermas 2009:92).

Ent teiselt poolt ei ole rahvusriikide mandumine veel inimesteni jõudnud. Näiteks väidab Anthony Giddens (2007:31), et rahvahääletusel “ei” ütlemine Euroopa Liidu aluslepingu sõnastanud Lissaboni leppele ja rahvarahutused Prantsusmaal aastal 2005 viitavad frustratsioonile ja suurema euroopastumise vastasusele. Ometi nõuavad

tulevased majanduspoliitilised arengud veelgi suuremat euroopastumist, kui 2005. aastal üldse päevakorras oli, mistõttu oleks loogiline järeldada, et konflikt võimu ja tavakodanike vahel muutub selles vallas üha teravamaks.

Ulrich Beck (2006:1) läheb rahvusvahelistumise kontseptsiooniga veelgi kaugemale, väites, et maailmakodakondsuse mõistega on seotud suurimad ja produktiivsemad Euroopa valgustusaja vastuolud, kuigi nad on praeguseks ammu unustatud. Tänapäevaks on kosmopolitanismil õnnestunud vastuolulise ja ratsionaalse idee staatusest pääseda, filosoofilised õhulossid hüljata ning reaalsusesse siseneda (Beck 2006:2). Becki hinnangul pärssib Euroopa ühtsust veel ainult Teisest maailmasõjast pärinev hirm Saksamaa liigse domineerimise ees: *Kosmopolitaansusel on vaja vaid tiivad alla saata ja holokaustist tulenev Euroopa trauma lendab koos sellega minema* (Beck 2006:3). Becki väljajätmistele peatselt järgnenud majanduskriis tõestab aga, et just eurotsooni suurima majandusega Saksamaa asub olude sunnil võtma juhtrolli suurema föderaalsete eest võitlemisel.

Samas tunnistab Beck (2006:14), et kosmopolitanism ei saa asendada rahvuslust ja provintslust, sest inimõiguste ja demokraatia ideed vajavad rahvuslikku baasi. Seda aga ei saa segi ajada marurahvuslusega: *Vastuolulisel moel viib fanaatiline rahvuslus allakäigu, piiratuse, vaesumise ja nõrgestumise poole ning seetõttu on ülimalt antirahvuslik* (Beck 2006:12). Paraku pole Becki (2006:163) väitel peaaegu üldse kuulda intellektuaalide häält, kes võtaks innukalt sõna Euroopa idapoolse laienemise kaitseks ning astuks välja jäikade rahvuslaste vastu.

William Outhwaite näeb tõsisema takistusena Euroopa avaliku sfääri väljakujunemise teel sügavalt juurdunud lääne-ida telge: *Kui Euroopa läänepiiri on selgelt paika pannud Atlandi ookean, siis idapoolne serv pole mitte lihtsalt ebatäpne, vaid ka fundamentaalselt määratlemata: iga katse seda põhimõtteliselt või poliitiliselt paika panna tekitab paradokse, mis ürituse nurjavad* (Outhwaite 2008:24). Outhwaite'i väitel on umbes 1333. aastast saadik Euroopa end kujutanud ülejäänud maailmaga võrreldes väärtuslikus plaanis läänelikuna ning oma naabreid ja omaenda ida- ja lõunaregioone vähemläänelikena või suisa vähem kui läänelikena (Outhwaite 2008:25). *Mis aga jääb ebaselgeks, on, kas ja kui kauaks Euroopa enesekujutus lähtub ida-lääne polaarsusest* (Outhwaite 2008:26).

Outhwaite'i hinnangul on lääne-ida teljega seotud eelarvamused isegi karmimalt omaks võetud kui põhja-lõuna suunal. *Õpetlik on jälgida 2000. aastate alguse küsitlusi, kus paljud lääneeurooplased toetasid tuliselt küll Malta, aga ka Norra ja Šveitsi liitumist Euroopa Liiduga, ent suhtusid leigelt või lausa negatiivselt Kesk- ja Ida-Euroopasse ning eriti negatiivselt Türgisse* (Outhwaite 2008:33). Outhwaite otsib ka põhjuseid, tõdedes näiteks, et korrupsiooni osas asendab lääne-ida telg põhja-lõuna oma nii lääneriikide sees kui Euroopas üldiselt: vaid Küpros, Itaalia ja Kreeka on rohkem korrumpeerunud kui "puhtaimad" postkommunistlikud riigid (Outhwaite 2008:38).

Habermas (2006:88) võtab debati euroskeptikute ja euroföderalistide vahel kokku sedastusega, et see keskendub üle kõige muu sellele, kas Euroopa Liit oma erinevate liikmesriikide ja nende rahvaste, kultuuride ja keeltega suudab iial omandada autentse riigi iseloomu või on tema saatuseks jääda neokorporatiivsete läbiriikimissüsteemide vangiks. Eurooptimistina peab Habermas läbimurret võimaluks: *Kui kunstlik vorm "solidaarsusest võõraste vahel" võlgneb oma eksistentsi ajaloolisele abstraktsele läbimurdele kohalikust dünastilisest eneseteadvusest rahvusliku ja demokraatliku teadvuseni, siis miks ei võiks see õppimisprotsess jätkuda ka rahvuspiiride üleselt* (Habermas 2006:87)?

2.2. Eesti meedia Euroopa avalikus sfääris

Meediaväljaannete suhtumine ESMi ei huvita töö autorit asjana iseenesest, vaid pigem indikaatorina, mis mõõdab Eesti suhestumist Euroopa avalikku sfääri. Alust selleks annab 2005. aastal rahvusvahelise projekti Adequate Information Management (AIM) raames läbi viidud uuring, milles uuriti Euroopa Liiduga seonduvate uudislugude kajastamist 11 Euroopa riigi, sealhulgas Eesti erinevates meediakanalites (Tammpuu 2010).

Põhjust teemat uurida on, sest nagu tõdevad autorid, paistab riikide pingereas Eesti silma kõige tagasihoidlikumate tulemustega, mis puudutavad Eesti kodanike huvitatust EL-i informatsioonist ja hinnanguid selle informatsiooni olulisusele (Tammpuu 2010).

Selget süüd näevad uuringu autorid siin ka meedial. *Ajakirjanduse puhul möönab [Euroopa] Komisjon, et vaatamata mitmetele pingutustele muuta Euroopa Liitu puudutav informatsioon ajakirjanikele paremini ja operatiivsemalt kättesaadavamaks, on Euroopa Liidu teemade kajastamine meedias jäänud endiselt piiratud ja lünklikuks* (Tammpuu 2010:13).

Uuringu analüüs toob välja lokaalsuse aspekti, millele ka käesolev magistritöö ESMi seisukohast tähelepanu pöörab. Nimelt nähtub tulemustest autorite sõnutsi, et erinevates rahvuslikes uudisruumides ja meediaväljaannete toimetustes ilmneb tugev tendents Euroopa küsimuste niinimetatud rahvuslikustamisele (Tammpuu 2010). Käesolev töös uurib seda küsimust teksti- ja diskursusanalüüsi abil, millest peaks selguma, millises vahekorras kasutavad ESMist kõnelevad isikud oma argumentides Eesti ja laiemast (Euroopa Liit, eurotsoon, kogu maailm) huvidest lähtuvaid seisukohti. Saab näha, kas vastab tõe väide, mille kohaselt ilmneb ajakirjanduspraktikate ja põhimõtete ning Euroopa Liidu poliitilise retoorika võrdlusel rahvusliku huvi *versus* Euroopa ühishuvi diskursuse vastandumine (Tammpuu 2010).

2.3. Meedia roll demokraatlikus otsustusprotsessis. Avaliku diskussiooni tähtsus arutlevas demokraatias

Meedia rolli ühiskonnas on raske alahinnata: anglosaksi maades peetakse meediat neljandaks ja Põhjamaades lausa kolmandaks riigivõimuks (Bagerstam 1997). Sellest tuleneb meedia kohustus hoida avaliku diskussiooni kaudu üleval arutlevat demokraatiat.

McQuaili (2000) järgi saab meedia mõjusid liigitada kahest dimensioonist – kavatsuslikkusest ja ajast - lähtudes. Kavatsuslikkuse telje ühes otsas paiknevad ettekavatsetud ja teises ettekavatsemata mõjud, ajatelg aga jaguneb lühiajaliste ja pikaajaliste mõjude vahel.

Eelnevast lähtudes on Golding (1981, McQuail 2000 kaudu) teinud vahet erinevatel uudisekontseptsioonidel ja nende mõjudel. Goldingu väitel võidakse uudiste puhul ettekavatsetud lühiajalisi mõjusid käsitleda kallutatuseks, ettekavatsemata lühiajalised

mõjud liigitatakse ebateadlikuks kallutatuseks, ettekatsetud pikaajalisi mõjusid nimetatakse poliitikaks ja ettekatsemata pikaajalisi mõjusid ideoloogiaks. Neid kontseptsioone ja mõjusid võiks leida ka ESMiga seotud otsustusprotsessist.

Kõige ilmsem lühiajaline mõju, mida valimis olevad artiklid võiksid omada, on riigikogu ESMi teemalise hääletuse tulemus, mida mõjutavad selgelt kallutatud poliitikud ja pigem ebateadlikult kallutatud teised arvamusiidrid. Pikaajaliste mõjude alla võiks liigitada Euroopa integratsiooni, mida just ESMi pooldajad peamise argumendina rõhutavad. Poliitika tähendaks sealjuures konkreetseid erakondlikke, ideoloogia aga maailmavaatelisi eesmärke.

Käesolev töö siiski meedia mõjusid nii otseselt ei uuri, retseptiooniuringuid selle raames läbi viidud ei ole. Pigem üritab töö mõtestada meedia rolli arutleva demokraatia täideviijana, mida ta Lauristini (2014) väitel peaks täitma.

Lauristini (2014) kohaselt on poliitika representatsioon meedias alati ka ühiskonna võimuhete representatsioon. Seda teesi ESMile kitsendades võib väita, et neljas päevalehes ilmunud arvamugudes domineerivad hoiakud näitavad ühiskonnas üldiselt valitsevaid võimuheteid.

Enne käesolevat tööd märgivad toetust ESMile kaks kvantitatiivset suurust. Esimene neist on hääle jaotus riigikogus 30. augustil 2012 läbi viidud hääletusel, mille käigus toetas ESMi ratifitseerimist 59 Riigikogu liiget, vastu oli 34, puudus 25, erapooletuks jäi üks ja hääletamata jättis üks liige (Riigikogu... 2012). Ainult seisukoha võtnud parlamendisaadikuid arvesse võttes oli ESMi pooldajate ja vastaste suhe seega 77%-23%.

Teiseks allikaks arvamuste jaotumise kohta on Eesti Päevalehe veebis 12. juulil 2012 püstitatud küsitlus teemal "Kas Eesti peaks ühinema ESMiga?" (Küsitlus... 2012). 323 vastanust 49 ehk 15 protsenti vastas jaatavalt ja 274 ehk 85 protsenti eitavalt. Tõsi, veebiküsitluse sotsioloogiline pädevus on üsna vaieldav, ent nii reljeefsed protsendid tõusevad siiski esile.

Vaatamata tõsiasi, et küsimused, millele nendel kahel juhul vastused anti, sõna -

sõnalt ei kattu, on alust huvi tunda, mil määral ja milliste vahenditega on ESMi toetajad meedia kaudu oma “tõde” kehtestanud, kuna fondiga liitumise pooldajate osakaal erineb seadusandlikus organis ja rahva seas oluliselt. Kontentanalüüs peab välja selgitama, kas valitsusel on õnnestunud meedias avaldatavate arvamusalalduste kaudu fondiga liitumine legitimeerida.

2.4. Kõneaine kujundamine ja argumentatsioon

Agenda-settingu kontseptsiooni on tabavalt kirjeldanud Bernard Cohen: *Ajakirjandus ei pruugi enamasti suuta inimestele ette öelda, mida mõelda, kuid on hämmastavalt edukas ütlemaks lugejatele, millest mõelda* (1963:13, Bryant & Thompson 2002 kaudu). Käesoleva töö kontekstis peab autor ESMi kajastamise tasakaalustatusega samaväärseks uurimisobjektiks seda, kui palju või vähe on teemast üldse kõneldud.

Ka Jennings Bryant ja Susan Thompson (2002) möönavad, et sadade päevas aset leidvate uudisväärtuslike juhtumite tõttu ei ole ajakirjanikel võimalik rahvale edastada kõiki uudiseid, sest tekivad ajalised ja ruumilised piirangud. Seega peavad ajakirjanikud ja toimetajad otsustama, milliseid lugusid kajastada ning milliseid ignoreerida. Seda tehes agendat seataksegi.

Eelnevast tulenevalt toovad Bryant ja Thompson (2002) sisse meediaprofessionaalide kui väravavahtide mõiste: kuna uudiseid, mida tasuks kajastada, on alati rohkem kui meediaruumi, tuleb ajakirjanikel ja toimetajatel suurema osa info ees „värav kinni panna”.

Töö üheks eesmärgiks ongi välja selgitada, kuivõrd edukalt on Postimehe, Eesti Päevalehe, Äripäeva ja Õhtulehe toimetused selle rolliga hakkama saanud: kas lastakse valimatult läbi ka ebaolulist või on väravad hoopis liiga kõvasti kinni pandud. Tõsi, uurida saab seda kaudselt ja oletuslikul tasandil, sest pole tehtud ekspertintervjuusid ajakirjanikega, mis võimaldaks välja selgitada, millest on erinevate arvamuste avaldamisel lähtunud ning kui suures osas on võimalikke arvamusi liidreid avalikust debatist kõrvale jäetud.

Et puudub vahetu ülevaade toimetuste tööprotsessist, keskendub töö autor artiklites

välja käidud argumentide analüüsile, et selle põhjal üldisemalt välja tuua, millistel tasanditel on ESMi teemat lugejale tutvustatud. Diskursusanalüüsi alusel on võimalik hinnata, kas argumentatsioon on jäänud deklaratiivsele tasandile või on jõutud ka teema analüüsimiseni.

2.5. ESM

ESM on euroala riikide alaline kriiside lahendamise mehhanism, mis haldab võlainstrumente finantseerimaks laene ja muid finantsabi instrumente liikmesriikidele (ESMi... 2014). Otsuse, mis viis ESMi loomiseni, võttis vastu Euroopa Nõukogu 2010. aasta detsembris. Euroala liikmesriigid sõlmisid valitsustevahelise leppe ESMi loomiseks 2. veebruaril 2012 ning see jõustus pärast ratifitseerimist kõigi 17 riigi parlamentides sama aasta 2012. aastal. (ESMi... 2014)

ESM võib liikmesriikide hüvanguks kasutada järgnevaid instrumente (ESMi... 2014):

- jagada laene makromajanduslike ümberkorraldusprogrammide raames,
- osta võlakirju esmasel ja järelturul,
- jagada turvaotstarbel laenukrediiti,
- rekapitaliseerida finantsasutusi läbi valitsustele antud laenudele.

Samas kinnitab ESMi alusleping, et mehhanismile antakse voli rekapitaliseerida pankasid ka otse niipea, kui suudetakse luua järelvalvemehhanism euroala pankade üle (ESMi... 2014).

ESM on rahvusvahelise õiguse alusel tegutsev valitsusteülene organisatsioon, mis on registreeritud Luksemburgis ja mille aktsiad kuuluvad eurotsooni liikmesriikidele. Kokku garanteerivad 18 euroala liikmesriiki (1. jaanuaril 2014 ühines eurotsooniga ka Läti) ESMi raames 700 miljardit eurot, sellest 80 miljardit eurot sissemakstud kapitali ja 620 miljardit eurot garantii korras. Efektiveks laenuvõimekuseks on 500 miljardit eurot. ESMis töötab ligikaudu 100 inimest ja seda juhib Klaus Regling. (ESMi... 2014)

ESMi ratifitseerisid loomisel kõigi 17 riigi seadusandlikud kogud, 30. augustil 2012 ka Eesti riigikogu. ESM on finantsabi andnud Küprosele, Hispaaniale ja Iirimaale.

Hispaania väljus programmist 31. detsembril 2013 ja Iirimaa 8. detsembril 2013. (ESMi... 2014) ESM võttis kohustused üle ajutiselt abifondilt EFSF, mille löid euroala rahandusministrid 9. mail 2010 (EFSFi... 2014).

2.6. ESM ja Eesti

Riigikogu ratifitseeris ESMi 30. augustil 2012 lähtuvalt Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingust, mille kirjutasid euroala rahandusministrid alla 2012. aasta 2. veebruaril Brüsselis (Euroopa... 2012).

Ratifitseerides nõustus riigikogu Eesti osalusega ESMis 13 020 aktsia ulatuses nimiväärtuses 1,302 miljardit eurot, millest 148,8 miljonit eurot makstakse sisse makstava kapitalina viie aasta jooksul pärast lepingu jõustumist ja 1,1532 miljardit eurot sissenõutava kapitalina lepingukohase sissenõude saamisel (Riigikogu... 2012).

ESMile tasutavad summad kajastatakse riigieelarves, riigikogu otsustab finantseerimistingute tegemise riigieelarves määratud summadest suuremas ulatuses. Pärast otsuse tegemist esitab valitsus riigikogule lisaeelarve eelnõu, mille menetlemine ei takista aga riigikogu otsuse rakendamist. (Riigikogu... 2012)

3. Probleemipüstitus ja uurimisküsimused

3.1. Probleemipüstitus

Magistritöö eesmärgiks on uurida ESMi kajastust nelja eestikeelse päevalehe, Postimehe, Eesti Päevalehe, Äripäeva ja Õhtulehe veebiväljaannetes ning seda peamiselt Eesti suhestumise seisukohast Euroopa avalikkus sfääri.

Huvitavaks peab autor juba sedagi, kui suures osas on eelnõu, mille vastuvõtmine seob Eesti ligikaudu kolmandiku riigieelarvest moodustava laenusumma garanteerimisega, üldse enne otsustavat riigikogu hääletust riigi ainsate päevalehtede veergudel kajastust saanud. Samuti pöörab autor tähelepanu materjali jaotusele ajateljel 2011. aasta 29. septembrist 2012. aasta 30. augustini, et jõuda põhjusteni, miks on fondiga liitumise toetajate retoorika järgi paratamatu kohustuse teema ühel ajahetkel olnud aktuaalne ja teisel mitte.

Ühtlasi loodab autor luua suurema selguse selles vallas, millised kõneisikud teema kajastamisel domineerivad ning milliseid argumente kasutavad oma seisukohtade toetamiseks ESMiga ühinemise pooldajad ja vastased. Samuti soovib autor välja selgitada, kas üks kahest seisukohast domineerib, ja kui, siis kumb – seda nii kvantitatiivsetel kui kvalitatiivsetel alustel.

Autor püüab välja selgitada, kuidas toimib meedia ESMi küsimuses arutleva demokraatia platvormina, nagu ta seda demokraatlikus poliitilises kultuuris peaks tegema. Sellest tulenevalt on vaja välja selgitada, kas ja kuidas joonistub uuritavatest arvamuskirjutistest välja analüüs. Selle alternatiiviks oleks oma väidete tõestamiseks kasutatavate argumentide jätmine deklaratiivsele tasandile.

Põhiküsimuseks on aga, kuidas suhestub Eesti ESMi temaatika kaudu Euroopa avalikkus sfääri. Seda peaks näitama vahekord Eesti- ja Euroopa-kesksete argumentide vahel, mida omakorda tuvastavad kontent- ja diskursusanalüüs.

3.2. Uurimisküsimused

Põhiküsimusele, **kuivõrd suhestub Eesti ESMi temaatika kaudu Euroopa avalikku sfääri**, aitavad vastavata järgnevad alamküsimused.

1. Kuidas jaotuvad ESMi puudutavad artiklid ajateljel?

Küsimus lähtub eeldusest, et Eesti ühinemine ESMiga tõusis meedias päevakorda alles vahetult enne otsustavat riigikogu istungit, seda vaatamata faktile, et fondi eelkäija EFSF loodi juba 2010. aasta detsembris ning seoses Eesti ühinemisega eurosooniga, mis lõplikult sai selgeks 2010. aasta juunis, oli sellest hetkest ka teada võimalik panustamine.

Oletuse kohaselt on meedia käitunud teema osas sama loiult kui poliitikud ja avalikkus üldisemalt – ammu teada olnud kohustus tuli arutluse alla alles siis, kui õiguskantsler Indrek Teder selle põhiseaduslikkuse riigikohtus vaidlustas. Teisalt muidugi võimaldab vahetult otsusele eelnev kajastus seda kõige paremini mõjutada, mistõttu seesuguse soovi korral ongi mõistlikum sõnavõtt viimasele hetkele ajastada.

2. Milliste kõneisikute arvamused jäävad üldises meediakajastuses domineerima?

Küsimus lähtub mõnes mõttes esimesest küsimusest: kui üleüldine aktiivsus teemast kõnelemisel on madal, siis järelikult ei mahu ka kuigi palju viimasel hektel aktiveerunud sõnavõtjaid leheveergudele ning võib täheldada üksikute kõneisikute esiletõusu. Lisaks on teema suhteliselt komplitseeritud, mistõttu võib eeldada, et väikses Eestis lihtsalt ei leidu kuigi palju arvamusiõeldajaid, kel selle kohta midagi pädevat öelda oleks.

3. Millised on valdavad hoiakud ESMi suhtes väljaannete kaupa?

Postimees nimetab end Eesti loetavaimaks ja autoriteetseimaks ajaleheks, mis kajastab operatiivselt ja objektiivselt sündmusi Eestis ja kogu maailmas (Postimehe... 2014). Loetavuse osas käib küll tihe rebimine Õhtulehega – viimati oli kuu keskmise

tiraaži poolest Õhtuleht Postimehest üle 2013. aasta augustis, kui Postimehe tiraažiks oli 50 500, Õhtulehel aga 50 800 (EALLi... 2014). Autoriteetsus on kahtlemata subjektiivne mõiste, ent kui väljaanne end sellega titulleerib, võiks eeldada, et hoiak erinevate komplitseeritud nähtuste suhtes on tasakaalustatud.

Eesti Päevaleht lubab lugejani tuua tähtsamad uudised meilt ja mujalt koos vajaliku analüüsi ning asjakohase taustainfoga. Eraldi toob ajalehe missioon välja “hinnatud majandustoimetuse”. (Eesti... 2014) Sestap võib eeldada ka Eesti Päevalehelt tasakaalustatud hoiakut.

Äripäev nimetab oma sihtgrupiks ettevõtlikku inimest (Äripäeva... 2014), mis annab aluse pidada väljaannet poliitilisel skaalal paremale kalduvaks. Kuivõrd riigikogu eelnõu avalikkuse ja ekspertide kriitikast hoolimata kiirkorras vastu võttis, võib eeldada, et saadikud tajusid ka teatud toetust inforuumist ning end ärieliidile müüvalt Äripäevalt võiks siin oodata pigem toetust parempoolse valitsuse tegemistele. Kui teemat käsitleti tema olulisuse kohta suhteliselt vähe ning arutelu avati liiga hilja, ei jõudnud ametlikule joonele vastanduv kriitika ilmselt piisavalt hoogu koguda.

Õhtuleht väidab iseenda lühitutvustuses otsesõnu: *Õhtuleht on Eesti ainus tabloidväljaanne ja ei häbene seda.* (Õhtulehe... 2014) Tabloidile kohaselt võimalikult suurt üksikmüüki lootev ja kindlaid sihtgruppe mitte eristav Õhtuleht peab sisu luues kogu rahva arvamust enam arvesse võtma.

4. Millised on peamised kasutatavad argumendid fondiga ühinemise poolt ja vastu?

Lähtuvalt eeldusest, et väljaannete hoiakud on erinevad, peaksid ka kasutatavad argumendid lähtuma erinevatest alustest.

4. Uuringute metoodika ja kirjeldus

4.1. Valimi moodustamise põhimõtted

Uuritavate artiklite üldkogumi moodustas autor Postimehe, Eesti Päevalehe, Äripäeva ja Õhtulehe veebiväljaannete otsingusüsteemide põhjal, otsides kella 21:57st 29. septembril 2011 kuni kella 16:40ni 30. augustil 2012 ilmunud artikleid, milles oli mainitud täheühendit ESM. Nimelt just valimi algkellajal kuulutas riigikogu eesistuja alanuks hääletuse ESMi eellase EFSFIGa liitumise üle (Riigikogu... 2011), mis on ühtlasi autori bakalaureusetöö valimi ajaliseks lõpp-punktiks. Lõppaeg aga tähistab kellaaega, mil toimus hääletus ESMi enda üle (Riigikogu... 2012).

Kahel Õhtulehe ja ühel Äripäeva otsingust välja tulnud artiklil puudus igasugune seos Euroopa stabiilsusmehhanismiga: 20. märtsil 2012 Õhtulehes ilmunud artiklil “Renault Kangool kasutatavad Energy mootorid saavutasid kütusesäästurekordi” (Renault... 2012), 2. juulil 2012 Õhtulehes ilmunud artiklil “Vene investorid käivitasid Ida-Virumaal ehitusbuumi” (Vene... 2012) ning 2. juulil 2012 Äripäevas ilmunud artiklil “Vene investorid käivitasid Ida-Virumaal ehitusbuumi” (Tavgen 2012). Seega on need artiklid valimist välja jäetud.

Kokku jäi valimisse 635 artiklit: 239 neist oli ilmunud Postimehes, 133 Eesti Päevalehes, 198 Äripäevas ja 65 Õhtulehes. Neist 421 hindas autor ESMi suhtes pigem positiivselt ja 214 pigem negatiivselt meelestatuks.

Valimi moodustamisel muutis autor põhimõtteid võrreldes bakalaureusetööga oluliselt. Magistritöö eelkäijaks olevas töös, kus vaadeldi ESMi eelkäijat EFSFIGa puudutatavat debatti ning võrreldi nelja ajalehe asemel ainult Äripäeva ja Õhtulehte, lähtus autor enamike näitajate puhul (välja arvatud teema kajastuse jaotus ajateljel) ainult neist artiklitest, kus oli näha väga selge seisukoht Eesti ühinemise suhtes EFSFIGa. Seekord aga määras ta tõepärasema pildi saamiseks tonaalsuse absoluutselt kõigil artiklitel, sest hoiakuid võivad sedastaval või kahtluse alla seadval moel kujundada ka need sõnavõtted, mis nii ilmselget seisukohta ei edasta.

Samuti on muudetud analüüsiühikut: kui bakalaureusetöös oli selleks argumentatsiooni puhul üks lõik, siis nüüd üks artikkel. Muutuse põhjuseks on püüdlus jõuda kvantitatiivse tõeni: just terviklike artiklite, mitte üksikute lõikude võrdlemine võimaldab eri argumentide proportsioone paremini hinnata. Nii on autor eristanud igast vaatlusalusest artiklist kõige olulisema argumendi, et mitte kõrvalistesse detailidesse kinni jääda.

Erinevast meetodist hoolimata püüab autor eeskätt diskursusanalüüsis ESMile ja EFSFile eelnenud debatte võrrelda.

4.2. Meetod

Esimeseks kasutatavaks meetodiks on kvantitatiivne kontentanalüüs, millele eelneb kvalitatiivanalüüs, mis eristab artiklites sisalduvad argumendid.

Teiseks kasutatavaks meetodiks on diskursusanalüüs, mis baseerub kvantitatiivsel kontentanalüüsil tuvastatud enim kasutatud ja mõjukamatel argumentidel.

4.3. Sisuanalüüsi läbiviimine

4.3.1. Analüüsiühik

Analüüsiühikuks on läbivalt üks artikkel.

4.3.2. Kategooriate süsteem kvantitatiivsel kontentanalüüsil

Kategooriate seas määratakse ära artikli avaldanud väljaanne: Postimees, Eesti Päevaleht, Äripäev või Õhtuleht (kolmas uurimisküsimus). Samuti jagab autor valimi aluseks olnud ajajoone 11ks, moodustades ligikaudu kuuajalised ajavahemikud, et välja selgitada artiklite jaotus ajateljel (esimene uurimisküsimus). Samuti kuuluvad kategooriate hulka seisukoha avaldaja staatus (kas ajakirjanik, poliitik, ekspert või eraisik) ja erakondlik kuuluvus (määratakse vaid Eesti autorite puhul), et põhjalikult kindlaks teha domineerivad kõneisikud (teine uurimisküsimus). Viimase kategooriana

määrab autor artikli peaallika hoiaku ESMiga liitumise suhtes (kolmas ja neljas uurimisküsimus).

4.3.3. Kvantitatiivse sisuanalüüsi läbiviimine

Chiltoni ja Schäffneri (1997) väitel ei saa poliitikat käsitleda ilma keeleta. Nende hinnangul on tõenäoline, et just keelekasutus viib selleni, mida me nimetame poliitikaks.

Sellest tuleneval ei saa sedavõrd poliitiliselt tundlikul teemal kui ESM piirduda pealiskaudse kvantitatiivanalüüsiga, vaid tuleb süüvida argumentide sisusse. Järgnevas argumentide lahterdamises on lähtunud Chiltoni ja Schäffneri (1997) eeldusest, et poliitilise kõne lingvistilised detailid on kaugel juhuslikkusest, vaid detailselt struktureeritud ning sotsiaalsete ja poliitiliste suhete korraldamisele suunatud. Seega peaks sõnavõtude autorite lingvistilise eneseväljenduse järgi olema võimalik määrata tema hoiakuid, mis otsesõnu ehk välja öeldud polegi. Kvantitatiivses sisuanalüüsis eristas autor seetõttu kõigis valimisse kuuluvates artiklites esinenud peamised argumendid ning määras nende modaalsuse, põhjenduse ja lokaalsuse.

Eristati viit modaalsuse astet: käskiv, soovituslik, sedastav, kahtlev ja keelav.

Käskivaks hindas autor ESMiga liitumist toetavad argumendid, mis ei pidanud ühinemisotsust lihtsalt soovitatavaks, vaid esitasid selle vältimatu, kohustusliku nõudena, ilma seisukohta proportsionaalselt põhjendamata. Näiteks kuulub sellesse kategooriasse kogu riigikogule juba pealkirjas omistatav seisukoht artiklis “KE ettepanek ESMi eelnõu tagasilükata ei leidnud toetust” (Äripäev 08.08.2012).

Soovituslikeks hindas autor ESMi toetavad argumendid, mis jätsid ruumi vastuvaidlemiseks ning olid esitatud pehmemal kujul kui käskivat modaalsust kandvad argumendid. Näiteks on autor selle kategooria alla liigitanud Jürgen Ligi väite artiklis “Loe Ligi vastuseid avalikule järelepärimisele ESMi kohta!” (Postimees 31.07.2012): *Tuleb stabiliseerida ELi majandus.*

Sedastavateks hindas autor väited, mis esitasid ESMiga seonduvat kui juba käesolevat paratamatust. Need väited ei olnud suunatud otsuse tegemise suunamisele nagu käskiva modaalsusega väited, pigem käsitletakse neis väidetes liitumist juba eksisteeriva objektiivse reaalsusena. Selliseks väiteks on näiteks Euroopa Liidu rahandusjuhtide ühine seisukoht artiklis “Euroopa plaanib tugevamat tulemüüri - abifondid kokku” (Äripäev 27.03.2012): *ESM ja EFSF tuleks kokku liita.*

Kahtlevateks luges autor väited, mis argumentatsiooni toel võimalikku liitumist kritiseerisid, ent ei andnud siiski otsest ei-hääletuse käsku. Näiteks tõdeb Sirje Rank artiklis “Aasta 2011 euroalal” (Äripäev 30.12.2011): *ESMi loomise otsusest turgude veenmiseks ei piisanud.*

Keelavatena defineeris autor väited, mis otsesõnu ESMi vastu hääletama üles kutsusid. Nii kinnitab Indrek Tederile omistatav väide artiklis “Tederi otsusega jääks Eesti ESMist kõrvale” (Postimees 13.03.2012): *ESMi asutamislepingu säte on põhiseadusvastane.*

Põhjenduste seas eristas autor kuus peakategooriat ning nende alamkategoriad, üritades kategoriaid maksimaalselt ühtlustada bakalureusetöö omadega. Juurde on lisandunud vaid *vastuolu rahvuslike huvidega väärtuste ja põhimõtete ning liitumisest hoidumise vajalikkus kui aksioom autoriteetide ja traditsioonide* kategorias. Võrreldes bakalareusetööga on aga välja jäänud alamkategoriad *positiivne saldo saadud abi arvesse võttes ja Euroopa finantsprobleemid kui võõras mure* peakategooria *kasu, huvi, rahaline tulu* all, *vastuolu riigieelarve baasseadusega seaduste, kokkulepete, regulatsioonide* all, *abistatavate edulood minevikust innustavate või hoiatavate eeskujude, kogemuste* all ning *rahva toetus teaduslike põhjenduste, statistika, arenguloogika* all. Kategooria *kooskõla Eesti põhiseadusega* on üldistatud *kooskõlaks põhiseadusega*, sest sagedasti on kõne all ka teiste riikide põhiseaduslikud vastuolud. Iga kategooria juures on toodud ka näide ilma autorita.

1. Kasu, huvi, rahaline tulu

a. Alternatiivide puudumine. *Alternatiivid, mis teoreetiliselt on olemas – lasta euroalal laguneda või anda Euroopa Keskpangale õigus rahanduskriisis valitsusi likviidsuslaenudega toetada –, tekitavad vähemalt sama vastakat vastukaja kui ESM ja võivad minna Euroopa rahvastele ESMist kallimaks maksma.*

- b. Euro kui põhimõtteliselt vale samm. *Eesti ei ole euroala probleemides süüdi ja nendega vähimalgi määral isegi seotud.*
- c. Euroopa finantstugevus. *ESM peab hakkama võlakirju ostma.*
- d. Kohustuse pidamine kardetust väiksemaks. *ESMi ülempiiriks jääb 500 miljardit.*
- e. Otsene rahaline kahju. *Praegune valitsus on ESMiga viimas maksumaksjaid aastakümneteks võlaorjusesse.*
- f. Otsene rahaline võit. *Soome peab maksma 1,4 miljardi euro suuruse osa 2013. aastal tegevust alustavasse ESMi korraga ühes osas kohe esimesel aastal viieaastase makseperioodi asemel.*
- g. Ülemaailmne tasakaal. *ESM võitleb "spekulatsiooni" vastu riigivõlakirjade turul.*

2. Väärtused, põhimõtted

- a. Euroopalik solidaarsus. *ESM annab võimaluse oma partnereid stabiilsusele ja kärbetele suruda.*
- b. Integratsioon. *Euroopa vundamendi ehitusvead tuleb parandada.*
- c. Maine. *Soov oma riigi otsused panna sõltuvusse Saksamaa otsusest kahandab suveräänsust.*
- d. Solidaarsuse puudumine. *Juba üksnes see, et riigikogu peab kalli suveaja puhkuserammestust kokku tulema, et kiireloomulisena arutada ESMi vastuvõtmist, näitab, et kogu mäng käib üle meie pea.*
- e. Tänuvõlg. *Vähemalt millegagi võiks leevendada signaali, et me oleme nõus olnud abi vastu võtma, aga põhiseadus ei luba meil ise panustada.*
- f. Vastuolu rahvuslike huvidega. *ESM samastub 1939. aasta baaside lepinguga.*
- g. Võltsmaine. *Jürgen Ligi püüab sooja kohta ESMi nõukogus.*

3. Seadused, kokkulepped, regulatsioonid

- a. Ajavõit. *Euroopa rahandusministrid ei arutanud operatiivselt ESMi varasema jõustumise võimalust.*
- b. Kooskõla põhiseadusega. *Meie põhiseadus ei saaks toimida ilma euroopaliku keskkonna olemasoluta.*
- c. Küsitav kooskõla põhiseadusega. *Täna hakkab riigikohtu üldkogu 19 kohtunikku arutama õiguskantsleri tõstatatud küsimust ESMi aluslepingu põhiseaduslikkusest.*
- d. Laenude tingimuslikkus. *ESMi kahjum ei tähendaks veel raha kaotust.*
- e. Riigiülesed kokkulepped. *ESM saab õiguse investeerida otse euroala pankadesse.*
- f. Veendumus, et tegelik konsensus on riigis olemas. *Õiguskantsler jättis parlamendi eest muretsedes parlamendi kõrvale.*

4. Innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused

- a. Abistatavate hulga piiratus. *Hispaania abilahendus ESMi aluslepingut ei muuda.*
- b. Abivajajate fundamentaalsed vead. *Päästmisse ja erakorralistesse fondidesse pandud üha suuremad rahasummasid pole kulutatud kriisiriikides struktuurireformidele, mis oleks euro päästmise võti.*
- c. Oht kriisi laienemiseks. *Tulemaks toime võimaliku võlakriisi süvenemisega või uutesse riikidesse laienemisega suurendati Kopenhaagenis toimunud kohtumisel päästefondide laenuvõimet.*
- d. Teised abistamisest tõrkujad. *Eesti ei peaks otsustamisel Saksamaast ette ruttama.*
- e. Võimalus eurost loobuda. *Investorid valmistuvad euro kollapsiks.*

5. Teaduslikud põhjused, statistika, arenguloogika

- a. Abiprogrammi jõukohasus. *EFSS annab oma ülesannetega toime tulles teed ESMile.*
- b. Abiprogrammi mittejätkohasus. *Eurotsooni abipakkumine Hispaania puhul peaks olema nii suur, et ESMi võib unustada.*
- c. Muutunud euroliit. *ESMi ülesehitamisel on komisjoni, Euroopa Parlamendi, liikmesriikide ja nõukogu koostöö asemel valitsustevahelised otsustusmehhanismid, mistõttu kaldutakse kõrvale seni olulisest demokraatia tagatisest, muutes otsustamist kinnisemaks.*
- d. Vastasargumentide asjassepuutumatus. *ESMist rääkides pannakse tihti teemast mööda.*

6. Autoriteedid, traditsioonid

- a. Alternatiivide võimalikkus. *ESMist väljajäämine ei ole meile maailmalõpp.*
- b. Eesti jõuetus. *Vajalikud sammud tehakse nii või teisiti.*
- c. Kommunikatsiooniprobleemid. *Riigi võlakoormuse mittesuurendamine ESMi kaudu muudab selle läbipaistmatumaks.*
- d. Liitumisest hoidumise vajalikkus kui aksioom. *Hääletada tuleb ESMi vastu.*
- e. Liitumise vajalikkus kui aksioom. *ESM hakkab toimima juba varem.*
- f. Majandusloogiline õigustus. *Majanduslikult oleks absurdne, et sendid blokeeriksid miljardi.*
- g. Majandusloogilised vastuargumendid. *Sissenõutavad aktsiad mahus 1,1532 miljardit eurot on kohustus, mille meie vastu pöördumist ei saa sajaprotsendiliselt välistada.*
- h. Osalus teistes abistavates organisatsioonides. *ESM on EFSSi jätkusuutlikum ja*

parem variant.

Lokaalsust määrates lähtus autor sellest, kas konkreetne argument positsioneeris end Eesti, mõne teise konkreetse riigi, eurosooni, Euroopa Liidu või globaalsest vaatevinklist. Lokaalsuste aluseks on Ruud Koopmansi (2004:7) avaliku sfääri mudel, kus autor eristab samuti viis tasandit: oma rahvusriigi, teise rahvusriigi, rahvusteülene Euroopa Liidu, Euroopa Liitu mittekuuluva rahvusriigi ja globaalne tasand. Uurimistest tulenevalt on autor Koopmansi mudelt modifitseerinud ja löönud lahku eurosooni kui puhtalt majandusliku ning Euroopa Liidu kui laiema poliitilise tasandi.

Eesti lokaalsusega argumendid kõnelevad otseselt Eesti kasust või kahjust ESMiga ühinemisel, näiteks: *ESMiga seotud olulisemad otsused langetab riigikogu täiskogu.*

Teistele riikidele lokaliseeritud argumendid võtavad aluseks mõne teise konkreetse riigi näite: *Soome peaks koos teiste riikidega ESMile alla kirjutama.*

Eurosooni lokaalsusega argumendid laiendavad fookuse kogu vaadeldaval perioodil 17 (praegu 18) liikmest koosnevale euroalale. Tegemist on ka nii-öelda vaikumise lokaalsusega puhuks, kui seda konkreetselt täpsustatud pole – on ju ESMi näol tegemist eeskätt euroala instrumendiga: *ESMi käivitudes tuleks alles jätta ka EFSF.*

Euroopa Liidu lokaalsusega argumendid laiendavad fookuse tervele vaadeldaval perioodil 27 (praegu 28) liikmesriigist koosnevale Euroopa Liidule: *Õiguskindluse seisukohast on parem, kui ühisraha toimimist puudutavad küsimused oleksid selgelt reguleeritud.*

Globaalse lokaalsusega argumendid lähtuvad ülemaailmsetest huvidest: *IMFi, EFSFi ja ESMi korraga kasutamine mõjaks finantsturgudele veenvalt.*

4.4. Diskursusanalüüsi läbiviimine

Diskursusanalüüsis lähtub autor kahe autoriteetseima teoreeriku, Teun Adrianus Van Dijki ja Norman Fairclough' käsitlustest. Van Dijk (1995: 17) nimetab kriitilise

diskursuse analüüsi esmaseks tunnuseks asjaolu, et tegu on põhjendatud probleemi eesmärgil tekstide ja kõne uurimisega, mis lähtub kriitilisest lingvistikast, kriitilisest semiootikast ja üldisest sotsiaalpoliitilisest teadvusest.

Sama autor, van Dijk (1993: 11) on poliitilise diskursuse analüüsis ühendanud, nagu analüüsi nimetuski kõneleb, kriitilise ja poliitilise diskursuse analüüsi. Kriitiline-poliitiline diskursusanalüüs tegeleb poliitilise võimu reprodutseerimise, poliitilise kuritarvitamise või domineerimise uurimisega läbi poliitilise diskursuse, sealhulgas välja tuues erinevad vastupanu vormid sellise diskursuse dominantsusele. Käesoleva töö kontekstis on lähtuvalt kvantitatiivanalüüsist, milles võib ilmuda kõneisikute erakondlik kallutatus, oluline just võimalik võimu reprodutseerimise küsimus läbi ühtedele ja samadele võimuerakonna liikmetele või sellele lähedal seisvatele isikutele pidevalt sõna andmisega

Van Dijk toob välja mitmeid viise, kuidas poliitilist diskursust kitsendada, kuid olulisemaks neist peab autor konteksti. Poliitikud räägivad poliitiliselt eeskätt just siis, kui nemad ja nende kõne kontekstualiseeritakse kommunikatiivsete sündmuste läbi, milleks kõnealuse töö raames on ajaleheartiklid. Artikleid omakorda piiritlevad ajaliselt kaks poliitilist sündmust (algushetkena EFSFi ratifitseerimine 29. septembril 2011 ja lõpphetkena ESMi ratifitseerimine 30. augustil 2012), mistõttu kõnelevad vähemalt osaliselt poliitilises diskursuses ka need kõneisikud, kes põhitööna poliitikaga ei tegele: eksperdid, ajakirjanikud, eraisikud.

Liiati on kontekstid van Dijki (1995) kohaselt planeeritud ega teki *ad hoc*: enne kui osalejad sisenevad kommunikatiivsesse sündmusesse, teavad nad tavaliselt ette olustikku (aeg ja koht), teisi osavõtjaid, verbaalse tegevuse eesmärke ja ka diskursuse enda eesmärki (Van Dijk 2009: 250). Vaieldamatult kehtib see ka nii spetsiifilise teema kui ESMi puhul: üldjuhul teavad diskussioonis kaasalööjad, millised otsused tulekul on.

Fairclough' (1997, Kasik 2008:10 kaudu) käsitus lähtub keelelistest nüanssidest ning tema hinnangul tähendab kriitilisus eelkõige arvestamist sellega, et sotsiaalsed tavad ja harjumused, eriti aga keelekasutustavad on seotud põhjuse ja tagajärje suhetega, mida keelekasutajad tavaolukorras ei märkagi. Enamikule inimestele on ebaselge

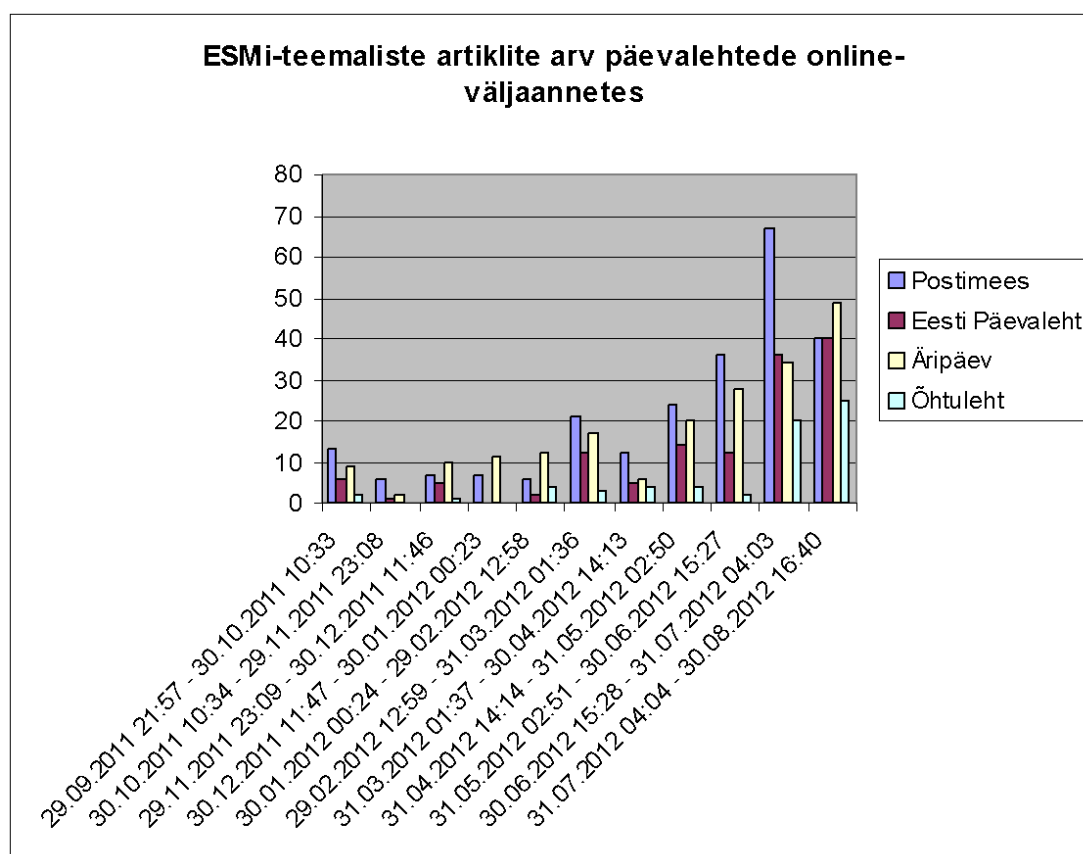
võimu ja keelekasutuse seos, kuigi lähemalt vaadates on keel võimukasutuses kesksel kohal. Nii püüab ka käesolev magistritöö näiliselt kiretu ja enamasti otseste hinnanguteta meediatekstide allhoovused meediatarbijale lähemale tuua.

Fairclough näeb diskursusel kaht tähendust: esiteks vaatleb ta seda sotsiaalse tegevuse ja interaktsioonina, teiseks aga reaalsuse sotsiaalse konstruktsioonina (Fairclough 1995: 18). Fairclough' käsitluse kohaselt on tekstil samaaegselt kolm funktsiooni: tähistusfunktsioon, mis loob pildi maailmast ja kogemustest, interpersonaalne funktsioon, mis kujundab ja püsistab sotsiaalseid suhteid, ja tekstuaalne funktsioon, mis konstrueerib teksti mõttekaks tervikuks. Seevastu diskursuse teisel tähendusel reaalsuse sotsiaalse konstrueerijana näeb Fairclough palju ühist süsteemfunktsioonilise keeleteooria esimese funktsiooniga, mis töötab samuti reaalsuse konstrueerijana, luues pildi maailmast ja kogemustest (Fairclough 1995).

5. Kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemused

5.1. Teema kajastuse jaotus ajateljel

Töö algus- ja lõpp-punkte, EFSFi- ja ESMi-teemalisi hääletusi riigikogus 29. septembril 2011 kell 21:57 ja 30. augustil 2012 kell 16:40 ühendas 483 524 minuti, mille autor jagas ligikaudu kuupikkusteks perioodideks, et saavutada võrreldavaid ajavahemikke bakalaureusetöoga, mis samuti ühe uurimisküsimusena uuris otsustavale riigikogu otsusele eelnenud meediakajastust.

Joonis 1. ESMi mainitud artiklid ajateljel (alustabelit vaata Lisast 1).

Esimene uurimisküsimus tundis huvi, millal tõusis ESMi temaatika meedias päevakorda, eeldades, et see toimus alles vahetult enne otsustavat hääletust riigikogus 30. augustil 2012, nii nagu see juhtus EFSFi puhul. Ent hüpotees osutus pisut liiga lihtsustatuks. Tõsi, neljast väljaandest kolmel kujunes kõige kajastusrohkemaks

ajaliselt viimane, ent hüpe polnud sugugi nii järsk kui aasta varem: *Viimase kolme kuu peale on kokku ilmunud üle kahe kolmandiku artiklite koguarvust, mistõttu võib väita, et hüpotees hilise kajastuse kohta peab paika* (Paves 2012).

Pigem võib täheldada debati aktiveerumist juba 2012. aasta märtsis, kui õiguskantsler Indrek Teder tegi teatavaks otsuse taotleda riigikohtult ESMi asutamislepingu artikli 4 lõige 4 põhiseadusega vastuolus olevaks (Teder 2012). See omakorda annab aluse eeldada õiguslikult küpsemat debatti kui pelgalt poliitilist lehmakauplemist. Teiseks kõrgpunktiks ongi juuli, mil riigikohus ESMi kohta hääletega 10:9 ülinapi soosiva otsuse langetas (Riigikohtu... 2012). Mõneti antigi just siis fondiga ühinemisele sisuliselt roheline tuli, sest parlamendis tuli asi vaid koalitsioonil ära vormistada.

Kui kõigil teistel väljaannetel osutus kõige kajastustihedamaks perioodiks 2012. aasta august, siis Postimehe puhul sama aasta juuli ehk riigikohtu otsuse kuu. Sestap võib öelda, et Postimees õigustas oma soovitatavat positsiooni autoriteetseima väljaandena, kajastades teemat ajal, mil kulmineerus sisuline, mitte pelgalt poliitiline vaidlus.

Seevastu Õhtulehes oli teema peaaegu märkamatu kuni juulini, mil toimus plahvatuslik kasv. See läheb hästi kokku ajalehe avameelse ülestunnistusega *Õhtuleht on Eesti ainus tabloidväljaanne ja ei häbene seda*. (Õhtulehe... 2014) – puhtalt üksiknumbri lugejate arvule orienteeritud väljaanne peabki kajastama seda, mis konkreetsel ajahetkel müüb, mitte lähtuma pikaajalisematest väärtustest.

5.2. Domineerivad kõneisikud

Teise uurimisküsimusena päris autor, kas Postimehe, Eesti Päevalehe, Äripäeva ja Õhtulehe veergudel võib tuvastada üksikuid konkreetseid kõneisikuid, kes ESMi teemal teistest tunduvalt enam sõna võtavad ja kelle arvamused tänu sellele domineerima jääb. Järgnevatest tabelitest on välja jäetud institutsionaalsed kõneisikud (Euroopa Liidu Ülemkogu, rahandusministeerium jms). Kõneisikute ametid ja erakondlikud kuuluvused on märgitud ESMi ratifitseerimishetke ehk 30. augusti 2012 kella 16:40 seisuga.

Tabel 1. Postimehe *online*-väljaandes ilmunud ESMi puudutavate artiklite peallikate

edetabel (täistabelit vaata Lisast 2).

Kõneisik	Erakond	Amet	Artikleid
Jürgen Ligi	Eesti Reformierakond	rahandusminister	19
Indrek Teder		õiguskantsler	9
Ahto Lobjakas		Eesti Välispoliitika instituudi analüütik	5
Andrus Ansip	Eesti Reformierakond	peaminister	5
Taavi Rõivas	Eesti Reformierakond	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees	5
Wolfgang Münchau		Financial Timesi kolumnist	5
Andrus Karnau		Postimehe majandusreporter	4
Angela Merkel		Saksamaa kantsler	4
Rait Maruste	Eesti Reformierakond	riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees	4
Sven Sester	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	riigikogu rahanduskomisjoni esimees	4

Tabel 1 tõestab selgelt hüpoteesi, mille kohaselt ESMi teemaliste arvamused osas on jäme ots kitsa ringkonna käes. Ootuspäraselt on ülekaalukalt kõige rohkem sõna saanud rahandusminister Jürgen Ligi, mis on loogiline, sest Ecofini (Euroopa majandus- ja rahandusministrite nõukogu) kohtumistelt pärineva infoga saab ja peab avalikkust valgustama just tema.

Samas troonivad edetabeli tipus lisaks Ligile veel tema erakonnakaaslased Reformierakonnast, endine peaminister Andrus Ansip, Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees, praegune peaminister Taavi Rõivas ja põhiseaduskomisjoni esimees Rait Maruste, mis seab kahtluse alla väljaande parteilise tasakaalustatuse.

Ligi järel hoiab selget teist kohta 12. märtsil 2012 ESMi kõige kaalukamaks kriitikuks osutunud õiguskantsler Indrek Teder – just sel kuupäeval pöördus ta riigikohtusse palvega tunnistada lepingu sätteid, mis piiravad riigikogu otsustusõigust, põhiseadusega vastuolus olevaks (Teder 2012). Teistele kriitikutele majakaks kujunenud, nende poolt pidevalt viidatud Tederi sedavõrd ulatuslik kajastamine on kindlasti autoriteetsusele pretendeeriva väljaande poolt kohane samm.

Olulisel määral on sõna saanud ka Eesti Välispoliitika Instituudi analüütik Ahto

Lobjakas, kes läbi kõigi 11 kuu jooksul avaldatud artiklite kinnitas ESMi vältimatust, Eesti eraldatamatust Euroopast. Teiselt poolt anti samal määral sõna alati euroskeptilisena tuntud Financial Timesi kolumnist Wolfgang Münchau, mis ühelt poolt annab alust uskuda Postimehe püüdu tasakaalustatusele, ent teisalt viitab välismaise allika eelistamine kohalike kriitikute nõrkusele ja vähesele autoriteedile.

Tabel 2. Eesti Päevalehe *online*-väljaandes ilmunud ESMi puudutavate artiklite peaalikate edetabel (täistabelit vaata Lisast 2).

Kõneisik	Erakond	Amet	Artikleid
Jürgen Ligi	Eesti Reformierakond	rahandusminister	13
Indrek Teder		õiguskantsler	12
Angela Merkel		Saksamaa kantsler	3
Aivar Rehe		Sampo panga juhatuse esimees	2
Andres Tupits		Estonian Business Schooli õiguse ja avaliku halduse õppetooli juhataja	2
Andrus Ansip	Eesti Reformierakond	peaminister	2
Ardo Hansson		Eesti Panga president	2
Igor Gräzin		riigikogu õiguskomisjoni liige	2
Indrek Neivelt		Bank Saint-Petersburgi nõukogu esimees	2
Kristen Michal	Eesti Reformierakond	justiitsminister	2

Ka Eesti Päevalehes on tsiteerituimaks allikaks Jürgen Ligi, kes esitab ESMiga ühinemise vajadust enamasti käskivas modaalsuses. Ent erinevalt teisest laiale auditooriumile suunatud päevalehest Postimehest on Ligi ülekaal vastaspoole peamisest arvamusiidrist Indrek Tederist tunduvalt väiksem – talle on sõna antud vaid ühes artiklis rohkem, samas kui Postimehes on vahe enam kui kahekordne. Kahe gigandi omavahelisest võitlusest lähtudes võib seega väita, et Eesti Päevalehes on teema olnud kajastatud tasakaalustatumalt kui Postimehes.

Kokku on Eesti Päevalehe veergudel sõna saanud 60 kõneisikut Postimehe 75 vastu, samas kui artiklite arv oli 239:133 Postimehe kasuks. Seega ületas Postimees Eesti Päevalehte kõneisikute arvult 20%, artiklite arvult aga tervelt 44% võrra, mistõttu võib väita, et Eesti Päevalehes anti allikatele sõna ühtlasemalt. Sestap õigustab Eesti Päevaleht iseendale kui “hinnatud majandustoimetusele” (Eesti... 2014) antud hinnangut.

Tabel 3. Äripäeva *online*-väljaandes ilmunud ESMi puudutavate artiklite peallikate edetabel (täistabelit vaata Lisast 2).

Kõneisik	Erakond	Amet	Artikleid
Jürgen Ligi	Eesti Reformierakond	rahandusminister	20
Indrek Teder		õiguskantsler	5
Mario Draghi		Euroopa Keskpanga president	5
Angela Merkel		Saksamaa kantsler	4
Olli Rehn		Euroopa Liidu majandus- ja rahandusvolinik	4
Taavi Rõivas	Eesti Reformierakond	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees	4
Andres Tupits		Estonian Business Schooli õiguse ja avaliku halduse õppetooli juhataja	3
Andrus Ansip	Eesti Reformierakond	peaminister	3
Ardo Hansson		Eesti Panga president	3
Jean-Claude Juncker		eurogrupi president	3

Urimisküsimuse hüpotees eeldas, et end ärieringkondadele positsioneeriv Äripäev (Äripäeva... 2014) võiks avaldada konkurentidest suuremat toetust parempoolsele valitsusele. Kõneisikute edetabel kinnitab seda hüpoteesi: rahandusminister Jürgen Ligi edestab järgmist allikat neljakordse eduga. Ligi on küll vaieldamatult kõnealusel teemal ühe pädevama ja informeerituma allikana ka teiste väljaannete tsiteerituimate allikate seas, ent nii suurt ülekaalu mujal ei näe. Silma torkab ka tugev töö (valdavalt euroametnikest) välisallikatega: nii jagab õiguskantsler Indrek Tederiga teist kohta Euroopa Keskpanga president Mario Draghi.

Äripäeva puhul on olemas võrdlusmaterjal 2010.-2011. aastast – autori bakalaureusetööst, mis uuris ESMi eellase EFSFiga ühinemisele eelnenud debatti ning moodustas ka seal analoogse, ehkki mitte päris kõiki artikleid hõlmava edetabeli (Paves 2012:25). Ka toona juhtis allikate pingerida Ligi, ent ühtlasi torkab silma, et vahepeal on Äripäev loobunud pigem euroskepsisesse kalduva briti majanduslehe Financial Timesi kolumnisti Wolfgang Münchau teenetest, kes on samas küll esindatud Postimehe edetabelis. Nii võib väita, et Äripäeva üldine hoiak on muutunud stabiilsusfondide ja Euroopa ühtsuse suhtes toetavamaks.

Tabel 4. Õhtulehe *online*-väljaandes ilmunud ESMi puudutavate artiklite peallikate edetabel (täistabelit vaata Lisast 2).

Kõneisik	Erakond	Amet	Artikleid
Jürgen Ligi	Eesti Reformierakond	rahandusminister	7
Indrek Teder		õiguskantsler	5
Sven Sildnik	Eesti Iseseisvuspartei	kirjanik	4
Toomas-Hendrik Ilves		president	3
Andrus Ansip	Eesti Reformierakond	peaminister	2
Ivar Raig		Tallinna Ülikooli Õigusakadeemia professor	2
Jakko Väli		kolumnist	2
Jüri Ratas	Eesti Keskerakond	riigikogu aseesimees	2
Kadri Simson	Eesti Keskerakond	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni ja rahanduskomisjoni liige	2
Sven Sester	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	riigikogu rahanduskomisjoni esimees	2

Urimisküsimuse hüpotees eeldas, et end varjamatult tabloidina välja mängiv Õhtuleht peab teema kajastamisel konkurentidest enim arvestama loetavusega (Õhtulehe... 2014). Kuigi tabelit juhib, nagu kõigi teiste väljaannete puhul, rahandusminister Jürgen Ligi, leiab tema kannult lisaks teisteski väljaannetes palju tähelepanu saanud põhilisele ESMi kriitikule õiguskantsler Indrek Tederile märksa radikaalsema arvamusiidri, Eesti Iseseisvuspartei aseesimehe Sven “Kivisildnik” Sildniku, kes pole mujal üldse sõna võtnud. Et allikas nimetab ESMi muuhulgas kuriteoks, orjalepinguks ja solidaarsuskoormiseks, on ilmne, et tema seisukohti on sedavõrd suurel määral avaldatud Euroopa suhtes kriitiliselt, et mitte öelda vaenulikult meelestatud rahva poolehoiu võitmiseks.

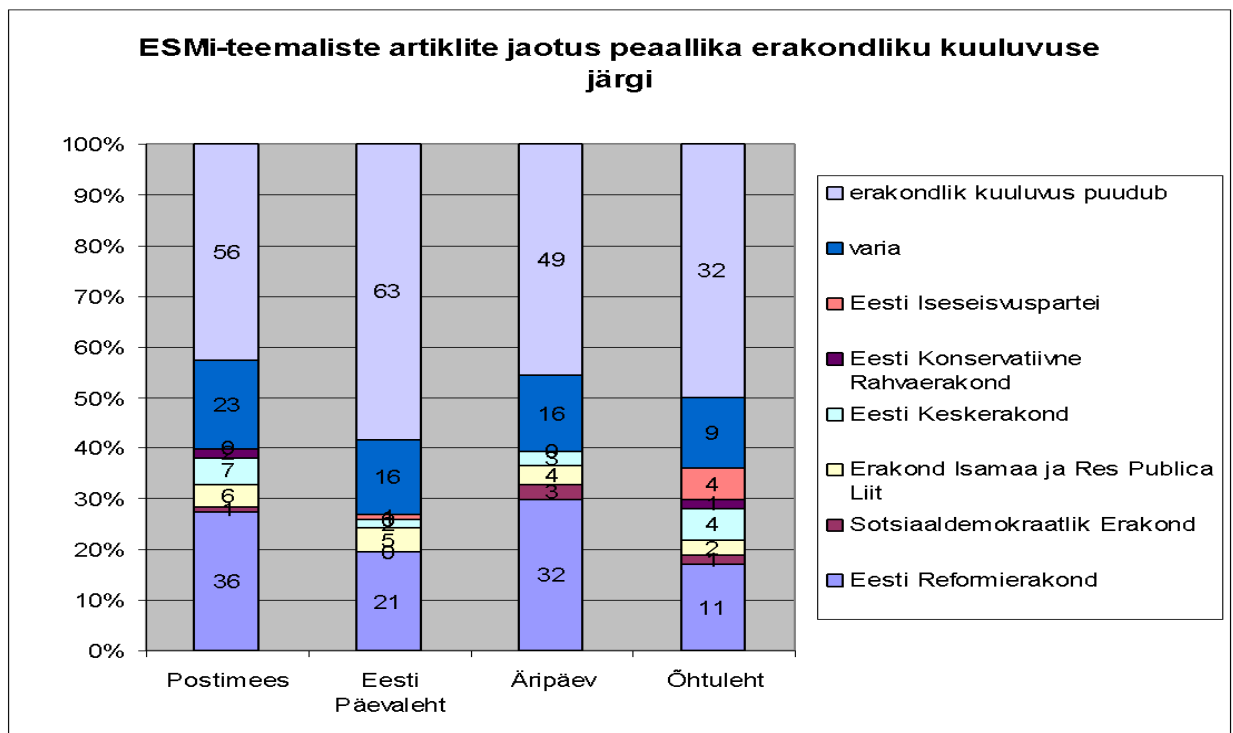
EFSFi debatis tõusis Õhtulehes Ligi kõrvale tema erakonnakaaslane ja siseopositsionäär Igor Gräzin (Paves 2012:26), kes sedapuhku kuigivõrd esile ei tõusnud. Sestap võib väita, et stabiilsusfondide suhtes tehtava kriitika poolest on Õhtuleht muutunud tunduvalt radikaalsemaks ja suundunud allikaid otsima riigikogu seinte vahelt välja. Samuti torkab silma, et kummaski töös pole eristatav ükski välisallikas: keskendutakse puhtalt siseriiklikule vaidlusele, Euroopa tasandist hoolimata.

Allikate staatuse määramisel lähtus autor parema võrreldavuse huvides bakaureusetöö (Paves 2012:27) jaotusest: poliitikud, eksperdid, ajakirjanikud ja eraisikud. Poliitikute

alla liigitas ta lisaks füüsilistele poliitregelastele ka poliitilised institutsioonid nagu riigikogu või Euroopa Liit. Ekspertideks võib samas lisaks füüsilistele isikutele pidada ka kohtuid, väiksema poliitilise ambitsiooniga majandusühendusi (IMF), ametnikkondi. Ajakirjanike alla liigituvad ka toimetuste ühisseisukohad ning eraisikuteks pidas autor kõiki, kes ei võta sõna ühegi majandusküsimustes pädeva organi nimel.

Esmalt torkab silma (tabelit vaata Lisast 3), et eranditult kõigis väljaannetes on sõnakaimaks inimrühmaks ESMi teemal poliitikud, mis loogilise järelduse teel vihjab teema politiseeritusele, mis omakorda eeldab üldjuhul normatiivset vaatenurka. Eksperte on arutellu kaasatud tunduvalt vähem, ehkki siin on väljaannete vahel erinevusi. Kõige tasakaalustatumaks võib pidada Eesti Päevalehte, kus eksperdid jõuavad peaaegu poliitikute kandadele, seevastu Õhtulehes pole nende häält peaaegu üldse kuulda. Ajakirjanikud ja eraisikud on kõige varmamad sõna sekka ütlevad Õhtulehes, mis taas viitab väljaande tabloidsusele (Õhtulehe... 2014) ning valmisolekule avaldada radikaalsemaid seisukohti.

Õhtulehe ja Äripäeva kohta on olemas ka võrdlusmaterjal bakalaureusetööst (Paves 2012:27), mille põhjal võib öelda, et pisut on diskutiivset arutelu aastaga eeskätt ekspertide osakaalu kasvamise kaudu siiski juurde tekitatud: kui toona moodustasid poliitikud Õhtulehes ja Äripäevas vastavalt 75 ja 72 protsenti kõneisikutest, siis nüüd 52 ja 60 protsenti. Samas on Õhtulehes olulise tüki juurde hammustanud eraisikute sektor, mille eest tuleb eeskätt tänada lakkamatult arvamust avaldavat Sven Sildnikku.

Joonis 2. Eesti peallikatega ESMi-teemaliste artiklite jaotus peallika erakondliku kuuluvuse järgi (alustabelit vaata Lisast 3).

Joonisel 2 on bakalaureusetöö (Paves 2012:28) eeskujul kujutatud artiklite jaotust peallika erakondliku kuuluvuse järgi. Parema võrreldavuse huvides on välisallikad siit välja jäetud ja seega kuulub Postimehest valimisse 133, Eesti Päevalehest 108, Äripäevast 107 ja Õhtulehest 64 artiklit. Lähtutud on autori parteilisest kuuluvusest artikli avaldamise hetkel: nii kuuluvad enne presidendiks valimist sotsiaaldemokraatide ridadesse kuulunud Toomas-Hendrik Ilves või vastavalt riigikohtu esimeheks ja Eesti Panga presidendiks saanud Märt Rask ja Andres Lipstok ikka parteitute hulka ning ka tänaseks sotsiaaldemokraatidega liitunud Rainer Vakra jääb graafikul erakondliku kuuluvuseta. Praegu Eesti Vabaduspartei - Põllumeeste Kogusse kuuluv Henn Leetna arvestatakse arvamuse avaldamise hetke järgi Eesti Iseseisvuspartei hingekirja.

Kõigis neljas väljaandes domineerib mäekõrguse eduga valitsuspartei Reformierakond. Kui ESMi hääletuse hetkel 30. augustil 2012 kell 16:40 (Riigikogu... 2012) oli riigikogus Reformikonna fraktsioonis 33, IRLi fraktsioonis 23 (ehkki Juku-Kalle Raid ei olnud ega ole erakonna liige), Keskerakonna fraktsioonis 21 ja sotsiaaldemokraatide fraktsioonis 19 liiget ehk proportsioonid jaotusid nelja

parlamendierakonna vahel vastavalt 34%-24%-22%-20%, siis Postimehe ESMi-teemalises debatis haaras peaministripartei enda alla Postimehes 72%, Eesti Päevalehes 75%, Äripäevas 76% ja Õhtulehes 61% “nelja suure” lehepinnast. Peamiselt tuleb see muidugi kõigi väljaannete lemmikallika rahandusministri Jürgen Ligi arvelt, kes ühelt poolt on küll arusaadavalt üks antud teemal informeeritumaid eestlasi, ent teisalt tekitab nii totaalne parteiline kallutatus küsimusi debati erapooletuses.

Kuna erinevalt bakalaureusetööst võttis autor seekord arvesse ka insitutsionaalseid arvamusalvaid, tuli erakondliku kuuluvuse kategooriasse lisada “varia” – puhuks, kui institutsioon esindab kas mitme erineva erakonna või mõne parteisse kuuluva ja mittekuuluva isiku arvamust ühekorraga. Mõistagi muutis see käik proportsioonide jaotust, kuid samavõrd võib täheldada erakondliku kuuluvuseta kõneisikute osakaalu kasvu. Seepärast võib väita, et eurosooni päästefondide teema on muutunud vähem politiseerituks ja ehk seepärast ka vähem normatiivseks.

5.3. Väljaannete hoiakud ESMi suhtes

Kolmandas uurimisküsimuses küsis autor, millised on domineerivad hoiakud ESMi suhtes Postimehes, Eesti Päevalehes, Äripäevas ja Õhtulehes eraldi.

Algelisel kvantitatiivsel tasandil saab välja tuua, et Postimehes oli positiivset ja negatiivset tooni kandvate artiklite suhe 175:64 (73%-27%), Eesti Päevalehes 74:59 (56%-44%), Äripäevas 143:55 (72%-28%) ja Õhtulehes 29:36 (45%-55%). Seega on ainsaks väljaandeks, kus domineerib negatiivne hoiak, Õhtuleht.

Hüpoteesid eeldasid Postimehelt ja Eesti Päevalehelt tasakaalustatud hoiakut, seda väljaannete enda välja käidud missioonidest lähtuvalt. Kvantitatiivsetel alustel võib öelda, et paika pidas hüpotees Eesti Päevalehe puhul, ent Postimehes on positiivsete hinnangute ülekaal sellise väite jaoks liiga suur.

Seevastu ennustas hüpotees Äripäeva kohta, et väljaanne võib majanduslehena avaldada varjatud toetust parempoolse valitsuse toetatud ESMile, ning see hüpotees pidas kvantitatiivsetel alustel ka paika. Samuti käis hüpotees välja, et Õhtuleht võiks

tabloidina teistest väljaannetest enam arvestada rahva arvamusega, mis ilmneb muuhulgas näiteks Eesti Päevalehe küsitlusest (Küsitlus... 2012), kus abifondides osalemist toetas vaid 15 protsenti vastanuist. Teistest negatiivsem Õhtuleht tõepoolest on, ehkki domineerimine pole kuigi suur.

5.4. Argumentide aluste, modaalsuste ja lokaalsuste esinemissagedus

Neljandale uurimisküsimusele andis vastuse kvantitatiivne kontentanalüüs. Argumentide analüüsis kombineeris autor omavahel paarikaupa autori staatuse ning argumentide modaalsuse, põhjenduse ja lokaalsuse.

Autor eristas käskiva, soovitusliku, sedastava, kahtleva ja keelava modaalsuse. Modaalsust jälgis autor peamiselt selleks, et tuvastada domineerivaid diskursuseid. Laias plaanis peaksid kahtlev ja soovituslik modaalsus andma analüütilisele diskursusele enam alust kui sedastav, käskiv ja keelav modaalsus.

Argumentatsiooni jagas autor kuueks: kasu, huvi ja rahaline tulu, väärtused ja põhimõtted, seadused, kokkulepped ja regulatsioonid, innustavad või hoiatavad eeskujud ja kogemused, teaduslikud põhjendused, statistika ja arenguloogika ning autoriteetid ja traditsioonid. Kuus kategooriat jagunevad omakorda alamkategooriateks. Põhjenduste uurimise eesmärgiks on vastata neljandale uurimisküsimusele, sest nende kaudu ilmneb arvamusiidrite argumentatsiooni sisu.

Lokaalsuse on autor jaganud viieks: Eesti, teiste riikide, eurosooni, Euroopa Liidu keskne ja globaalne lokaalsus. Argumentide lokaalsuse abil saab mõõta erinevate arvamusiidrite mõtteavalduste haaret: kas see jääb Eesti-keskseks või ulatub ka kaugemale?

Argumentatsiooni modaalsuste esinemissagedus

Vaatleme, milliseid modaalsusi (käskiv, soovituslik, sedastav, kahtlev või keelav) esineb 635 vaadeldavas artiklis kõige rohkem.

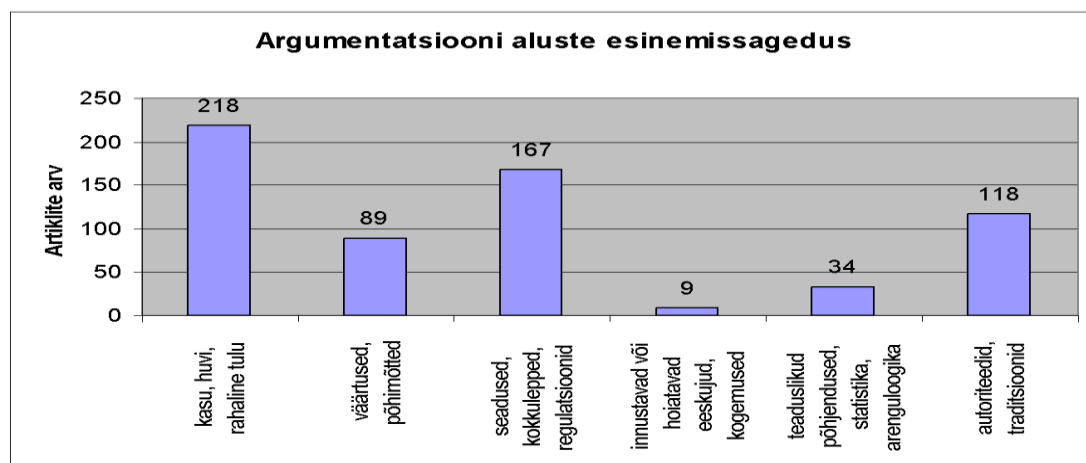
Tulemustest (vaata Lisast 4) nähtub, et normatiivsed modaalsused (käskiv, keelav ja

sedastav modaalsus) on diskutiivsete modaalsuste (soovituslik ja kahtlev modaalsus) suhtes ülekaalus skooriga 391:244. Siin on märgata olulist vahet bakalaureusetöoga (Paves 2012: 31), kus suhe oli vastupidine. Ehkki valim oli EFSFiga liitumisele eelnenud debatis oluliselt väiksem (autor arvestas vaid arvamused ja ühe allika arvamused põhinevaid uudisartikleid), viitab tookordne diskutiivsete modaalsuste ülekaal (35:27) sellele, et aastaga on diskussioon arutleva demokraatia aspektist järele andnud.

Samas torkab silma, et sedastavat modaalsust esineb tervelt 214 artiklis: seega väljendavad üle poole 421 ESMi pooldavast artiklist veendumust, et tegelikult on liitumisotsus juba sisuliselt tehtud ja igasugune debatt seega hilineb.

Argumentatsiooni aluste esinemissagedus

Edasi vaatleme, milliseid põhjendusi (kasu, huvi, rahaline tulu, väärtused, põhimõtted, seadused, kokkulepped, regulatsioonid, innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused, teaduslikud põhjused, statistika, arenguloogika või autoriteetid, traditsioonid) valimisse mahtunud artiklites kõige enam kasutatakse.

Joonis 3. Argumentatsiooni aluste esinemissagedus ESMi-teemalistes artiklites (alustabelit vaata Lisast 4).

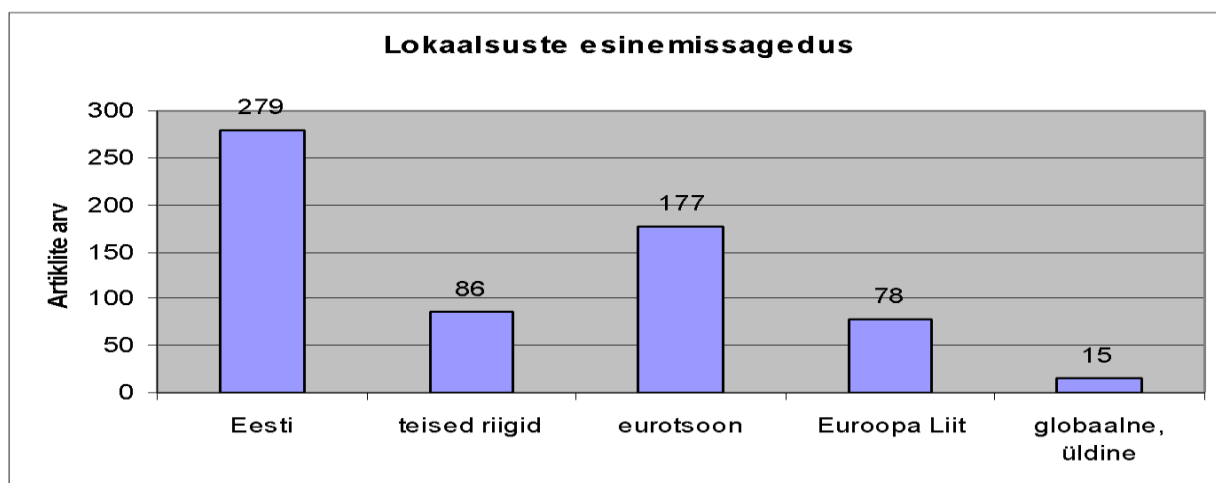
Kõige olulisemaks peavad artiklite peallikad rahalisi argumente, mis on fookuses 218 artiklis. Kasu, huvi ja rahaline tulu on bakalaureusetöoga (Paves 2012:32) võrreldes oma esikoha säilitanud: ka EFSFiga liitumisele eelnenud debatis peeti majanduslikke argumente kõige tähtsamaks. Olulisel kohal on ka seadused,

kokkulepped ja regulatsioonid, millele on ilmselt jõulise panuse andnud õiguskantsler Indrek Teder, kes pöördus riigikohtusse palvega tunnistada ESMiga liitumise leping põhiseadusevastaseks ja seeläbi andis aluse pikaajaliseks debatiks (Teder 2012).

Kuue põhjenduste peakategooria järjestus edetabelis on jäänud EFSFi ja ESMi puhul peaaegu samaks, vaid väärtused ja põhimõtted ning autoriteedid ja traditsioonid on omavahel kolmanda ja neljanda koha vahetanud. Küll aga on oluliselt muutunud proportsioonid: kui bakalaureusetöös olid kõik kuus kategooriat esindatud küllaltki tasavägiselt, nii et enim ja vähim mainitud kategooria ei erinenud üle kahe korra, siis sedapuhku ületavad rahalised argumendid innustavad ja hoiatavad eeskujud rohkem kui 24-kordselt.

Argumentatsiooni lokaalsuste esinemissagedus

Nüüd vaatleme, millisest lokaalsest aspektist (Eesti, teiste riikide, eurotsooni, Euroopa Liidu või globaalsest, üldisest lokaalsusest) tavatsevad kõneisikud oma sõnavõtte kõige enam lähtestada.

Joonis 4. Erinevate lokaalsuste esinemissagedus ESMi-teemalistes artiklites (alustabelit vaata Lisast 4).

Ootuspäraselt on selgelt enim kasutatud Eesti-keskseid argumente. Teisalt on arvestataval hulgal arvestatud eurotsooni kui terviku huvisid. Ühtlasi ilmneb, et päästefondi peetakse rohkem kitsamalt eurot kasutavate riikide kui kogu Euroopa Liidu probleemiks, globaalne vaatenurk on aga sootuks tagaplaanile jäänud.

Teistest riikidest näib Eesti ajakirjandus olevat enim eeskuju võtnud Saksamaast, kus konstitutsioonikohtus toimus meie riigikohtuga analoogne debatt ESMi põhiseaduslikkuse üle, mis kulmineerus 12. septembril 2012 esialgse lubava hinnanguga (Saksa... 2012). Ent fookusesse tõusid ka Kreekalt tagatisi kauplev Soome ja võimalike abipakettidega flirtiv Hispaania.

Argumentatsiooni modaalsuse seos kõneisiku staatusega

Näeme nüüd, kuidas erineb kasutatud modaalsuste osakaal kõneisikute staatuse (poliitik, ekspert, ajakirjanik või eraisik) lõikes.

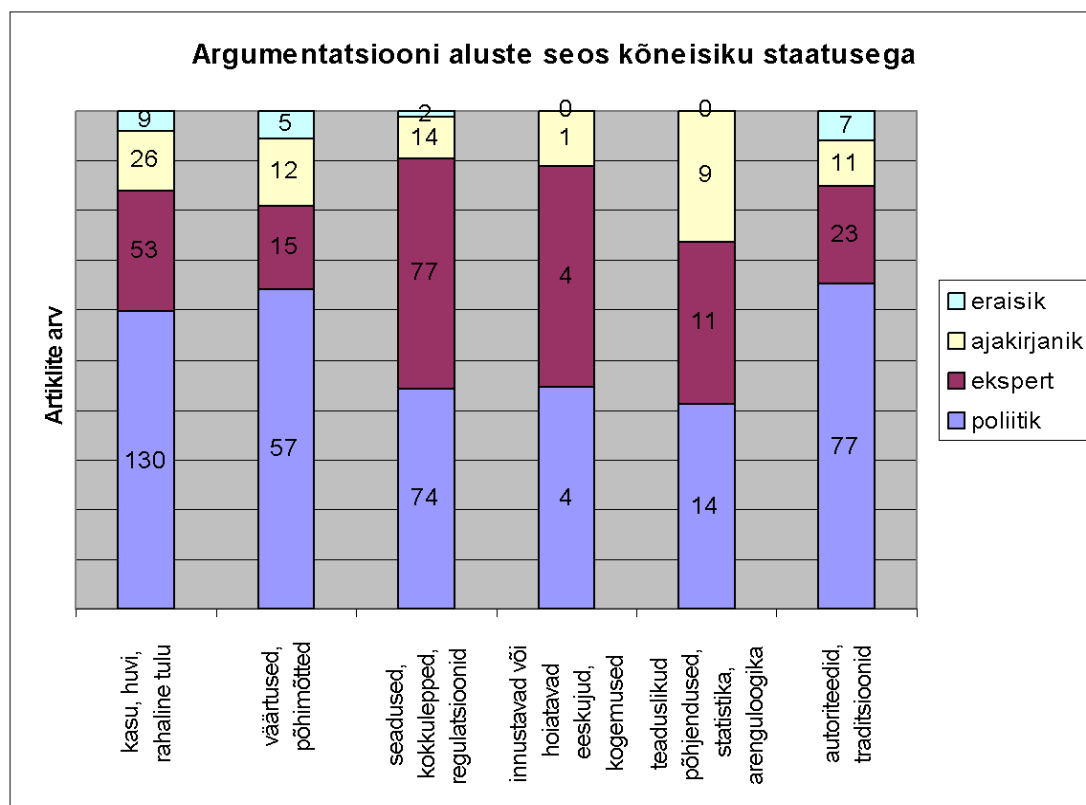
Tulemustest (vaata Lisast 3) ilmneb, et poliitikele on suhteliselt omasem käskiv ja sedastav, ekspertidele ja ajakirjanikele soovituslik ja kahtlev ning eraisikutele keelav modaalsus. Sellest järeldub, et poliitikute seas on enam sõna saanud ESMiga liitumisse vastuvaidlematu kohustusega suhtuvad koalitsiooni esindajad, mis omakorda seab kahtluse alla debati tasakaalustatuse. Samas tasakaalustavad seda tendentsi mõnevõrra eksperdid ja ajakirjanikud, kes ootuspäraselt esindavad diskutiivsemaid modaalsusi. Otsese vastanduja rolli on aga pidanud enda peale võtma hoopis eraisikud (näiteks Sven Sildnik, kes küll kuulub marginaalsesse Iseseisvusparteisse), kes ei esinda kedagi peale iseenda ja võivad seetõttu lubada julgemaid väljaütlemisi.

EFSEi-teemalist debatti uurinud bakalaureusetöö (Paves 2012:34) tõdes, et poliitikele on suhteliselt omasem soovituslik, sedastav ja keelav modaalsus, ekspertidele aga käskiv ja kahtlev modaalsus. Ajakirjanikke ja eraisikuid toona valimisse olulisel määral ei mahtunud. Tähelepanuväärsel moel on seega aastaga tõusnud poliitikute agendasse käskiv toon, mida varem sedavõrd suurel määral ei kasutatud. Pisut anomaalsena tundunud käskiv modaalsus ekspertide puhul on aga taandunud.

Argumentatsiooni aluste seos kõneisiku staatusega

Edasi selgitame välja, kuidas jagunevad argumentatsiooni aluseks olevad põhjendused

kõneisikute staatuste lõikes.

Joonis 5. Erinevate argumentatsiooni aluste ja kõneisiku staatuse kombinatsioonide esinemissagedus ESMi-teemalistes artiklites (alustabelit vaata Lisast 3).

Jooniselt selgub, et nii kasu, huvi ja rahalist tulu, väärtuseid ja põhimõtteid kui autoriteete ja traditsioone on argumentidena välja toonud peamiselt poliitikud. Seega ei saa väita, justkui oleks poliitikute seisukohad kuidagi raha- ja ekspertide omad väärtuspõhisemad – pigem vastupidi.

Küll on näha, et suhteliselt enam kui poliitikud kasutavad eksperdid oma retoorikas seaduseid, kokkuleppeid, regulatsioone (ilmselt andis siin oma osa pikale veninud vaidlus riigikohtus) ja innustavaid või hoiatavaid eeskujusid, kogemusi. Ajakirjanike pärusmaaks on teaduslikud põhjused, statistika, arenguloogika, mis annab alust väita, et meedia täidab analüüsivamat rolli.

Võrreldes bakalaureusetöoga (Paves 2012:36) pole põhitrendid poliitikute ja ekspertide vahel korras olulisel määral muutunud. Silmatorkavaimaks muutuseks on ekspertide esiletung seaduste ning ajakirjanike kerkimine teaduslike põhjuste

kategoorias.

Argumentatsiooni lokaalsuse seos kõneisiku staatusega

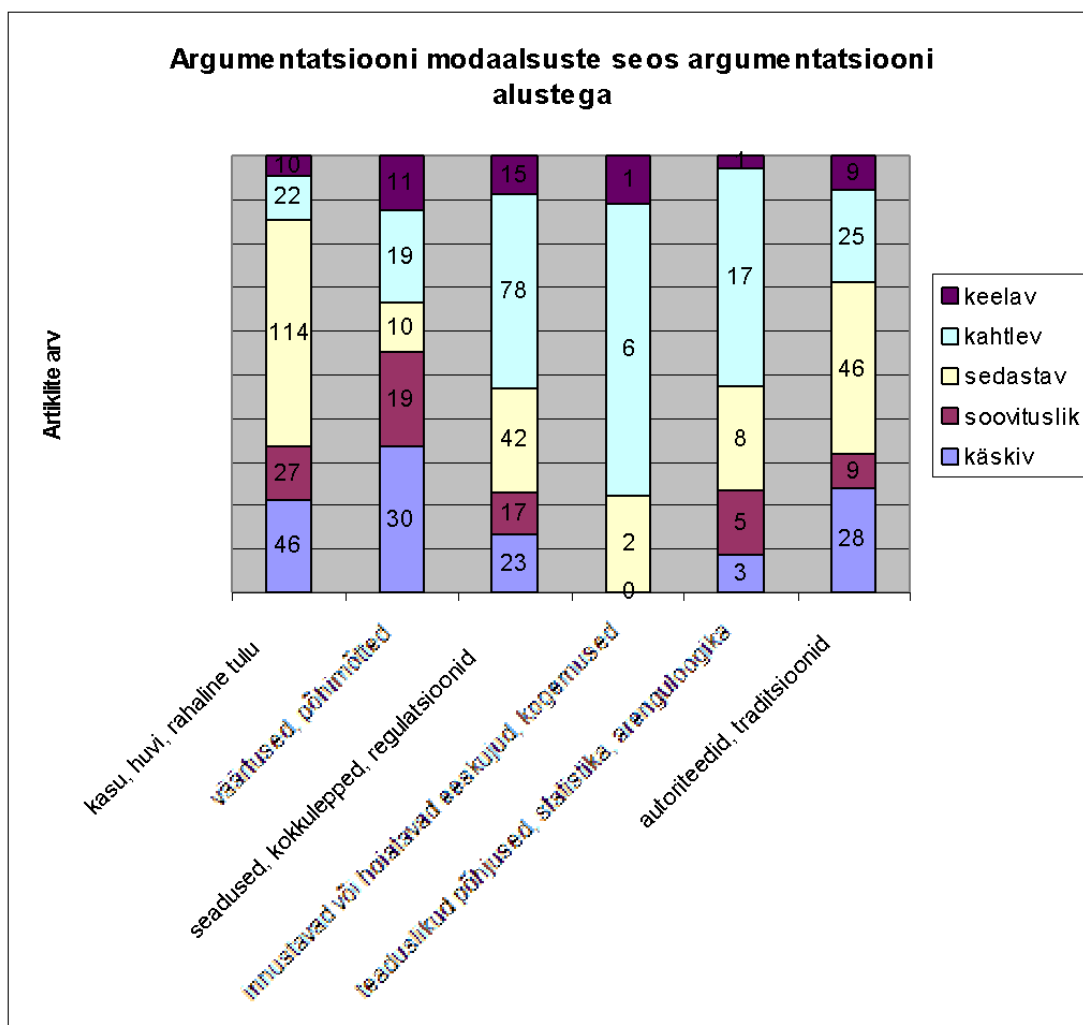
Nüüd aga vaatleme, millised seosed valitsevad kõneisiku staatuse ning tema kasutatava argumentatsiooni lokaalsuse vahel.

Ehkki poliitikuid esineb kõneisikutena kõige enam kõigis lokaalsusgruppides (vaata tabelit Lisast 3), torkab silma, et nende ülekaal on kõige suurem teiste riikide, eurotsooni ja Euroopa Liidu vaatepunktis – seega on võõras vaatenurk neile suhteliselt vähem oluline kui oma. Tekib veider olukord, kus rahva valitud esindajate asemel peavad avalikus debatis Eesti huve kaitsma hoopis sõltumatud eksperdid. Keskmisest enam annavad Eesti-kesksetes argumentides tooni ajakirjanikud, samuti on nende poolt märgata globaalset, üleüldist retoorikat.

Bakalaureusetöoga (Paves 2012:36) võrreldes ilmneb, et toleaeagne järelalus, mille kohaselt on ekspertide suur esindatus teistest riikidest lähtuvate argumentide autorite seas põhjendatav sellega, et neil on Eesti valijate häälte pärast konkureerivatest poliitikutest rohkem põhjust teemat ka kaugemalt kajastada, ei pea enam paika. Vastupidi, võimalik vastuolu Eesti põhiseadusega näib mingil põhjusel eksperte poliitikutest enamgi huvitavat.

Argumentatsiooni seos modaalsusega

Edasi selgitame välja, milliseid modaalsuse vorme kasutatakse erineva argumentatsiooni esituses. Kuivõrd käskiv, soovituslik ja sedastav modaalsus on omased ESMi pooldajatele, kahtlev ja keelav modaalsus aga vastastele, on siit võimalik välja lugeda pooldajate ja vastaste peamiseid argumente.

Joonis 6. Erinevate modaalsuste ja argumentatsiooni aluste kombinatsioonide esinemissagedus ESMi-teemalistes artiklites (alustabeleid vaata Lisadest 5 ja 6).

Käskivat modaalsust esineb 130 vaatlusaluses artiklis, millest 34 on ilmunud Postimehes, 31 Eesti Päevalehes, 44 Äripäevas ja 21 Õhtulehes. Kasu, huvi või rahalist tulu väljendasid autorid argumentina neist 46 artiklis. 38 neist rõhutatakse omakorda Euroopa finantstugevusest tulenevat tulu, näiteks selgitab Olli Rehn uudises “Rehn tervitab Riigikohtu otsust” (Postimees 12.07.2012): *ESM saab olema jõulisem ja veenvam rahanduslik väljakupiire euroalale*. 30 artiklis toetuvad arvamused väärtustele ja põhimõtetele. Neist enim, 16 korda on mainitud euroopalikku solidaarsust, näiteks märgib kogu valitsusele omistatud seisukoht uudises “Eesti kiitis heaks ESMi asutamislepingu” (Õhtuleht 02.02.2012): *Euroopa Stabiilsusmehhanism (ESM) on eurosooni alaline stabiilsusmehhanism, mis on loodud liikmesriikide aitamiseks*.

Soovituslikku modaalsust esineb 77 artiklis, neist 34 ilmus Postimehes, 23 Eesti Päevalehes ja 20 Äripäevas. 27 artiklis on kõne all kasu, huvi või rahaline tulu. Neist 18 toob esile vajaduse kaitsta Euroopa finantstugevust, näiteks tõdeb Andres Lipstok uudises “Lipstok: Riigikohus lõpetab vaidlemise” (Äripäev 25.04.2012): *Stabiilsus euroalal sõltub nende sammude elluviimisest, mida riigid on planeerinud*. 19 artiklis ilmnevad väärtused, põhimõtted. Seitsmel juhul on teemaks euroopalik solidaarsus, näiteks väidab Jean-Claude Juncker intervjuus “Euroopa vajab kasinust ja kasvu” (Postimees 28.05.2012): *Juhul kui riigikohus tunnistab osalemise ESMis põhiseadusvastaseks, ei ole Eestil võimalik läbirääkimisi taasavada*. Kuues artiklis rõhutatakse mainet, näiteks sõnab Philipp Rösler uudises “Saksa minister tõi Eestit eeskujuks” (Eesti Päevaleht 15.08.2012): *Riigid, mida ESMiga toetame, peavad läbi tegema samasugused majandusstruktuuri muutused nagu Eesti*.

Sedastavat modaalsust kannab 214 artiklit, neist 108 on ilmunud Postimehes, 20 Eesti Päevalehes, 78 Äripäevas ja 8 Õhtulehes. Sedastavateks hindas autor väited, mis esitasid ESMiga seonduvat kui juba käesolevat paratamatust. Enim, 95 korral rõhutatakse vajadust kaitsta Euroopa finantstugevust, näiteks sõnab Mario Monti uudises “Monti prognoosib Ülemkogul väga raskeid kõnelusi” (Äripäev 27.06.2012): *ESMi tugiostud euroala riikide võlakirjaturul aitaks talumatult kõrgeid laenuintresse alla tuua*. 46 artiklis lähtutakse autoriteetidest, traditsioonidest. Neist 30 sätestab liitumise vajalikkuse aksioomina, näiteks väidab anonüümne Euroopa Liidu allikas uudises “Allikas: euroriigid tahavad kiirendada päästefondi rahastamist” (Postimees 28.03.2012): *Riikidel on ESMi kapital kavas plaanitust kiiremini kokku saada*.

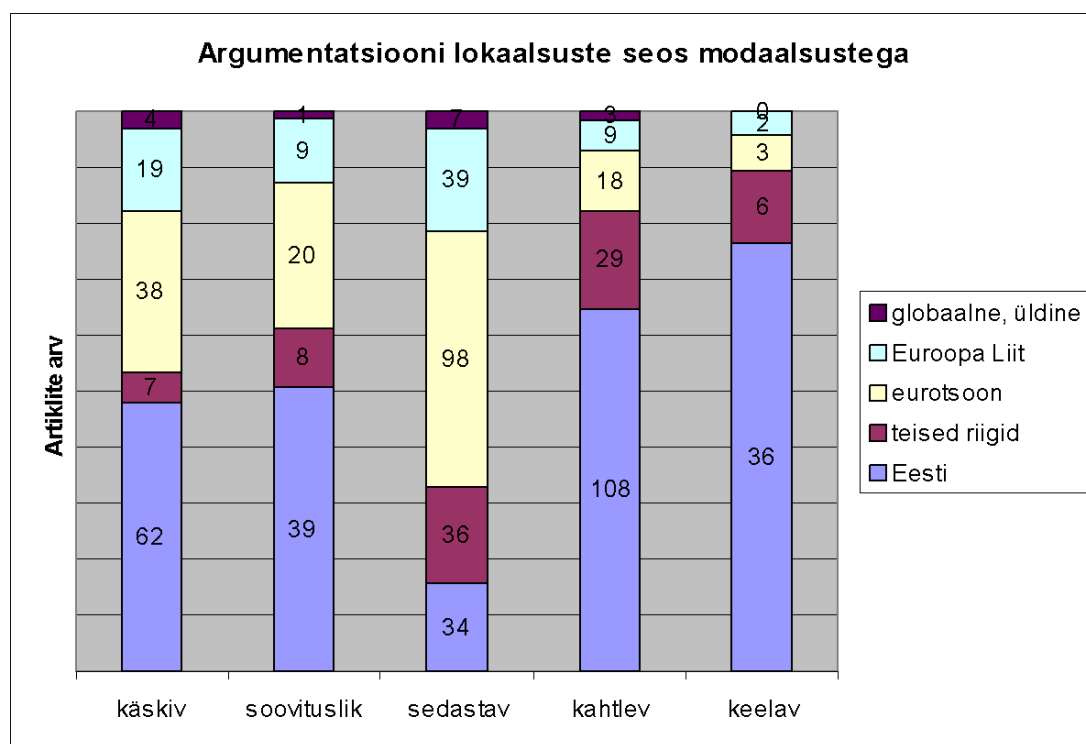
Kahtlevat modaalsust kannab ühtekokku 167 artiklit, neist 49 on avaldanud Postimees, 49 Eesti Päevaleht, 46 Äripäev ja 23 Õhtuleht. 78 artiklis lähtutakse seadustest, kokkulepetest, regulatsioonidest. Kõik need seavad küsimärgi alla ESMi kooskõla Eesti või mõne muu riigi (peamiselt Saksamaa) põhiseadusega, näiteks väidab Saksamaa konstitutsioonikohtule omistatav seisukoht uudises “Hispaania sai laenuraha odavamalt” (Äripäev 28.08.2012): *Euroopa Keskpank ei pruugi Hispaania võlakirjade tugiostuprogrammi detaile avalikustada enne 12. septembrit, mil Saksamaa konstitutsioonikohus annab oma hinnangu sellele, kas ESM on kooskõlas Saksamaa põhiseadusega*. 25 artiklis kõneldakse autoriteetidest, traditsioonidest. 15 artiklis on teemaks kommunikatsioonihäired, näiteks väidab Margus Kukk lugeja

kirjas “Koot, rott ja ESM” (Eesti Päevaleht 09.08.2012): *ESM on kui salajane rotikäik läbi peremeeste viljasalvede.*

Keelavat modaalsust kannavad 47 artiklit, millest 14 on avaldatud Postimehes, 10 Eesti Päevalehes, 10 Äripäevas ja 13 Õhtulehes. 15 artiklit lähtuvad seadustest, kokkulepetest, regulatsioonidest. Kõik need seavad kahtluse alla ESMi kooskõla põhiseadusega, näiteks väidab seda sotsiaaldemokraatlikule ja keskfraktsioonile omistatav seisukoht uudises “Opositsioonierakonnad avaldasid vastuseisu ESMi eelnõule” (Postimees 08.08.2012). 11 puhul lähtutakse väärtustest, põhimõtetest. Kuus artiklit heidavad ette solidaarsuse puudumist, näiteks kirjutab Õhtuleht juhtkirjas “Euroopa veidravõitu solidaarsus” (Õhtuleht 04.10.2011): *Meie, kes me oleme kärpinud, veremaitse suus, peame aitama neid, kes valetanud, võltsinud ja teiste arvel võlgu elanud.*

Argumentatsiooni modaalsuse seos lokaalsusega

Eelnevaga analoogselt kombineerime nüüd omavahel erinevad modaalsused ja lokaalsused.

Joonis 7. Erinevate lokaalsuste ja modaalsuste kombinatsioonide arv ESMi-teemalistes artiklites (alustabeleid vaata Lisast 5).

Eestist lähtudes kasutatakse käskivat modaalsust 62 artiklis. Näiteks väidab Taavi Rõivas uudises “Rõivas tahab ESMi riigikogus läbi suruda kuu ajaga” (Postimees 13.07.2012): *ESMiga ei tohiks riigikogu viivitada*. Eurotsooni lokaalsus kehtib 38 artiklis. Nii teatab Philipp Rösler intervjuus "Saksa minister: Kreekal on valida vaid reformid" (Äripäev 20.03.2014): *ESM on euro stabiliseerimiseks väga tähtis*. Euroopa Liidust lähtub 19 artiklit. Näiteks tõdeb Jürgen Ligi uudises “Ligi: Mina ei oleks ESMi välja mõelnud” (Postimees 08.08.2012): *ESMile pole alternatiivi*. Teised riigid on fookuses seitsme artikli puhul. Näiteks lähtub Portugali parlamendile omistatav seisukoht uudises “Portugal ratifitseeris esimese riigina ELi fiskaalleppe” (Postimees 13.04.2012) Portugalist: *Portugali parlament kiitis heaks ESMi - tulemüüri kaitseks võlakriisi leviku eest*. Globaalseid, üldiseid huve pretendeerivad esindama neli artiklit. Nii sõnab Kaia Iva uudises “IRL hääletab ESM-i poolt: ausa mängu reeglid kehtivad kõigile” (Eesti Päevaleht 30.08.2012): *ESM on võlakriisi leevendamiseks hädavajalik*.

Kõige rohkem, 39 artiklis kõneldakse soovituslikus modaalsuses Eestist. Nii selgitab riigikohtule omistatav seisukoht uudises “Riigikohus tõstis ESM-i vaidluse prioriteetseks küsimuseks, teiste juhtumite arutamine võib viibida” (Eesti Päevaleht 23.05.2012): *Riigikohus tõstis ESM-i vaidluse prioriteetseks küsimuseks*. 20 artiklis on fookuses kogu eurotsoon. Näiteks tõdeb Sirje Rank analüüsis “Euroopa võlakriisis ees otsustavad nädalad” (Äripäev 30.08.2012): *Euroala võlakriis tingib vajaduse ESMi vahendite järele*. Üheksas artiklis on kõne all Euroopa Liit. Nii väidab Viviane Reading intervjuus “Viviane Reding: Euroopas ei anta suveräänsust ära” (Äripäev 03.06.2012): *Euroopas ei anta suveräänsust ära, vaid jagatakse teistega, et olla efektiivsem*. Kaheksas artiklis räägitakse teistest riikidest. Näiteks väidab Euroopa Liidu ametnikele omistatav seisukoht analüüsis “Soome valimiste peategelane on euro” (Postimees 20.01.2012) Soome kohta: *Soome peaks koos teiste riikidega ESMile alla kirjutama*. Ühes artiklis lähtutakse globaalsetest, üldistest väärtustest: Andres Tupits kirjutab aramusloos “Tupits: ESM leping on demokraatia proovikivi” (Äripäev 08.05.2012): *Juba allkirjastatud välislepingust ei ole heaks tooniks taganeda*.

Sedastava modaalsuse puhul on levinuimaks lokaalsuseks eurotsoon, mis on kasutusel 98 artiklis. Näiteks tõdeb Peeter Koppel uudises “Koppel ESMist: vajalikud sammud

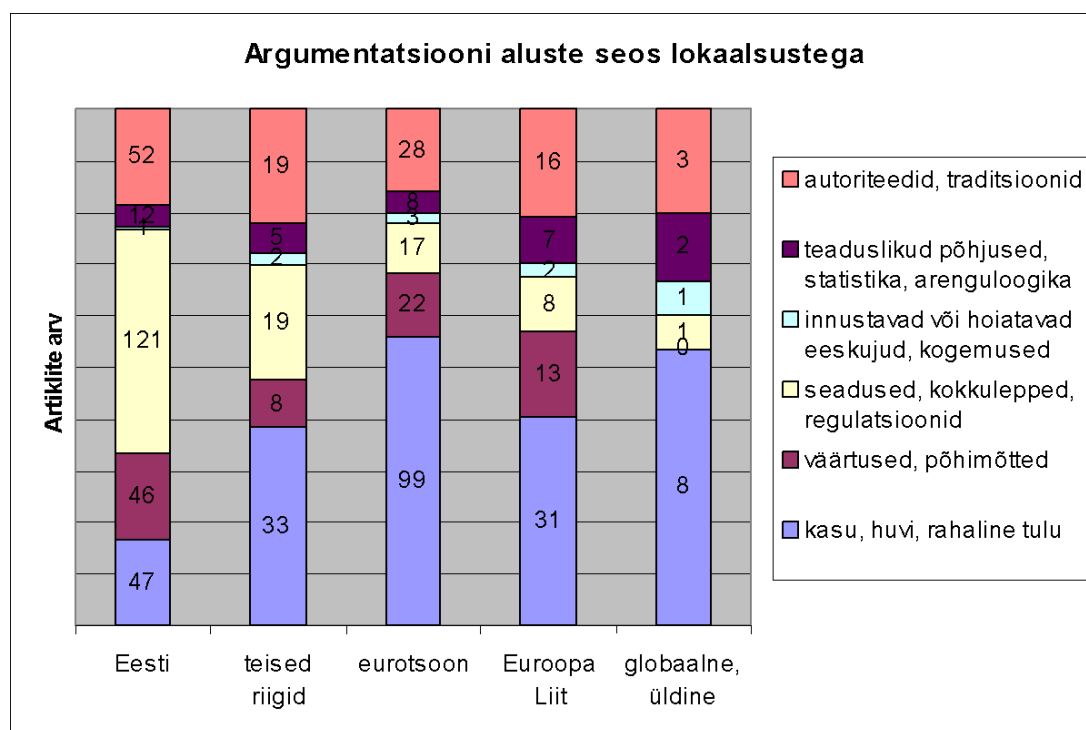
tehakse nii või teisiti” (Äripäev 11.07.2012): *Vajalikud sammud tehakse nii või teisiti*. Euroopa Liidust tehakse juttu 39 artiklis, nii kirjutab Ahto Lobjakas arvamuses “Ahto Lobjakas: Saksa euroopalik imperialism” (Postimees 18.04.2012): *ESM on loodud väljaspool Euroopa Liidu leppeid, sest need keelavad võlakriisis kannatajate otsese rahastamise*. Teistest riikidest räägitakse 36 artiklis, näiteks teeb euroalale omistatav seisukoht uudises “Euroala eelarvepaktist võib veelgi riike välja pudeneda” (Postimees 15.03.2012) juttu Saksamaast: *Ehk opositsioon ei hääleta euroala eelarvepakti vastu, kui see pannakse samasse eelnõusse koos ESMi asutamisega*. Teistes modaalsustes domineeriv Eesti jääb sedastava modaalsuse puhul alles neljandale kohale, olles mainitud 34 artiklis. Nii väidab riigikogule omistatav seisukoht uudises "FOTOD:Riigikogu alustas ESM-i arutamist" (Äripäev 08.08.2012): *Riigikogu kogunes täna erakorralisele istungile, et alustada tööd valitsuse algatatud ESMi asutamislepinguga*. Globaalses, üldises toonis kajastatakse teemat seitsmes artiklis. Näiteks kirjutab Alyona Stadnik uudises "Valitsus kiitis heaks Eesti kvoodi suurendamise IMF-s" (Äripäev 03.05.2012): *IMFil on Euroopa stabiilsusmehhanismide kõrval oluline roll ka Euroopa laenuprogrammide kaudu riikide toetamisel*.

Eesti on kahtlevas modaalsuses lokaalsusena kõne all 108 artiklis. Nii kirjutavad 12 ühiskondlikku organisatsiooni ja 45 eraisikut avalikus kirjas “Avalik kiri Ligile: kuidas Eesti saab ESMist väljuda?” (Äripäev 31.07.2012): *Jääb küsitavaks, kuidas Eesti saab ESMist väljuda*. Teistest riikidest tehakse juttu 29 artiklis. Näiteks räägib Saksamaa konstitutsioonikohtule omistatav seisukoht uudises “Kohus pragas Merkeliga ESMi asjus” (Postimees 20.06.2012) Saksamaast: *Valitsus ei teavitanud parlamenti piisavalt vara Euroopa plaanidest luua permanentne päästefond*. Eurotsoonile seab fookuse 18 artiklit. Nii kirjutab Raivo Sormunen uudises “Hispaania börs ja euro mängisid tõusu käest” (Äripäev 11.06.2012): *Laenuabi vähendab ESMi edasist krediitvõimekust*. Euroopa Liit tuuakse välja üheksas artiklis. Näiteks väidab Erkki Tuomioja uudises “Soome välisminister kritiseeris ELi eelarveliidu kava” (Postimees 28.06.2012): *ESMi rakendamise mõju on üle vaatamata*. Globaalsed, üldised huvid on fookuses kahes artiklis. Nii sõnab Jim Rogers uudises “Jim Rogers: finantsililine maailmalõpp tuleb ikkagi” (Postimees 29.06.2012): *ESMi võimalus panku otse kapitaliseerida ei paranda võlgadesse mattunud riikide tegelikku maksevõimet*.

Eesti lokaalsusest lähtub 36 keelava hoiakuga artiklit. Näiteks märgib ESMi vastastele meeleavaldajatele omistatav seisukoht uudises “ESMi vastased kõnelesid poolteist tundi” (Postimees 08.08.2012): *EFSFi ja ESMi kohustuste näol on valitsus valmis loovutama 4,3 miljardit eurot*. Teistest riikidest kõneleb kuus artiklit. Näiteks väidab Saksamaa opositsioonile omistatav seisukoht uudises “Merkel silmitsi «Hispaania mässuga» Bundestagis” (Postimees 16.07.2012): *ESMi ei peaks ratifitseerima*. Kolmes artiklis arutatakse teemat eurosooni aspektist. Nii sõnab Meelis Atonen uudises “Atonen: ESM võib meid libedale teele viia” (30.08.2012): *ESM võib meid libedale teele viia*. Kahes artiklis on fookuses terve Euroopa Liit. Näiteks kirjutab Martin Helme arvamusloos “Martin Helme: täielik mõistusevarjutus” (17.08.2012): *Rahvuslik eliit ESMi peale ei suruks*.

Argumentatsiooni aluste seos lokaalsustega

Viimaks näeme, kuidas seostub argumenti lokaalsus selle konkreetse alusega.

Joonis 8. Erinevate argumentatsiooni aluste ja lokaalsuste kombinatsioonide arv ESMi-teemalistes (alustabeleid vaata Lisadest 5 ja 6).

Eesti esineb lokaalsusena 279 artiklis, neist enim, 121 korral on põhjustena mainitud

seaduseid, kokkuleppeid, regulatsioone. Neist omakorda 81 korral rõhutatakse küsitavat kooskõla põhiseadusega, näiteks märgib Indrek Teder uudises “Teder näeb ESM-i puhul uusi küsitavusi” (Eesti Päevaleht 09.06.2012): *Paljud parlamendile lubatud õigused, millega saab kontrollida valitsuse ESM-i alast tegevust, on antud kitsalt komisjonile, mitte riigikogule kui tervikule.* 52 artiklis lähtutakse autoriteetidest, traditsioonidest. Neist 25 korral käsitletakse liitumise vajalikkus aksioomina, näiteks väidab riigikogu rahanduskomisjonile omistatav seisukoht uudises “ESM-i seadus läbis esimese lugemise” (Õhtuleht 08.08.2012): *Rahanduskomisjoni ettepanekul lõpetati valitsuse algatatud ESMi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu esimene lugemine.*

Teiste riikide lokaalsus on teemaks 86 artiklis, neist enim, 33 korral on kõne all kasu, huvi või rahaline tulu. Sellest kategooriast eristub omakorda kõige rohkem põhjendusena Euroopa finantstugevus, mis on kõne all 21 artiklis, näiteks kirjutab Peter Spiegel analüüsis “Rajoy õudusunenägu – troika visiivid” (Postimees 08.08.2012) Hispaania näitel: *ESMi turgudele sekkumise üksikasjad peavad paika panema euroala rahandusministrid.* 19 artiklis on juttu seadustest, kokkulepetest, regulatsioonidest. 12 neist seavad kahtluse alla ESMi kooskõla põhiseadusega, näiteks väidab Saksamaa konstitutsioonikohtule omistatav seisukoht uudises “Saksamaa langetab ESMi otsuse septembris” (Äripäev 16.07.2012): *Saksamaa konstitutsioonikohus laseb Euroopal oodata 12. septembrini, mil langetab otsuse, kas euroala võlakriisi vastu võitlemise vahendid on kooskõlas Saksamaa põhiseadusega.*

Enim kasutatakse eurosooni lokaalsusega lugude põhjendustena kasu, huvi, rahalist tulu, mis esineb kokku 99 artiklis. Neist omakorda levinuim alampõhjendus on Euroopa finantstugevus, esinedes 88 artiklis, näiteks lausub Andres Sutt intervjuus “Sutt: tunnetan, mis Eestile korda läheb” (Postimees 07.10.2011): *Euroala vajab toimivat kriisihaldusmehhanismi.* 28 artiklis on kõne all autoriteetid, traditsioonid. Kümnes neist käsitletakse liitumise vajalikkust aksioomina, näiteks väidab Jürgen Ligi uudises “Eurosooni riigid lubasid Hispaaniale laenuks kuni 100 miljonit eurot” (Postimees 11.06.2012): *ESMi tunnistamine põhiseadusega vastuolus olevaks tooks kaasa mitmeharulise segaduse.*

Euroopa Liit ilmneb lokaalsusena 78 artiklis. Levinuimaks argumentatsiooni aluseks

on kasu, tulu, rahaline huvi, mida näeme 31 artiklis. Alamkategoriana on enim esindatud Euroopa finantstugevus 29 artiklis, näiteks kirjutab Postimees juhtkirjas “Juhtkiri: ESM ja Euroopa parandamise kiusatused” (Postimees 08.08.2012): *ESM on üks Euroopa Liidu ja eurosooni remontimise elemente.* 16 artiklis räägitakse autoriteetidest, traditsioonidest. Neist kümnes kõneldakse liitumise vajalikkusest aksioomina, näiteks väidab Euroopa Liidule omistatav seisukoht uudises “ESM võib käivituda 9. juulil” (Postimees 03.06.2012): *ESMi käivitumise kuupäevaks planeeritakse Euroopa Liidus 9. juulit.*

Gloabalset, üldist lokaalsust esineb 15 artiklis. Levinuimaks argumentatsiooni aluseks on kasu, huvi, rahaline tulu, mida tuuakse välja kaheksas artiklis. Seal omakorda domineerib põhjendusena ülemaailmne tasakaal viies artiklis, näiteks kirjutab Wolfgang Münchau analüüsis “Münchau: G20 peaks ütleva euroalale ei” (Postimees 02.04.2012): *Suurendatud ESM oleks andnud ülejäänud maailmale märku, et euroala võtab oma probleeme tõsiselt.* Kolmes artiklis on esiplaanil autoriteetid, traditsioonid. Neist kaks kõnelevad osalusest teistes abistavates organisatsioonides, näiteks kirjutab Alyona Stadnik uudises "Valitsus kiitis heaks Eesti kvoodi suurendamise IMF-s" (Äripäev 03.05.2012): *IMFil on Euroopa stabiilsusmehhanismide kõrval oluline roll ka Euroopa laenuprogrammide kaudu riikide toetamisel.*

6. Diskursusanalüüsi tulemused

Diskursusanalüüs lähtub kvantitatiivsel kontentanalüüsil välja koorunud neljast levinumast argumentatsiooni aluste alamliigist: Euroopa finantstugevus, euroopalik solidaarsus, küsitav kooskõla põhiseadusega ja liitumise vajalikkus kui aksioom, mis esinevad vastavalt 151, 28, 94 ja 55 vaatlusaluses artiklis. Analüüs hõlmab ka nende argumentide antipoodi, milleks on vastavalt otsene rahaline kahju, solidaarsuse puudumine, kooskõla põhiseadusega ja liitumise mittevajalikkus kui aksioom. Analüüsiühikuks on endiselt artikkel.

Euroopa finantsstabiilsusest ja põhiseadusest lähtuvates diskursustes saab selgelt eristada kaks domineerivat kõneisikut, rahandusminister Jürgen Ligi ja õiguskantsler Indrek Teder, kes on jõudnud vastavalt Tabelitele 1, 2, 3 ja 4 kõigi nelja analüüsitava väljaande kahe tsiteerituma allika hulka: Ligi on kokku kõneisikuks 59 ja Teder 31 artiklis. Siiski ei baseeru valik puhtalt kvantitatiivsetel alustel, sest tegemist on kahe põhimõtteliselt vastandliku seisukoha reljeefsete peaesindajatega: Ligi peab rahandusministrina seisma valitsuse Euroopa-meelse retoorika eest, Teder aga riigi kõrgeima juristina viimse veretilgani kaitsma Eesti põhiseadust.

Autor nimetab vastandlikud diskursused poliitilise legitimatsiooni diskursuseks ja juriidilise legitimatsiooni diskursusteks. Euroopa finantsstabiilsus (kuuludes kasu, huvi ja rahalise tulu peakategooria all) ja küsitav kooskõla põhiseadusega (seaduste, kokkulepete ja regulatsioonide all) on ka kõigi alamkategoriate peale kokku kõige levinumateks argumentatsiooni alusteks, esinedes vastavalt 151 ja 94 artiklis. Muidugi ei tähenda kahe peamise kõneisiku väljatoomine, justkui oleksid diskursused ainuisikuliselt Ligi ja Tederi käsutuses. Mõlemal osapoolel on teisigi mõjukaid kõneisikuid, Ligi poolel näiteks rahandusministeeriumi asekancler Tanel Ross, aga ka rahvusvahelisel tasandil Saksamaa kancler Angela Merkel ja Euroopa Keskpanga juht Mario Draghi. Tederi fookus on lokaalsem ja seepärast on tema verbaalseteks kaasvõitlejateks riigikogu põhiseaduskomisjoni juht Rait Maruste ja ajakirjanik Andrus Karnau, samas ka Saksamaa konstitutsioonikohus. Euroopaliku solidaarsuse ja vaidlemise mõttetuse diskursuste puhul nii selgeid liidreid välja ei kujune.

Teisalt kaasab diskursus kui asjadest rääkimise viis endasse ka väljaütlemised, mis Ligile või Tederile vastavas teemavaldkonnas oponeerivad. Euroopa finantstugevusele võib “vastandpõhjenduseks” pidada otsese rahalise kahju väljatoomist eurosooni või kogu Euroopa Liidu lokaalsuse kontekstis. Samas võib ESMi asutamislepingut tõlgendada ka Eesti või mõne muu riigi (käesoleva valimi puhul eeskätt Saksamaa) põhiseadusega kooskõlas olevana.

Peamise tunnuseks, mis nelja erinevat diskursust peaks iseloomustama, jälgib autor lähtuvalt peamisest uurimisküsimusest meie-nemad-telje konstrueerimist Eesti vs Euroopa tasandil. Lihtsustatult öeldes peaks vastandumise määr olema Euroopa avalikus sfääris osalemise määraga pöördvõrdelises sõltuvuses.

6.1 Poliitilise legitimaatsiooni diskursus

EFSFi-hääletusele riigikogus 29. septembril 2011 järgnes juhusliku kokkulangevuse tõttu ajaliselt Eesti Panga uue presidendi valimine, mistõttu ei kadunud rahandusteamaline debatt meediaorbiidilt kuigi pikaks ajaks. Huvitava kõrvalmärkusena võib lisada, et kogu ESMi ümbritsev debatt, sealhulgas kõnealune diskursus, võinuks kujuneda sootuks teistsuguseks, kui avalikkuses Eesti Panga presidendi valimiste suursoosikuks peetud Jürgen Ligi poleks juba Eesti Panga nõukogus peetud valimiste teises voorus välja kukkunud (Hankewitz 2011). Muuhulgas uskusid Ligi šanssidesse võrreldes Andres Suti, Ardo Hanssoni ja Andres Tupitsaga enim ka Postimehe veebiversiooni lugejad, kellest panustas Ligi valimisele 60,8 protsenti (Lugeja... 2011).

Antud töö valimiks olevate artiklite ilmumise ajaks olid seega tulevase Eesti Panga liidri konkurentsi jäänud Sutt ja Hansson, keda erinevad meediaväljaanded oktoobri alguses tihedalt erinevatel rahanduspoliitilistel küsimustel, sealhulgas mõistagi ESMi/EFSFi teemal usutlesid. Kuigi Ligi oli selleks hetkeks mängust väljas, kandsid mõlemad kandidaadid tema diskursust edasi: ESMi teemal olulisi lahkarvamusi ei tekkinud.

Nii vastab lõpuks Eesti Panga presidendiks saanud Ardo Hansson ajakirjaniku küsimusele artiklis “Hansson: tegutsema peab otsustavamalt” (Postimees 07.10.2011),

kas ta usub, et kui ESM käiku läheb, siis pole tulevikus enam vajadust erakorraliste abipakettide järele: /---/ *Kui kriis jääb perifeeriariikidesse, siis ESMi mahust piisab, kui peaks minema kaugemale, siis mahtu napib. Aga ESM pakub tugevama kindlustunde abistajariikidele ja annab meile või sakslastele või hollandlastele garantii, et raha mängu pannes me vaid laenama seda ega anna tagastamatut abi.* Siin loob Hansson omalaadse meie-nemad vastanduse, kus Eesti kuulub koos Saksamaa, Hollandi ja teiste “puhta mainega” riikidega Euroopa tuumikusse, kes peab ohjeldama perifeeriariikide laenuhimu. Tõik, et Hansson traditsiooniliselt Euroopa ääremaaks peetud Eestit sellest rollist vabastab, paneb ka ajakirjanikku vastu täheldama: *Mulle tundub, et mõne kuuga on Eestist saanud riik, kes on jõudnud ühele pulgale Saksamaa, Hollandi ja Soomega.*

Analoogselt märgib Sutt intervjuus “Sutt: tunnetan, mis Eestile korda läheb” (Postimees 07.10.2011): *Varumehhanism peab olema, sest see kriis ei jää viimaseks. Reeglid on tähtsad, sest kui kõik riigid oleks käitunud stabiilsuse ja kasvupakti mõtte järgi, siis ei oleks praegu võlad ja eelarvedefitsiit ülemäära suur. Suuremat eelarvepoliitika koordineerimist on vaja ja mingis osas tuleb iseseisvus loovutada ühistele huvidele. Euroopa finantstugevust esiplaanile seadvale poliitilise legitimeerimise diskursusele kohaselt seab Sutt ühised huvid osaliselt iseseisvuse suhtes ülimuslikuks ning tugevdab oma seisukoha mõjukust meie-nemad-konfliktiga, rääkides, küll nimesid nimetamata, “teistest riikidest”, kes pole kohaselt käitunud.*

Järgnes mõni kuu suhtelist vaikust, kuni 2012. aasta jaanuari lõpus jõudis kätte Euroopa Liidu Ülemkogu, kus valitsusjuhina osales ka Eesti peaminister Andrus Ansip (näiteks “Ansip osaleb Euroopa Ülemkogu kohtumisel”, Postimees 29.01.2012) Ülemkogu eel ja ajal märgiti paljudes uudistes juba sedastavas vormis, et ühe olulise asjana soovitakse kokkuleppele jõuda ESMi loovas lepingus, mis on 2012. aasta juulist tööd alustav ja EFSFi rolli üle võttev alaline stabiliseerimise vahend. Sellega tuuakse ESMi põhimõtted aksioomina agendasse ja ühtlasi muutub nende üle debateerimise võimalus küsitavaks. Ülemkoguga ühtis ka järjekordne juriidiline samm teel ESMi poole Eestis, kui valitsus kiitis heaks ESMi asutamislepingu ja andis Matti Maasikasele, Eesti alalisele esindajale Euroopa Liidu juures, volituse lepingu allkirjastamiseks (näiteks “Valitsus kiitis heaks ESMi asutamislepingu”, Eesti Päevaleht 02.02.2012).

30. märtsil otsustasid euroala rahandusministrid suurendada euroala päästefonde 800 miljardile eurole, mis moodustuks 500 miljardi eurosest ESMi ja 300 miljardise eurosest EFSFi laenuvõimest (näiteks “Euroala rahandusministrid otsustasid päästefondi mahuks 800 miljardit”, Postimees 30.03.2012). Sellega kaasneb taas sedastav Euroopa finantsstabiilsuse diskursus, sest võimuesindajatel on vaja põhjendada täiendavateks makseteks katete leidmist. Nõnda selgitabki riigikogu rahanduskomisjoni esimees Sven Sester uudises “Sester: ESMi täiendav sissemakse eeldab ilmselt riigieelarve muutmist” (Postimees 30.03.2012): *Katteallikate osas on kaks võimalust, nimelt sissemakse katmine reservide või selleks võetava laenu arvel. Kuna tehinguga omandaks Eesti riik osaluse finantsasutuses, siis ei suurenda see eelarvedefitsiiti ega mõjuta eelarvepositsiooni.* Ilmselt teadlikult ei räägi Sester teiste riikide abistamisest, vaid osalusest finantsasutuses, viidates kohustuse tingimuslikkusele ja paratamatusele Euroopasse kuulumisest tulenevalt.

Ka kõnealuse diskursuse “maskott” Jürgen Ligi kiidab üleeurotsoonilist kokkulepet, muuhulgas uudises “Euroala riigid suurendasid stabiilsusfondide laenuvõimet” (Õhtuleht 30.03.2012): *Kokkulepe sõlmiti tasemel, mida olime varem pakkunud. See peaks veenma turge eurotsooni võime suhtes ühiselt tegutseda. Ent võlaprobleemi lahendused on siiski liikmesriikide reformides ja selle üle peab eurotsoon pidevat järelevalvet.* Sedapuhku ilmneb meie-vorm juba grammatilisel tasandil, ent samas otsustab ka Ligi vastanduda võlaprobleemi käes vaevlevatele riikidele, mida peaks Eesti ja teiste eesrindlike eurotsooni riikide eeskujul reformima.

Siiski ei jää kohustuste suurenemine märkamata ka kriitilisemalt meelestatud oponentidel, eeskätt ajakirjanikel. Nii kirjutab Postimehe majandustoimetuse juhtfiguur Andrus Karnau uudises “Eesti kohustuste koorem kasvab 1,8 miljardi euroni” (Postimees 03.04.2012): *Kuid see pole veel kõik: uue kriisi korral võivad riigid tulemüüri tugevdada, seega võib kasvada ka Eesti garantii.* Ühelt poolt möönab ajakirjanik siin küll kohustuse paratamatust ja vajadust teiste riikidega solidaarne olla, ent teisalt juhib tähelepanu rahalise kahju võimalikule suurenemisele.

Aprilli lõpuks jõudis arvestavalt päevakorda euroala võimalik lagunemine, millest saab diskursuse telg. Muuhulgas oli see kõne all president Toomas-Hendrik Ilvese

kohtumisel Soome kolleeg Jyrki Kataineniga. Uudises “Ilves: olgem valmis euroala jagunemiseks” (Postimees 23.04.2012) kinnitab Ilves: *Me mõlemad – Eesti ja Soome – oleme optimistlikumad, kui meie lakooniliselt põhjamine iseloom lubaks arvata, uskudes, et suudame seljatada euroala probleemid. Me teame: tõhusa Euroopa Liidu tagatis on tugev, vastutustundlik ja distsiplineeritud euroala.* Siin kitsendab Ilves meie-tunde Eestile ja Soomele, kes oma põhjamaise kasinusega peaksid justkui ülejäänud Euroopale teed näitama – ühtlasi aga süvendab alltekst veendumust, et eurotsooni ja laiemalt Euroopa Liitu on veel võimalik päästa.

Ent ühtlasi kasutab Ilves võttena ka hirmutamist, rõhutades, et solidaarsus Euroopas tähendab, et iga riik hoolitseb enda eest piisava tõsidusega, et liitlastele mitte probleeme tekitada: *Samas, ja siin peame ilmutama ausust enda ja kogu Euroopa Liidu vastu, peame olema valmis ka selleks, et lähiaastatel näeme praeguse euroala olulist muutumist, kus ühed lähevad edasi ja teised jäävad. Selleks puhuks peab meil olema „plaan B“.* Ilves annab selgelt mõista, et meie-ühtsus ei kehti sugugi tingimusteta, vaid kui jõukohaselt panustada ei suudeta, võivad tõenäoliselt Lõuna-Euroopasse kuuluvad riigid vabalt ka ansamblist välja kukkuda.

Hoopis andunuma hoiaku võttis ESMi ja Euroopa Liidu suhtes üldiselt mai alguses justiitsminister Kristen Michal, keda vaid mõni nädal hiljem süüdistas erakonnakaaslane Silver Meikar Postimehe arvamuskirjanduses teadmata päritoluga sularaha vahendamises (Meikar 2012) ning kes puhkenud Silvergate'i skandaali tulemusena igasuguse arvamuskirjanduse rolli kaotas. Ent riigikohtus esinemise ajal oli Michali positsioon veel kindel ning nii võttis ta kohandada koguni põhiseaduse kontseptsiooni, viidates uudises „Justiitsminister riigikohtus: euro on meie raha“ (Postimees 08.05.2012) varjatult selle esimesele sättele, mis peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade (Eesti... 1992): *Euro püsimine on meile niisama tähtis kui eesti keele ja kultuuri püsimine.* Sealjuures rõhutab Michal mõju süvendamiseks Eesti alaväärsust: *Eesti ei ole Euroopa Liidus netomaksja ega saa selleks niipea.* Teisisõnu peab Michal küll Eesti jaoks oluliseks Euroopa finantstugevust, ent tunnistab samas, et Eestil selle loomisel või hoidmisel suurt rolli ei ole.

Selgemalt ilmneb Michali suhestumine poliitilise legitimatsiooni diskursusesse

arvamusloos „Eesti euro püsimise nimel“ (Postimees 08.05.2012), mis kujutab endast riigikohtus valitsust esindanud ministri kõne kokkuvõtet. Seal alustab Michal pateetiliselt: /---/ *iga Eesti riigimehe ülesanne on tagada Eesti edasikestmine, et oleks neid, kes Eesti keeles, kultuuris ja vaimus edasi lähevad.* Seejärel aga keerab ta näiliselt asjassepuutumatu küsimuse konkreetseks, kõneldes rahast: *Vahend on ka raha ja selle stabiilsuse tagamine. Ja selleks vajalike otsuste tegemine.* Siit võib juba aimata, kuhu soovib Michal välja jõuda: Euroopa finantstabiilsuse sidumiseni Eesti rahvuslike huvidega: *Seega – valitsus ei saa teha muud kui astuda samme euro püsimise huvides. Sest see on meie raha. Ja meie raha stabiilsus on meie endi huvides.*

ESMi legitimeerimist ja kohustuste pisendamist võrreldes üldisest stabiilsusest saadava tuluga jätkab uudises “Tanel Ross: ESM on nagu ühistupank” (Postimees 08.05.2012) rahandusministeeriumi asekancler Tanel Ross: *Oma olemuselt on ESM nagu ühistupank, kuhu liikmesriigid panevad kapitali, ja kui on mõnel liikmesriigil vaja laenu, et hoida ära laiemat tulekahju Euroopas, siis ESMist seda kindlatel tingimustel saab.* Kõigepealt võrdleb Ross suurt ja hoomamatut ESMi lihtinimesele märksa tuttavama ja usaldusväärsema ühistupangaga, seejärel aga rõhutab liikmesriikide ühtsust: kõik panevad üheskoos kapitali. Samasse lausesse mahub ära ka ESMi kohustuste tingimuslikkusele viitamine: kui ka kellelgi peaks laenu vaja minema (mis ei pruugi juhtuda), siis kindlasti antakse seda vaid laiema tulekahju ärahoidmiseks.

24. mail leidis aset selgepiiriline poliitiline sündmus: valitsus kiitis heaks ESMi loomist võimaldava eelnõu. Seda kajastavast uudisvoost, näiteks uudisest “Valitsus kiitis heaks ESMi loomist võimaldava eelnõu” (Postimees 24.05.2012) võib välja lugeda ka järjekordse seadusliku “edasimineku” taga peituvat argumentatsiooni: *ESMi loomiseks lisatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklisse 136 uus lõige, mille kohaselt võivad liikmesriigid, mis kasutavad eurot, luua stabiilsusmehhanismi, mis võetakse kasutusele, kui see on kogu euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik.* Selgitus möönab, et seniseid kokkuleppeid tuleb täiustada, ent märksõna “hädavajalik” teeb selgeks, et muud varianti lihtsalt pole. Samas on endiselt fookuses tingimuslikkus: raha ei käida välja enne, kui tõesti muud võimalust pole.

Kui üldiselt jõuavad välisallikate seisukohad Eesti ajakirjanduse veergudele läbi refereeringute, siis mai lõpuks on ESMi ümber keerlev kohalik debatt ja eriti hoogu koguv vaidlus riigikohtus jõudnud staadiumisse, kus selle vastu tunneb huvi kogu Euroopa ning küllap just seetõttu on siinsed ajakirjanikud pääsenud ka seni kättesaamatuks jäänud kõrgete euroametnike jutule. Nii on Postimehe ajakirjanik Tõnis Oja saanud eurogrupi presidendilt Jean-Claude Trichet'lt intervjuu “Euroopa vajab kasinust ja kasvu” (Postimees 28.05.2012), milles viimane toonitab, et euroala võlakriis pole sugugi kõige hullemas staadiumis: *Nüüd on meil vastastikused lepped Kreekaga, me oleme loonud EFSFi, oleme loomas ESMi, mis tuleks mõne nädala jooksul ratifitseerida.* Otsekui märkamatult on sedastavas vormis hoopis teise küsimuse all antud väga selge korraldus, et ESMi ratifitseerimisele pole Euroopa finantstugevuse huvides mingit alternatiivi.

Kuigi Trichet märgib ühelt poolt viisakusvormina: *Ma ei soovi Eesti rahvale ega Eesti konstitutsioonikohtule loengut pidada, sest see poleks minu arvates aktsepteeritav.,* kinnitab ta kohe samas: *On vajalik, et teatud tingimustel saaks otsuseid vastu võtta väga kvalifitseeritud ülekaaluga, sest kui me blokeerime oma ainsa mehhanismi, pakkudes konsensuslikkust kõikidel juhtudel, see mehhanism lihtsalt ei tööta.* Sõnapaar “ainus mehhanism” eurosooni riikide juhi suust peab lugejatele selgeks tegema, et arvestatavat alternatiivi ESMile lihtsalt pole.

Edasi jätkab Trichet eriti motiveerivalt ja mobiliseerivalt: *Me peame tõestama välismaailmale ja finantsturgudele, et oleme suutelised tegutsema ka eriolukorras.* Meie-tunde sisendamine on sedapuhku lausa sõnasõnaline ning seekord on otseselt välja toodud ka “nemad”: välismaailm ja finantsturud, kes Euroopasse ei usu.

Mai lõpuks jõuab kriitilisse seisu Eurostati andmetel euroala suuruselt neljanda majanduse (Gross... 2013) Hispaania olukord, mistõttu pakub Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso välja ettepaneku tekitada euroalaülesed pankade päästmise skeemid, mille kohaselt saaks 500 miljardi eurone ESM õiguse otse panku rekapiitalseerida, mis ilmneb näiteks uudisest “Rehn lubab Hispaaniale leebust” (Postimees 31.05.2012). Selline ettepanek ESMi volitusi suurendada sedavõrd kõrgelt ametnikult viitab tema veendumusele, et et fondi ratifitseerimisel kõigis eurosooni liikmesriikides pole enam mingit kahtlust. Tõepoolest, 3. juunil, mil Eestis ja

Saksamaa ESMi-teemalised kohtulahingud veel ees seisavad, kuulutavad - küll anonüümsust paluvad - Euroopa Liidu allikad juba uudises “ESM võib käivituda 9. juulil” (Postimees 03.06.2012), et ESMi käivitumise kuupäev on juba paika pandud.

Keset Hispaania kannatusi ja võimalike lahendusvariantide väljapakkumist kerkib ootamatult juuni keskel agendasse soov leida kriisile kiire lahendus, mis on ilmselt seotud suhteliselt üheaegsete parlamendi- ja presidendivalimistega vastavalt abisaavas Kreekas ja -andval Prantsusmaal. Nõnda väidabki Prantsusmaa president François Hollande'i uuele sotsialistlikule valitsusele omistatav seisukoht uudises “Prantsusmaa nõuab kriisile kiirlahendust” (Postimees 14.06.2012): *Kiired kriisimeetmed on meie peamiseks prioriteediks.* Sellele oponeerivad kärmelt Saksamaa kõrged valitsusametnikud uudises “Saksamaa kinnitab: kriisile kiirlahendusi ei tule” (Postimees 14.06.2012): *Finantsturud ja euroala valitsused ei tohiks oodata lähipäevadel ja -nädalatel uusi radikaalseid kriisi kammitsemise meetodeid.* Kummalgi juhul aga peetakse enda riikide huvide suhtes ülimuslikuks Euroopa finantstugevust ega seata ESMi vajalikkust vähimagi kahtluse alla.

Juuni lõpus pakub IMF välja järjekordse rahanduspoliitilise meetme: Euroopa Keskpank peaks ESMi tugevdamiseks ostma kriisiriikide võlakirju, näiteks ilmneb see uudisest “IMF soovib EKP-l intressi langetada, laenu anda ja võlakirju osta” (Postimees 22.06.2012). See meede koos teiste analoogsetega kannab poliitilise legitimaatsiooni diskursust läbi kogu suve, ent jääb seoses ägenevate kohtuvaidlustega üha enam juriidilise legitimaatsiooni diskursuse varju.

6.2. Juriidilise legitimaatsiooni diskursus

Valimi aluseks olnud ajavahemiku esimestel kuudel esineb põhiseadus kõneainena harva ja juhuslikult. Esimest korda kerkib see kõrvalteemana üles riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungil, kui arutluse all oli ESMi muutmisettepanek. Kui muidu toetasid kõigi fraktsioonide esindajad Eesti seisukohti Euroopa Ülemkogu koosolekul, siis Keskerakond polnud põhiseadusele viidates nõus konsensuse kaotamisega ESMi puudutavates otsustes, nagu selgub uudisest “Keskerakond sõdis ESMi konsensuse eest” (Postimees 26.10.2011).

Pärast seda aga vajub põhiseadus kuudeks pildilt, kuni euroala riikide rahandusministrid jaanuari lõpus ESMi lepingu lõplikult paika panid. Alles seejärel oli sunnitud sekkuma riigikogu põhiseaduskomisjon, et teha kindlaks kooskõla põhiseadusega. Et kahtlus õhus püsib, nähtub komisjoni esimehe Rait Maruste sõnavõtust (Eesti Päevaleht 04.02.2012): *Kõigepealt sooviksin asja arutamiseks korraldada Eesti juhtivate riigiõigusteadlaste mitteametliku arutelu.*

Tõeline diskussioon lahvatab ESMi põhiseaduslikkuse ümber aga 12. märtsil ning “süüdlaseks” on mõistagi õiguskantsler Indrek Teder ise. Nimelt just kõnealusel kuupäeval teeb esimesena Eesti Päevaleht uudises “ESM-i leping läheb riigikohtusse” (Eesti Päevaleht 12.03.2012) teatavaks Tederi plaani esitada riigikohtule avalduse, milles palub õigusorganil kontrollida, kas ESMi lepingust tekkida võivad küsimused on kõigiti põhiseaduspärased või mitte: */---/kahtlused võivad keskenduda ESMi lepingu osale, mis lubab loodaval organisatsioonil teatud kriitilistes olukordades langetada otsuseid mitte kõigi riikide osalusel konsensuse järgi, vaid kvalifitseeritud häälteenamusega.*

Sama päeva hommikuks sai riigikohtule tehtav taotlus ka ametliku kinnituse ja esimesena on jaol Postimees uudisega “Õiguskantsler: ESMi leping on põhiseadusega vastuolus” (Postimees 12.03.2012), kus sõna saab ka Teder ise: *Eesti maksumaksja annab ESMi käsutusse pea 150 miljonit eurot ning ühtlasi tagab ESMi kohustusi rohkem kui miljardi euroga. /---/ Riigikogu kaasamata jätmise võib kahtluse alla seada Eesti ESMis osalemise legitiimsuse.* Kuigi Teder põikab ka poliitilise legitimaatsiooni diskursusesse, toonitades, et ta ei ole põhimõtteliselt euroala finantsstabiilsuse huvides loodava ESMi vastu ega ka selle vastu, et Eesti mehhanismiga liitub, peab ta võimalikku riivet siiski sedavõrd oluliseks, et usaldab Eesti liitumise ESMiga riigikohtu kätte.

Järgmisel päeval Eesti Päevalehes ilmuvas täispikas intervjuus “Indrek Teder: kui riigikohus taotluse rahuldab, jääme ESMist välja” (Eesti Päevaleht 13.03.2012) selgitab Teder oma kavatsuste tagamaid põhjalikumalt, viidates esmakordselt Saksamaa konstitutsioonikohtule, kus hakkab paralleelselt jooksmas Eestiga analoogne debatt: *Meie põhiseadus ja näiteks ka Saksa põhiseaduskohus on täpselt samuti öelnud – küll EFSFi puhul, et ülisuurte summade puhul ei piisa sellest, kui*

ratifitseeritakse lepe algselt, vaid iga konkreetne projekt, mida kutsutakse memorandumiteks, tuleb otsustada riigikogus. Samas eristab ka Teder ise käesolevaski töö täheldatavad diskursused, tunnustades vastaspoolt ja tunnistades, et tema ja Jürgen Ligi kõnelevad erinevatest vaatepunktidest: Ma tahaksin öelda, et muidu jääb selline mulje, et õiguskantsler on Euroopa suunal töötavate poliitikute ja ametnike vastu: rahandusminister Jürgen Ligi on ju saanud selle ESMi võtme meie jaoks väga heaks. See on puhtalt tema teene. Aga see on nende poliitiline ja finantsiline asjaajamine. Õiguslik järelevalve on minu rida, need pädevused on jagatud.

Tederi sammu asuvad viivitamatult toetama mitmed ajakirjanduses suurt mõjuvõimu omavad, lausa valveallika staatusesse tõusnud kõneisikud. Nii kinnitab Arengufondi (praegu LHV) majandusekspert Heido Vitsur uudises “Vitsur: Tederi samm oli loogiline ja vältimatu” (Eesti Päevaleht 14.03.2012): *Indrek Tederi pöördumine riigikohtu poole oli täiesti loogiline ja minu arust ka vältimatu.* Vitsur omistab Tederi käigule koguni majanduspoliitilisest kontekstist laiema tähenduse, väites, et debatt markeerib kauaräagitud ja poolvarjatud pööret Euroopa Ühendriikide suunas: *Ilmselt ta ei taha, et eeldatav Eesti senisest ulatuslikum integreerumine Euroopaga, sealhulgas ka ESMiga, hakkaks toimuma kehtiva põhiseaduse vastaselt.*

Võimalusest õiguskantsleri autoriteedi varjus valitsust kritiseerida ei jäta kasutamata ka poliitiline opositsioon. Näiteks rõhutab tollaegne keskerakondlane, vahepealne demokraatide fraktsiooni liige ja praegune sotsiaaldemokraat Rainer Vakra uudises “Vakra: teeb muret, kuidas ESMi asju menetletakse” (Postimees 14.03.2012): *Et kuus riiki – Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania, Belgia ja Holland – teeksid meie eest otsused ära, on lubamatu, selle üle tuleks selgelt diskuteerida.* Vakra viitab nimetatud riikide võimekusele saavutada ESMis kiirmenetluse läbisurumiseks vajalik ja riikide sissemaksetest tulenev 85-protsendiline enamus.

Tekkinud dilemma võtab arvamuses loos “Andres Tupits: Euroopa Stabiilsusmehhanism – valitsuse Augeiase tallid” (Eesti Päevaleht 16.03.2012) kokku Estonian Business Schooli ja Tartu ülikooli õppejõud Andres Tupits: *Kui riigikohus nõustub õiguskantsleriga ja tunnistab stabiilsusmehhanismi lepingu vaidlustatud sätte põhiseadusega vastuolus olevaks, saab vabariigi valitsus endale heraklesliku*

kohustuse. Ta peab kas leidma võimaluse ESMi lepingust väljuda või algatama lepingu tihistamise või muutmise viisil, mis tagaks selle kooskõla Eesti põhiseadusega. Väljaütlemine märgib ära riigikohtu ees seisva otsuse erakordse olulisuse, mis võib tõepoolest viia seni Euroopa sõnakuuleliku õpipoisina silma paistnud Eesti väljajäämiseni ülerahaliidulisest päästefondist.

Samas ei maga ka ESMi toetajaskond. Ühena esimestest reageerib Tederi kohtusaagale tuntud kolumnist, välispoliitika instituudi analüütik Ahto Lobjakas, kes väidab uudises “Lobjakas: ESMist väljajäämine oleks tõsine löök Eesti mainele” (Postimees 17.03.2012), et Euroopa tasandil oleks Eesti väljajäämine veel üks hoop niigi lagunevale ehitisele: *Kahju oleks peamiselt psühholoogiline - nagu ka Iiri referendumil puhul -, aga nii rahaturud kui ELi tasandi poliitika on psühholoogia suhtes üha tundlikumad. Kuna ilmselgelt baseerub uudis päringul õiguskantsleri pöördumise kohta, asetab Lobjakas sellega Eesti põhiseaduse Euroopa Liidu püsimise suhtes alampositsioonile.*

Teema tõsidust näitab ka Euroopa Komisjoni majandus- ja rahandusküsimuste volinik Olli Rehni sekkumine intervjuus “Olli Rehn: ESMi ei peaks kartma, samamoodi teeb otsuseid ka Rahvusvaheline Valuutafond” (Eesti Päevaleht 22.03.2012), kus ta esmalt kinnitab, et on Eesti ESMi puntrast teadlik, ent võrdleb seda otsemaid Soome analoogse kaasusega: *Näiteks Soome kontekstis peeti võimalikuks seda lepingut toetada just nende punktide tõttu, mis näevad ette ühehäälselt otsustamist riigi kogupanuse suuruse üle – seda ei saa suurendada parlamentide nõusolekuta – ja samuti tänu reservile, mille saab erakorralise otsustuse kontekstis moodustada. Seeläbi manitseb eurovolinik eestlasi mitte muretsema: kui juba Soomes on ESM vastuoludele vaatamata põhiseadustsensuse läbinud, ei peaks väiksel Eestil ju midagi muretseda olema.*

Äärmisel oluliseks toeks õiguskantsler Tederile võib pidada tema eelkäija Allar Jõksi ja teise õigusguru, TÜ õigusteaduskonna ELi õiguse dotsent Carri Ginteri arvamslugu “Carri Ginter, Allar Jõks: Eesti õigusriik vajab tehnohooldust ehk mis on ühist Pühajärve põhikoolil ja ESMil” (Postimees 24.03.2012). Autorid küll möönavad, et erakorraline aeg nõuab erakorralisi otsuseid, ent küsivad: *Miks tunda piinlikkust, kui õiguskantsler põhiseaduses seatud kohustuse täitmiseks küsib*

riigikohtult, kuidas on kaitstud riigikogu eelarvepädevus olukorras, kus ESM võib finantsabi anda Eesti nõusolekuta? Tegemist on vastulöögiga Jürgen Ligile, kes väitis end tundvast piinlikkust ESMi vaidlusega seotud sõnumi edastamise pärast Euroopa rahandusministrite nõukogu istungil.

Kuu pärast pöörab diskursust Postimehe paljastus uudises “Tederi vastuseis oli teada enne ESMi allkirjastamist” (Postimees 24.04.2012). Ühelt poolt ilmneb sealt, et Teder saatis salastatud kirja, mis kandis ametkondliku kasutamise märget, Ligile juba 26. jaanuaril. Teder teatas, et tema analüüsi põhjal on viimane muudatus, mille riigid 2011. aasta detsembri algul asutamislepingus tegid, vastuolus Eesti põhiseadusega, ent sellest hoolimata otsustas valitsus lepingu pikema aruteluta allkirjastada. Ent teisalt on välja toodud ka Ligi vastuseisukohta kajastav dokument: *Õiguskantsleril ei ole pädevust vaidlustada ratifitseerimata välislepingut*. Mõlemalt poolt ilmneb seega vajakajäämisi arutelu osas - kaks kõnealuse teema autoriteetseimat kõneisikut suhtlevad teineteisega vaid ultimatiivsete dokumentide teel.

Valitsuse kiirustamise ilmsikstuleku järel saab Teder enda poole veel mitu õiguseksperti, nagu selgub uudisest “Mitu õiguseksperti asus ESMi asjas õiguskantsleri poolele” (Postimees 26.04.2012). Lisaks Tallinna Ülikooli esindajatele Ilmar Selgele ja Ivar Raigile ning Soraineni jurist Andes Tupitsale ESMi asutamislepingut vastustavale arvamusle alla kirjutanud Tartu Ülikooli õigusteadlased Jaan Ginter, Raul Narits ja Carri Ginter tõdevad: *Demokraatia põhimõtet rikub fakt, et ESMi asutamislepingu ratifitseerimise tulemusena võib riigikogu rahva esindajana jääda ilma võimalusest otsustada küsimuste üle, mis mõjutavad äärmiselt intensiivselt riigi käekäiku*. Siit on näha, et põhiseadus kui mõiste ise on aramusliidrite jaoks nõrgakski jäänud ning selle asemel tuleb välja lüüa veelgi kõvem kaart: demokraatia.

Veel enam - nähtavasti omab õigusteadlaste ühisrinne sedavõrd tugevat autoriteeti, et üldise populaarsuse nimel on sunnitud aega maha võtma manitsema muidu kaljukindlalt Ligi taga seisnud valitsusjuht Andrus Ansip. Nii väidab uudise “Ansip: enne kohtuvaidlust riigikogu ESMi asutamislepingut ei menetle” (Postimees 02.05.2012) vahendusel Ansip riigikogu ees: *Õiguskantsler kahtleb selles, kas ESMis ettenähtud kvalifitseeritud häälteenamusega otsuste langetamine kiireloomulist*

otsustamist vajavates küsimustes on kooskõlas meie põhiseadusega. Enne selle vaidluse ärapidamist ei ole mõistlik ESMi asutamislepingu menetlusega riigikogu saalis edasi minna. Ootame ära. Ansip jätab selleks korraks parteisisese kollegiaalsuse tagaplaanile ning vannub truudust põhiseadusele, kiites Tederi tegevuse ainuvõimalikuks: Kui ta kahtleb, kas mingisugune rahvusvaheline leping või õigusakt on kooskõlas põhiseadusega, siis ta peab oma kahtluse kõva ja selge häälega välja ütleva.

Valitsuse ja õiguskantsleri vastasseis jõuab haripunkti 8. mail, nagu ilmneb juba uudise “Õiguskantsler ja ministrid ristasid riigikohtus mõõgad, kas Eesti võib Euroopale raha anda” (Õhtuleht 09.05.2012) pealkirjast. Nimetatud artiklis, nagu ka kohtu ees, saavad sõna nii Teder kui valitsuse esindajad Michal, Paet ja Ligi. Kui Michal keskendub kohtus Venemaaga hirmutamisele ja Ligi Eesti väiksuse rõhutamisele, siis just Paedi suu läbi kõlab kõige selgemalt juriidiline põhjendus, miks on ESMi näol vastuolu põhiseadusega välistatud: /---/ *tegemist on rahvusvahelise lepinguga, mitte Euroopa Liidu õigusaktiga.* Teder aga omalt poolt toob kilbile demokraatia mõiste: *Demokraatia järgimine pole see, mis ühe riigi ülejäänud maailmast isoleeriks.* Sellega vastandub ta alateadlikule arvamusele, justkui satuks Eesti ESMile vastandudes paariariigi rolli.

Laiema tähenduse põhiseadusteemalisele vaidlusele annab ajakirjanik Andrus Karnau aramusloos “Andrus Karnau: ESMi peidetud kihid” (Postimees 11.05.2012), tõdedes riigikohtus on arutluse all mitu kihti, millest pealmine on küll Tederi kahtlus ESMi seaduslikkuse osas, kuid see pole kaugeltki kõik: *Selle varjus käib debatt Euroopa tuleviku üle.* Karnau võtab ESMi õigusliku trikitamise kokku väljendiga: *Finantskriis on sundinud otsima lahendusi, kus väikese venna õuna saaks ära süüa temalt küsimata.* Sellega viitab ta tõsiasjale, et väikeriigi põhiseadusel polegi laias pildis mingit tähtsust, mida kinnitab ka järeldus: *ESMist föderaalriigini on pikk maa, kuid liikumise suunas pole kahtlust.*

Oluliseks tähiseks saab ka 29. mai, mil Teder annab riigikogu esimehele Ene Ergmale üle ülevaate oma tegevusest 2011. aastal, nagu vahendab muuhulgas uudis “FOTOD: Õiguskantsler: rahvast tuleb informeerida Eesti riigi võetavatest kohustustest” (Eesti Päevaleht 29.05.2012). Aruandes on erakordselt kõrgendatud tähelepanu all

üleeuroopalised päästefondid: nii pöördumine riigikogu rahanduskomisjoni poole seoses ESMi eelkäija EFSFi võlakohustustele garantiide andmise otsuse eelnõuga, mis ei taganud Tederi väitel piisaval määral riigikogu kontrolli Eesti riigi garantiikohustuse suurenemise üle: *Põhiseadus ei keela Eestil võtta Euroopa stabiilsuse tagamiseks varalisi kohustusi, kuid nende võtmisel peab järgima erinevaid põhiseaduslikke põhimõtteid, näiteks parlamentaarset demokraatiat, ning kindlustama riigikogule põhiseaduses sätestatud eelarvepädevuse.*, kui taotlus riigikohtule ESMi asjus: *Sõltumata riigikohtu otsusest kavatsen jälgida, kuidas ESM asutamislepingut – kas siis muutmata või muudetud kujul – Eestis rakendatakse ning kas seejuures on tagatud riigikogu kui rahva esindaja kaasatus piisaval määral.* Sel viisil joonistab Teder mõttelise telje kahe päästefondi ja nende suhestumise vahel Eesti seadusandlusesse, mis seob ka käesolevat tööd autori bakalaureusetööga.

9. juunil tuleb Teder välja uute kitsaskohtadega, nagu selgub uudisest “Teder näeb ESMi puhul uusi küsitavusi” (Eesti Päevaleht 09.06.2012) - tema hinnangul ei pruugi äsja rahandusministeeriumi poolt avalikuks tehtud stabiilsusmehhanismi ratifitseerimise seaduse eelnõu olla omakorda päris korrektne. Samas võimaldab Tederi järjekordne käik tema antipoodil Ligil osatavas toonis vastata: *Tema vaatenurgale ei saaks vastata mis tahes eelnõu, sest ei ole mõeldav, et 17 parlamenti iga kiireloomulist otsust debateeriksid. Siis poleks lihtsalt sellisel fondil mõtet.* Teisisõnu annab Ligi mõista, et Teder oma pideva vahelesegamisega hakkab poliitikuid juba tüütama, mistõttu ei paku uus ettekirjutus enam midagi uutset.

Kui saab selgeks, et riigikohtu otsus ESMi kohta saabub 12. juuli, pöördub sellele päevale ka ülejäänud Euroopa tähelepanu ja Eesti põhiseaduse vastu hakkavad huvi tundma ka välismaised kõneisikud. Siiski jääb nende informeeritus lünklikuks, mida iseloomustab hästi Suurbritannia europarlamentisaadiku Nigel Farage'i sõnavõtt uudises “Farage: ESM on Eesti põhiseadusega vastuolus” (Eesti Päevaleht 06.07.2012): *Eesti justiitsministri sõnul ei ole päästmine kooskõlas Eesti põhiseadusega.* Mõistagi ei kuulu väide, et ESM põhiseadusega ei haaku, tegelikult mitte riigikohtus ESMi iga hinna eest kaitsnud justiitsminister Michalile, vaid ikka õiguskantsler Tederile.

12. juulil saabki kõik selgeks: riigikohus otsustab ülinapi häälteenamusega 10:9 ESMi

kasuks: kohtu hinnangul vaidlustatud asutamislepingu artikkel küll piirab riigikogu finantspädevust, demokraatliku õigusriigi põhimõtet ja Eesti suveräänsust, aga piirang on õigustatud. *Majanduslikult ja finantsiliselt ebastabiilne euroala ohustaks ka Eesti finantsilist ja majanduslikku stabiilsust. Stabiilsus on vajalik selleks, et Eesti riik saaks täita oma põhiseadusest tulenevaid kohustusi, sealhulgas tagada isikute põhiõigusi*, kõlab lühidalt kohtu selgitus, mis peaks poliitilise ja juriidilise legitiimsiooni diskursuste vahel rahu sobitama. Hoiakut muudab automaatselt ka õiguskantsler Teder, näiteks uudises “Teder Riigikohtu otsusest: kohtul kohtu õigus” (Postimees 12.07.2012).

Samas ei saa ignoreerida tervelt üheksa riigikohtuniku eriarvamusi, mis loovad olukorra, kus ESMi legitiimsus jääb vaid noatera peale. Näiteks kirjutab riigikohtunik Jüri Ilvest, nagu vahendab uudis “Eriarvamusele jäänud riigikohtunike argumendid” (Äripäev 12.07.2012): *Ma ei saa jaatada teooriat, mille kohaselt globaliseeruv maailmas saavad kõik mõisted – ka näiteks „suveräänsus“ – uue „üldimbuva“ sisu, mille kohaselt kõik loovutavad „vabatahtlikult“ kõikidele kõiki aastatuhandete jooksul loodud identiteedi elemente, et seeläbi kõikidega kõige paremini kõiksust jagada. Seetõttu on Eesti Vabariigi põhiseaduses deklareeritud suveräänsus – minu tõlgenduses välistest oludest sõltumatu võimalus (ja miks mitte ka uhkus) iseotsustamiseks – põhiline kriteerium, mis määrab oma riiki vääriva rahva õigusliku staatuse. Ebademokraatlikku väikeriikidest üle sõitmist rõhutavad ka teised riigikohtunikud.*

Allesjäänud nädalate jooksul enne otsustavat riigikohu hääletust püüavad opositsioonilised jõud vastuolu põhiseadusega veel kohati kilbile tõsta, ent üha edutumalt. Näiteks nõuab Ivar Raig arvamuloos “Ivar Raig: ESM referendumile” (Postimees 27.07.2012) ESMi panemist rahvahääletusele, viidates asjaolule, et viimatisel rahvahääletusel põhiseaduse muutmiseks ja Euroopa Liiduga ühinemiseks pole rahvas sääraseks päästefondiks nõusolekut andnud: *ELi aluslepingute järgi ei vastuta liikmesriigid üksteise finantskohustuste eest ning Eesti liitumislepingus pole vähimatki viidet sellele, et Eesti ühinemine rahaliiduga toob kaasa ka kohustuse ühineda ESMiga, mille kaudu Eesti maksumaksjate raha hakkab voolama meist rikkamate riikide võlgade refinantseerimiseks. Ent Raigi mõttekaaslaste sõnavõttud jäävad hüüdja hääleks kõrbes, sest riigikohtu otsuse alusel liigub riigikogu juba ESMi*

vääramatu ratifitseerimise poole.

6.3. Euroopaliku solidaarsuse diskursus

Diskursus lähtub tõsiasiast, et kvantitatiivne kontentanalüüs tuvastas enimlevinud väärtusargumentide seas euroopaliku solidaarsuse või vastupidisel juhul selle puudumise rõhutamise.

Teema võtab üles Õhtulehe toimetuse juhtkirjas „Euroopa veidravõitu solidaarsus“ (Õhtuleht 04.10.2011), sõnastades kogu toimetusele omistatava seisukoha: *Meie, kes me oleme kärpinud, veremaitse suus, peame aitama neid, kes valetanud, võltsinud ja teiste arvel võlgu elanud.* Reljeefsete liialdustega („veremaitse suus“, „teiste arvel võlgu elanud“) dramatiseerib väljaanne olukorra, tehes juhmimalegi lugejale selgeks valitseva ebaõigluse, sealjuures rahanduslikud-ratsionaalsed argumendid täiesti kõrvale jättes.

Kuniks ESMi teema on suhteliselt päevakorrast maas, vaikivad ka solidaarsuslaulikud. Ent kui valitsus veebruari alguses asutamislepingu heaks kiitis, kasutati muu hulgas mõjutusvõtete seas ka Euroopa ühtsusele rõhumist. Näiteks selgitab valitsusele omistatav seisukoht uudises „Valitsus kiitis finantsabilepet“ (Õhtuleht 03.02.2012): *ESM on loodud selleks, et anda abi suurtesse rahalistesse raskustesse sattunud liikmesriikidele.* Kui tavaliselt kõnelevad valitsuse pöördumised kiretus arvude keeles, siis sedapuhku püütakse puudutada auditooriumi südant, nagu näitavad sõnad „abi“ ja „suured rahalised raskused“.

Läbivalt ja reljeefelt mõnitab solidaarsuse kontseptsiooni Õhtulehe püsiautor Sven „Kivisildnik“ Sildnik. Nii ka näiteks arvamuses „Hullusekultus – meie suurim nuhtlus aegade hämarusest“ (Õhtuleht 07.04.2012), kus autor ei pea paljaks põigata kirjandusajalukku: *Eesti riigi osalemine kõikvõimalikes ESMides ja muudes euroopa solidaarsuskoormiste maksimises vastab üks üheselt Juhan Liivi arhetüübile. Haige inimene kisub ennast avalikus kohas poolpaljaks, kusjuures kasu on sellest tegevusest oluliselt vähem kui Ukraina nudistide-feministide kollektiivi Femen tegevusest.* Juba tõik, et sõnad *solidaarsus* ja *koormis* on ühte liitsõnasse kokku haagitud, viitab kõnealuse mõiste naeruvääristamisele. See jätkub Eesti riigile haige inimeste tunnuste

omistamisega, kasutades ära sõnamängu, kus “paljas” võib viidata nii alastusele kui rahapuudusele.

Ent solidaarsust mõtestatakse ümber ka peavoolule tunduvalt lähemal. Isegi end Eesti parima majandustoimetuse tiitliga ehtiv Eesti Päevaleht lajatab 23. aprillil juhtkirja pealkirjaga “Solidaarsus saab otsa”. Juhtkiri põrmustab solidaarsuse põhimõtet kahest otsast, käsitledes Eestit nii abisaaja kui –andjana. Ühelt poolt väidab väljaanne: *Õelda, et „meie oleme Euroopalt nii palju saanud, me peame nüüd ka ise andma” on reaalsuse moonutamine. Eesti ja teiste liikmesriikide „saadu” pole mingi kingitus.* Sealt kõlama jäävat võib mõneti pidada ka demagoogiavõtteks, kus kujuteldava nimetu vastaspoole suhu pannakse sõnad, millele on lihtne oponeerida – tõenäoliselt pole tegelikult keegi avalikus ruumis päris nii selgesõnaliselt end väljendanud. Teisalt väidab väljaanne, et see solidaarsus, mida Eestilt kriisiriikide suhtes oodatakse, on midagi hoopis muud kui meie endi suhtes üles näidati: *Pole kohane hurjutada neid, kes ESMile ei aplodeeri. Läheb ju kogu see raha esiotsa neile riikidele, kes on meist rikkamad, finantsdistsipliinilt lodevad, ja Kreeka puhul võib rääkida juba mitmendast abipaketist, ent võlakoormus ei vähene ja nõudmised jätkuvad.*

Kohati põimub solidaarsusdiskursus poliitiliste ja rahanduslike argumentidega, nii haarab sellest kinni koguni IMFi nõunik (ja tulevane EFSFi nõunik) Andres Sutt, kirjutades arvamussloos “Tõde ja õigus” (Postimees 12.05.2012), et möönab, et eksisteerib võimalus, kus kvalifitseeritud häälteenamusel põhineva ja erandkorras kasutatava kiirmenetluse tulemusel võidakse langetada abiotsus, mis on vastupidine Eesti seisukohale, ent vaadata tuleb ka mündi teist külge: *See sama säte välistab, et üks riik saaks blokeerida otsuse, mis euroala kui terviku seisukohalt on eluliselt tähtis ja vähendab nii rahanduslike tööõnnetuste ohtu Euroopas.* Nii propageerib Sutt solidaarsust alternatiividega ähvardades, luues nähtamatu vastu töötava riigi kuju, kes on suuteline “tööõnnetusi” korda saatma.

Samuti sugeneb solidaarsusdiskursusesse noote, mis tuginevad puhtformaalsele maine hoidmise vajadusele. Sellist vaatenurka esindab näiteks pankur Indrek Neivelt, kes uudises “Indrek Neivelt: oleme ESM-i aruteluga ajast maas” (Eesti Päevaleht 16.05.2012) rõhutab, et olles juba kord eurosooniga ühinenud, pidi Eesti arvestama ka kavandatavates päästefondides osalemisega ning nüüd on hilja kohustuse üle kurta:

Ma ei ole õigusspetsialist, aga minu arvates ei ole soliidne selle teema üle enam arutada. Juriidilised küsimused tuleb üle kontrollida enne mistahes dokumendile alla kirjutamist, sest pärast tuleb sellega edasi elada. Neivelt läheb koguni nii kaugemale, et tõmbab paralleeli 2005. aastal Eesti ja Venemaa välisministrite allkirjastatud piirileppega ning sellele lisatud Eesti-poolse preambulaga, misjärel Venemaa parlament lepingust taganes. Vihje on ilmne: kui ise solidaarselt ei käitu, tõmmatakse väikeriigilt vaip alt.

Küsimus, kui kaugemale võib solidaarsuse sildi all rahaliste nõudmistega minna, tõstatub teravamalt juunis, mil Hispaania pärast pikka puiklemist Euroopa Liidult rahalist abi küsib. Nii küsib Eesti Päevalehe juhtkiri “Edasi sügavama liidu poole?” (12.06.2012), mis saab edasi, lisades, et edaspidi peaks Eesti valitsus enda õiguste eest julgemini seisma, eriti, kui jutuks peaksid tulema Euroopa ühised võlakirjad: *Kui Euroopa suurriigid peaksid siiski idee töösse võtma, ei tohiks Eesti sellega nõustuda ilma ESMiga võrreldes õiglasemat (ja soodsamat) riskide jaotamise valemiga saamata.* Järelikult tõdetakse vaikumisi, et olemasolev olukord on ebaõiglane ja Eesti jaoks sugugi mitte soodus.

Ehkki riigikohtuvaidluses ristuvad peamiselt juriidilised ja rahalised argumendid, käib seal ka solidaarsuse küsimus. Ka Euroopa finantsstabiilsuse esikõneisik rahandusminister Jürgen Ligi peab “kohtupäeval”, 12. juulil vajalikuks rõhutada omalaadset arusaama solidaarsusest: “Jürgen Ligi: vajalike otsuste läbisurumiseks tuleb avalikust arvamusest üle olla” (Postimees). Ligi möönab küll, et *Mitte kellelegi ei meeldi aidata riike, kes on käitunud vastutustundetult.*, ent solidaarsus on proportsionaalne ja põhjendatud: *Keegi ei ürita Euroopat üle jõu välja aidata. Aidata ei saa see, kes ise toime ei tule.* Et tegu on vastusega küsimusele, kui suurt toetust Eesti endale lubada saab, viitab Ligi sellega äraspidisele loogikale, mille kohaselt saab Eesti ka ise abi, kui enam teiste aitamise kohustusega toime ei tule.

Teiselt poolt aktiveerub riigikohtu otsuse järel Reformierakonna siseopositsionääri rolli täitev Igor Gräzin, kes oli väga sõnakas kõneisik ESMi eelkäija EFSFi vastu: *Aga ei maksa unustada seda, et täpselt samal ajal, kui me väljendame solidaarsust Euroopaga, võtab Euroopa Eesti põllumehelt endiselt konkurentsi võimaluse ära.* (Eesti Päevaleht 12.07.2012) Nii seostab Gräzin omavahel esmapilgul kaks lõdvalt

seotud juhtumit, ent samas võib tema kaitseks väita, et väärtused omavad mõtet vaid juhul, kui need kehtivad üleüldiselt ja kõigi jaoks.

Huvitav on väärtuste tasandil jälgida kõnealusel perioodil opositsioonis olevate sotsiaaldemokraatide käitumist – kui Keskerakond vastandub ESMile väga selgelt, siis sotsid jäävad lõpuni istuma kahe tooli peal, nagu nähtub ka otsustavast riigikogu hääletusest, kus kus kaheksa kohalviivivat SDE esindajat hääletab poolt ja kümme vastu (Riigikogu... 2012). Hilisemast pöördest hoolimata otsustavad sotsid 13. juuli istungil, et Eesti peab täitma oma kohustusi Euroopa Liidu ja eurotsooni liikmena. Nii selgitab europarlamentisaadik Ivori Padar uudises “SDE: Eesti peab täitma kohustusi eurotsooni liikmena” (Õhtuleht 13.07.2012): *Eesti on Euroopa Liidu eelarvest solidaarselt antavate toetuste aktiivne kasutaja ja eurotsooni kriisi vindumine mõjutab meie toimetulekut väga otseselt*. Kuigi näiliselt jäib jutt justkui rahalisest kasust, näitab sissepikitud märksõna *solidaarselt*, et Euroopa Liidu lahkust tasub meeles pidada.

Viimase katsena ESMi vastuvõtmist pidurdada kutsusid Juku-Kalle Raid ja teised “elukutselised vastalised” augusti alguses kokku ümarlaua, mille keskseks argumendiks oli just solidaarsuse küsitavus. Sealt joonistub välja Eesti ja Lõuna-Euroopa mentaliteetide vastandamine kogu oma teravuses, nagu sõnastab Raid uudises “Alanud nädalal nõutakse ESMi rahvahääletusele panekut” (Postimees 06.08.2012): *On ebaõiglane, et enim püksirihma pingutanud Eesti peab vastutustundetute lõunaeurooplaste lollused kinni maksma*. Sellega omistab Raid kõigile ümarlauast osavõtjale äärmuslikud hoiakud: Eesti on kõige enam kannatanud ja lõunaeurooplasted vastutustundetud ja lollid. Ent nagu teame, ei aidanud see käik hääletustulemust väärata.

6.4. Vaidlemise mõttetuse diskursus

Diskursus lähtub asjaolust, et levinud argumentide seas andsid tooni seisukohad, mida võib üldistada koondnimetuse *nii on, sest nii on* alla – tähendagu see siis ESMiga ühinemise absoluutset kohustuslikkust või täielikku keeldu.

Juba vahetult pärast EFSFi ratifitseerimist hakkasid meedias kõlama noodid, et

järgmiseks vältimatuks sammuks on ESM. Nii teatab juba 3. oktoobril ilmunud uudis “Stabiilsusmehhanism võib jõustuda juba tuleval aastal” (Postimees) Jürgen Ligi suu läbi, et on täiesti reaalne, et ESM võib käiku minna juba järgmise aasta kesksuvis. Mõistagi pole sel hetkel alustatud veel mingilgi tasandil isegi debatiga, rääkimata riigikogu lubavast otsusest.

Selgemad mõõtmised omandab liitumise vajalikkuse kui aksiooni diskursus Euroopa Liidu Ülemkogul detsembri alguses – nagu ilmneb näiteks uudises “Ülemkogul jõuti kokkuleppele rikkujate karistamises” (Postimees 09.12.2011), lepivad Euroopa valitsusjuhid justkui muuseas, teisejärgulise päevakorrakohana kokku, et ESM hakkab toimima 2012. aasta juulis. Kõnekas on, et uudis märgib ära, et rahastamise üle küll vaidlused alles käivad, ent ometi soovitakse juba mahtu suurendada. Ilmselgelt viitab selline retoorika riigijuhtide veendumusele, et teemal polegi vaja valijaga arutada.

Liitumise vajalikkuse kivisse raiumisele annab hoogu juurde Euroopa juhtriigiks pürgiva Saksamaa kantsler Angela Merkel, kes uudises “Merkel usub, et Euroopa asjad edenevad jõudsalt” (Postimees 10.01.2012) väljendab ühes Prantsusmaa presidendi Nicolas Sarkozyga kokku lepitud seisukohta, et nad on valmis otsima võimalusi – küll pidades nõu ka teiste euroala liikmetega – kuidas kiirendada kapitalimakseid ESMi. Tasub meeles pidada, et selleks hetkeks pole ESM veel riikide parlamentides ratifitseeritud. Ka sinnamaani ülejäänud eurotsooniga vägikaigast vedanud Soome on fondi paratamatuses veendumas, nagu kinnitab peaminister Jyrki Katainen uudises “Soome ja eurotsoon on ESMi suhtes kokkuleppele jõudmas” (Postimees 18.01.2012): *Ma olen kindel, et leiame ESMi suhtes hea lahenduse. Praegu käivad läbirääkimised ametnike tasemel ning uudised läbirääkimiste kohta on julgustavad. Isegi alati euroskeptiline Suurbritannia, mis küll ise eurotsooni ei kuulu ja seega rahaliselt panustama ei pea, näib ESMi küsimuses peavooluga nõustuvat, nagu selgub uudisest “Cameron ähvardas Euroopa liidreid kohtuga” (Postimees 01.02.2012): Tõsiste euroskeptikute pahameel on Downing Streeti jaoks ilmselgelt mureküsimus, kuid vähemalt esialgu ei näi sellest kasvavat otsustavat mässu euroala permanentse päästefondi loomise vastu, mille üle parlament peab hääletama kevadel.*

Märtsiks olid arengud jõudnud nii kaugemale, et ESMi kõrvale kerkis teinegi

euroalaülene meede – eelarvepakt. Uudis “Euroala eelarvepaktist võib veelgi riike välja pudeneda” (Postimees 15.03.2012) tõdeb küll, et nii Holland, Iirimaa, Saksamaa kui Prantsusmaa võivad saada fiskaalleppe komistuskiviks, ent märgib samas: *Merkeli partei ametnikud loodavad, et ehk opositsioon ei hääleta pakti vastu, kui see pannakse samasse eelnõusse koos uue 500 miljardi eurose päästefondi (ESM) asutamisega.* Seega on ESM saanud retoorikas juba sedavõrd loomulikuks elemendiks, et sellega võib meelitada teistesse, veelgi karmimalt siduvatesse lepetesse. Sama põhimõte kehtib Jürgen Ligi väljaütlemises uudises “Ligi: triljonilist tulemüüri soovivad kõrvalseisjate hüüatused” (Postimees 29.03.2012): *Rahvusvaheliselt on üleskutseid, et tulemüür võiks olla triljon või kaks, need on kõrvalseisjate hüüatused, mis tahavad ennast distantseerida ja näidata eurosooni probleemide keskmene.* Klassikalise võttena astub Ligi siin kaks sammu edasi, et siis ühe sammu võrra taganeda: triljoniline tulemüür on liig, ent pool triljonit paratamatu reaalsus.

Samas jääb arutelu ja põhjendustega vähemast meediaveergudel sama napiks ka vastaspool. Nii sekkuvad nimekad akadeemikud ja poliitikud nagu Endel Lippmaa, Anto Raukas, Jüri Martin, Ülo Vooglaid, Heido Vitsur ja Ivar Raig debatti alles sisuliselt viimasel hetkel, kaheksa päeva enne hääletust, saates valitsusjuhtidele ESMi-vastase kirja, nagu selgub uudisest “TV3: Ergma ja Ansip said poliitikute-akadeemikute saadetud ESMi vastase kirja” (Postimees 22.08.2012). Selgelt ei saa säärane akt olukorras, kus liitumine on juba puhtalt parlamentaarse vormistamise küsimus ja debatiks aega pole, kanda mingit eriti konstruktiivset eesmärki.

7. Järeldused

Järgnevalt toob autor välja vastused uurimisküsimustele, mis peavad omakorda vastama peaküsimusele: **kuivõrd suhestub Eesti ESMi temaatika kaudu Euroopa avalikku sfääri?**

1. Kuidas jaotuvad ESMi puudutavad artiklid ajateljel?

Kõigi nelja väljaande puhul koondub kajastus vaadeldava ajatelje lõpuossa, ent mitte sedavõrd radikaalsel määral kui EFSFi puhul pea aasta tagasi, mil mõlema tollal vaatluse all olnud väljaande puhul ületas viimase kuu kajastuste arv eelmise kuu oma enam kui kolm korda. Neljast väljaandest kolmel kujunes sedapuhku kõige kajastuserohkemaks ajaliselt viimane, ent Postimehes, kokku kõige enam artikleid avaldanud väljaandes, hoopis eelviimane kuu.

2. Milliste kõneisikute arvamused jäävad üldises meediakajastuses domineerima?

Kinnitust leidis fakt, et valdavalt on ESMi teemal sõna võtnud kitsas poliitikute ringkond. Eriti torkab silma rahandusminister Jürgen Ligi, kelle arvamuste põhjal on kirjutatud enim artikleid kõigis neljas vaadeldud väljaandes.

Ühelt poolt on tegemist tõepoolest ilmselt ühe pädevaima allikaga, ent silma torkab siiski valitsuserakondade esindajate ebaproportsionaalselt suur osakaal kõikides väljaannetes sõna saavate kõneisikute seas: kui riigikogus kuulus Reformierakonna ja IRLi valitsusele töö sõlmpunktiks oleva hääletuse ajal 54% mandaatidest, siis parlamendierakondade arvestuses said paremparteid kõigis neljas vaatlusaluses väljaandes kätte kaks kolmandikku kajastustest. Ekspertide hinnangute osakaal on võrreldes EFSFiga siiski õige pisut kasvanud, ent täiesti marginaalne on ajakirjanike ja eraisikute roll.

Arvuliselt kõige rohkem on temaatilisi arvamused artikleid kirjutanud või uudisartiklitele aluseks olnud ülekaalukalt, nagu ka EFSFi puhul, Reformierakonna liikmed.

3. Millised on valdavad hoiakud ESMi suhtes väljaannete kaupa?

Algelisel kvantitatiivsel tasandil osutus Postimees kõige ESMi-meelsemaks väljaandeks, kuivõrd seal on fondi pooldavate ja vastanduvate argumentide suhe kõige selgemalt plusspoole kasuks (73%). Lisades siia juurde tööga, et just Postimehes on kõneisikute seas kõige suurem ülekaal poliitikutel (61%), võib pisut liialdades väita, et väljaanne käitub vankumatult euromeelse valitsuse suuvoodrina.

Positiivset ja negatiivset tooni kandvate artiklite arvu suhe on Eesti Päevalehes 56%-44%, mis on – küll viimasel ajal tähtsust kaotava klassifikatsiooni kohaselt – “valgeteks” nimetatavate väljaannete seas tasakaalupunktile kõige lähemal seisv tulemus. Samuti peab tõdema, et just Eesti Päevaleht on ainus väljaanne, kus poliitikud ei saa allikate seas absoluutset enamust, jäädes pidama 42% peale. Ekspertid (39%) küündivad peaaegu sarnase tulemuseni, mis annab märku debati suhtelisest tasakaalustatusest.

Ilmnes, et ESMi toetama kalduvaid artikleid on Äripäevas märgatavalt rohkem kui selle vastaseid. Põhjused saavad laias laastus jaotuda kaheks: kas autoriteetseid fondi vastaseid on tõesti erinevate vahenditega meediaruumist eemale hoitud või pole nad ise soovinud esile astuda. Viimasel juhul võib tõepoolest olla alust fondi pooldajate vastukriitikal, mille kohaselt püüavad fondi vastu hääletanud riigikogu saadikud lihtsalt odavat populaarsust ega suuda midagi konstruktiivset asemele pakkuda.

Nii nagu aasta varem EFSFi puhul, domineerivad ka seekord Äripäevas kõneisikute seas poliitikud, kuid pisut, 72%-lt 60%-le, on nende ülekaal siiski kahanenud. See annab alust arvata, et leheveergudel on rohkem ruumi eraldatud ka diskutiivsele arutelule.

ESMi kajastamine Õhtulehes haakub töö empiiriliseks aluseks olnud Emori rahvaküsitlusega, mis näitas eestimaalaste vastuseisu hädasolevate euroriikide abistamisele: fondi pooldavad ja vastased seisukohad on esindatud enam-vähem võrdselt. See sobitub hästi väljaande enesetutvustusega *Me ei soovi endale võtta õpetaja, sundija või kasvataja rolli. Me tahame olla inimesele heaks seltsiliseks teekonnal läbi iseenda ja maailma.* (Õhtuleht 2014) Võib väita, et Õhtuleht ei ürita

rahva valdavalt negatiivseid seisukohti ESMi küsimustes ümber kujundada, vaid pigem annab laialt levinud arvamustele täiendavat tuge. Samas nähtub ka Õhtulehe andmestiku võrdlemisest aastataguse olukorraga, et poliitikuid on varasemast vähem jutule võetud: nende osakaal on langenud 75%-lt 52%-le.

4. Millised on peamised kasutatavad argumendid fondiga ühinemise poolt ja vastu?

Kvantitatiivsest kontentanalüüsist selgub, et kõige levinumaks põhjenduseks, mida erinevad kõneisikud argumentatsioonis kasutavad, on kasu, huvi ja rahalise tuluga seonduvad teemad, mida on kasutatud 218 vaatlusaluses artiklis 635st. Teist ja kolmandat kohta hoiavad seadused, kokkulepped ja regulatsioonid 167 ning autoriteetid ja traditsioonid 118 mainimisega. Võrreldes EFSFist kõneleva bakalaureusetööga on “raha võim” seega endiselt vääramatult ja isegi suurenenud, ent seoses õigusorganitesse küündinud debatiga on omal kohal ka seadusetähe meenutamine. Olulisel määral on pildilt aga kadunud väärtuspõhine mõtlemine, mis on andnud teed autoriteetidest lähtuval argumentatsioonile.

Kõige rohkem on argumente väljendatud sedastavas modaalsuses (214 artiklis), järgnevad kahtlev modaalsus 167 ja käskiv modaalsus 130 artikliga. Just sedastava modaalsuse arvelt ületavad diskutiivsed modaalsused normatiivsed suhtega 391:244, mis tähendab põhimõttelist pööret bakalaureusetööga võrreldes, kus domineerisid soovituslik ja kahtlev modaalsus. See näitaja viitab mõneti varasemaga vastuollu minnes, et arutleva demokraatia aspektist on diskussioon tagasi andnud.

Lokaalsuse poolest domineerivad Eesti-kesksed argumendid (279 artiklis), järgnevad eurotsoon (177 artiklis) ja teised riigid (86 artiklis). Ka EFSFi puhul oli Eesti esiplaanil, ent oluliselt võib täheldada eurotsooni kui iseseisva üksuse esiletõusu – kui bakalaureusetöös oli tegu pigem kunstliku moodustisega, siis nüüd igati selgelt identifitseeritavate huvidega riikide rühmaga.

Nagu diskursusanalüüsist ilmneb, vastanduvad üksteisele läbi 11 kuu rahalistest argumentidest lähtuv poliitilise legitimaatsiooni ja juriidilise legitimaatsiooni diskursus, mille “maskottideks” võib pidada vastavalt rahandusminister Jürgen Ligi ja

õiguskantliser Indrek Tederit, mis aga ei tähenda, justkui oleksid nad ainsad diskuruse viljelejad. Euroopa finantsstabiilsuse ülistajad kinnitavad Koopmansi ja Erbe (2003:6) järeldusi, et valitsustevahelises poliitikas ei saa üks Euroopa Liidu liikmesriik teisi enam kohelda kui välisriike, kelle sisepoliitika meisse ei puutu. Indrek Tederi argument, mille kohaselt peab Eesti ühinemine üle-euroopalise päästefondiga olema kooskõlas kohaliku põhiseadusega, kattub aga Becki (2006:14) arusaamaga, et kosmopolitanism ei saa täielikult asendada rahvuslust ja isegi provintslust, sest inimõiguste ja demokraatia ideed vajavad rahvuslikku baasi.

Poliitikutele võib ekspertidest suhteliselt enam omistada käskivat ja sedastavat modaalsust ehk normatiivseid modaalsuseid, ekspertidel aga on suhteline ülekaal soovitusliku, kahtleva ja keelava modaalsuse alal. See erineb mõnevõrra bakalaureusetöö järeldustest, kus poliitikud saavutasid ülekaalu soovitusliku, sedastava ja keelava modaalsuse vallas. Et eksperdid, kellel pole otsest ja nähtavat kindlat poliitilist agendat, kalduvad enam soovituslikus või kahtlevas toonis arutlust edendama, pole üllatav, küll aga tõsiasi, et neil on suhteline ülekaal ka keelavas modaalsuses. See viitab asjaolule, et poliitikute teerull oma otsuse kiirel läbisurumisel on teiselt poolt olnud nii tugev, et asjatundjatel pole muud üle jäänud, kui samalaadse taktikaga vastata.

Argumentide alustena kasutavad poliitikud ekspertidest enam rahalisi põhjendusi, aga ka väärtuseid ja põhimõtteid ning autoriteete ja traditsioone. Ekspertide pärusmaaks on jäetud seadused, kokkulepped, regulatsioonid, innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused ning teaduslikud põhjused, statistika, arenguloogika, kusjuures viimases kategoorias on oluline sõna sekka öelda ka ajakirjanikel. Võib öelda, et selles osas ei ole bakalaureusetööga võrreldes palju muutunud ning täpsustav diskursusanalüüs näitab, et finantsstabiilsust rõhutavad poliitikud ja seadusi tähtsustavad juristid räägivad endiselt teineteisest mööda.

Lokaalsust määrates torkab silma, et ekspertidest suhteliselt enam lähtuvad poliitikud teiste riikide, eurosooni ja Euroopa Liidu vaatenurgast, samas kui ekspertidele on jäetud ühelt poolt Eesti ja teisalt globaalsed huvid. Tegu on olulise muutusega võrreldes bakalaureusetööga, kus poliitikud just Eesti sektoris domineerima kippusid – sel ajal ei olnud vastuolu põhiseadusega veel nii teravalt fookuses ning eksperdid

võtsid sõna vähem.

Modaalsusi ja argumentide aluseid omavahel võrreldes ilmes, et kõige suurema ülekaalu saavutasid ESMi pooldavad modaalsused (käskiv, soovituslik ja sedastav kokku) kasu, huvi ja rahalist tulu väljendavate argumentide seas. Tulemust võib pidada mõnevõrra üllatuslikuks, kuivõrd fondiga ühinemine tähendas Eesti jaoks 1,3 miljardi euro suuruses laenude garanteerimist ning ka reaalselt 149 miljoni euro suurust sissemakset, võimalik rahaline kasu on aga sootuks abstraktsem ja kaugem. Seetõttu tundub, et fondi vastased ei ole suutnud kolmandikku riigieelarvest hõlmavat garantiid vastuargumendina piisavalt tugevalt kilbile tõsta.

Samuti jäid pooldavad seisukohad peale väärtuste ja põhimõtete ning autoriteetide ja traditsioonide osas, sealjuures on eriti suurt muudatust EFSFiga võrreldes näha viimases grupis. See viitab asjaolule, et aastaga on arusaam tulevaste kohustuste paratamatusest jõudnud kõneisikute seas süveneda ning seda suhtumist kantakse ka edasi.

“Negatiivsed” modaalsused annavad aga tooni hoiatavate eeskujude, teaduslike ja seaduslike põhjenduste vallas. Eriti tugev on muutus just seaduste, kokkulepete, regulatsioonide osas, kus tänu õiguskantsleri kaebusele muutus vastalisus ootamatult juriidiliselt märkimisväärselt pädevamaks. Samas tundub, et senine praktika hätta sattunud riikide abistamise osas pole arvamusiidreid selle vajalikkuses veennud ning negatiivseid näiteid on positiivsetest selgelt enam.

Modaalsuste ja lokaalsuste omavahelisi kombinatsioone uurides selgus, et ESMi pooldavad modaalsused domineerivad kõige rohkem eurotsoonile, Euroopa Liidule ja kogu maailmale lokaliseeritud argumentides. See on seletatav võimalusega, et eurotsooni tulevikulte mõtlevadki eeskätt ühiste struktuuride toetajad, mitmedki vastased näeksid soovunelmana pigem euroala ja Euroopa Liidu kui moodustise hukku.

ESMi vastu olemist väljendavad modaalsused esinesid aga kõige rohkem Eesti lokaalsusest lähtuvates argumentides, mis toob võrreldes bakalaureusetöoga sisse järjekordse erinevuse – siis olid esiplaanil teiste riikide lokaalsused. See kattub Becki

(2006:19) seisukohaga, et peaaegu üldse pole kuulda intellektuaalide häält, kes võtaks innukalt sõna Euroopa idapoolse laienemise kaitseks ning astuks välja jäikade rahvuslaste vastu.

Võrreldes argumentatsiooni aluseid ja lokaalsusi pidas autor kõige olulisemaks jälgida põhjenduste poole pealt raha ja seaduste vastasseisu, kus ilmnesid kõige selgemalt kaks vastandlikku diskursust. See erineb juba iseenesest EFSFi eelnenud debatist, kus vastanduma kippusid pigem raha ja väärtused. Suurima ülekaalu saavutas raha seaduste üle euroala puhul. Sellest järeldub, et euroala nähakse eeskätt rahandusliiduna, mille eesmärk on üldine majanduslik õitseng, mille nimel võib ka juriidilistes “pisiajades” nagu põhiseadus järeleandmisi teha. Seevastu domineerivad seaduslikud põhjused rahalise tulu üle Eesti lokaalsusega artiklite puhul, mille taga on peaaesjalikult 11 kuud niidina läbiv vaidlus ESMi põhiseaduspärasuse üle. Seega ilmneb, justkui oleks rahalised hüved eeskätt eurosooni, seaduslikud mured aga Eesti asi. Selline põhimõtteline möödarääkimine viitab juba iseenesest arutelu puudulikkusele.

Viimaks tuleb vastata kõiki eelnevaid koondavale kõige olulisemale uurimisküsimusele: **kuivõrd osaleb Eesti ESMi debati kaudu Euroopa avalikus sfääris?**

Esiteks näitab käskiva, keelava ja sedastava modaalsuse ülekaal kõigi tunnuste lõikes normatiivse diskursuse domineerimist arutleva-analüütilise diskursuse üle ehk teisisõnu, küllalt sageli ei vaevu autorid oma poolt- või vastuhoiakuid üldse põhjendada, mistõttu ei teki ka vaatamata kardinaalselt erinevate seisukohtade olemasolule erilist debatti. Samale probleemile viitab ka erinevate argumentide selge jagunemine ekspertide ja poliitikute, EFSFi pooldajate ja vastaste vahel. Nii räägivad poliitikud peamiselt Euroopa rahast ja eksperdid Eesti seadustest; abifondiga liitumise toetajad kõnelevad hüpoteetilisest rahalisest kasust ja vastased hirmutavad teiste riikide ebaseaduslike kogemustega. Vastaspoolega diskussiooni aga üldjuhul ei astuta või siis tehakse seda vaid oponente naeruvääristaval moel.

8. Diskussioon

Magistritöös uuris autor Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) käsitlust Eesti nelja üleriigilise päevalehe veebiväljaannetes. Töös keskendus autor ajale, mis jäi 2011. aasta 29. septembri ehk päeva, mil riigikogu kiitis heaks EFSFi liitumise eelnõu, ja 2012. aasta 30. augusti ehk ESMi suhtes samalaadse toimigu sooritamise päeva vahele. Ootuspäraselt tõusis teema kõikides väljannetes aktiivselt fookusesse alles mõned kuud enne riigikogu hääletust.

Edasises uuringus võiks kaaluda ka 30. augusti järgsete artiklite lisamist valimisse, kuna tänaseks on riigikogu otsusest juba omajagu aega möödas ning ka eurotsooni rahanduslik seis muutunud. Oleks huvitav näha, kas pärast otsust langes meedia tagasi endisesse apaatiasse või on teemast siiski rohkem rääkima hakatud. Kaugemaleulatuvate järelduste tegemiseks oleks samas ilmselt vaja läbi viia ekspertintervjuud ajakirjanikega, et saada selgust uudisloome köögipooles.

Lähtuvalt Bryanti ja Thompsoni (2002) *agenda-settingu* kontseptsioonist on kõik väljaanded ESMi temaatika avalikust arutelust pikka aega eemal hoidnud ning teema välja toonud alles viimasel hetkel, mil valitsus on otsuse teinud ning parlamendihääletus paljaks vormistamiseks kujunemas.

Et märkimisväärse rahasumma eraldamist tähendav riigikogu otsus kerkib kahe suure meediaväljaande huviorbiiti alles siis, kui hääletamine juba ukse ees, tuleb nõustuda Adequate Informationi Managementi uuringuga, mille kohaselt on Euroopa Liidu teemade kajastamine meedias jäänud endiselt piiratud ja lünklikuks (Tammppuu 2002). Selles osas kattub järeldus suuresti bakalaureusetöös (Paves 2012) EFSFi osas antud hinnanguga.

Teiselt poolt haakub kajastuskaar Krzyzanowski (2009) seisukohaga, et Euroopa Liidu teemad tõusevad liikmesriikides fookusesse ainult kriisihetkedel – seega olukorras, kus enam teisiti ei saa, kui peab rahvusriigist kõrgemate institutsioonide poole pöörduma. ESM on juba definitsiooni kohaselt kriiside lahendamiseks mõeldud ning seetõttu haakub kõnealuse määratlusega hästi.

Kui Koopmans ja Erbe (2003:2) tõdevad, et avalikkus saab oma arvamust kaugeist Euroopa institutsioonidest ja mitmetasandilise poliitika eripäradest otsese isikliku kogemuse põhjal kujundada vaid väga vähese määran ja peab seetõttu sõltuma sellest, kuivõrd muutub Euroopa nähtavaks massimeedias, siis antud juhul tähendab see, et Euroopa tõlgendamine rahvale on puhtalt valitsuserakondade pädevuse. Sellest tulenevalt satub kahtluse alla ajalehtede roll “väravavahtidena” (Bryant & Thompson 2002): tekib kahtlus, kas reaalse oponentide seisukohad pole mitte tähelepanuta jäänud. Teisalt, nagu mainitud, tuleks sellele küsimusele ammendamalt vastamiseks läbi viia ekspertintervjuud ajakirjanike ja toimetajatega.

Suur tähelepanu Eesti ja teiste riikide kohalikule lokaalsusele on kooskõlas Adequate Information Managementi (AIM) uuringuga, mille kohaselt meediaväljaannete toimetustes ilmneb tugev tendents Euroopa küsimuste rahvuslikustamisele (Tammpuu 2010). Et aga valitsuspoliitikud on ootamatult muutunud pigem eurosooni kui oma riigi esindaateks, võib nõustuda ka teise AIMi järeldusega, mille kohaselt ilmneb ajakirjanduspraktikate ja põhimõtete ning Euroopa Liidu poliitilise retoorika võrdlusel rahvusliku huvi *versus* Euroopa ühishuvi diskursuse vastandumine (Tammpuu 2010).

Ühtpidi võib poliitikuid õigustada Becki väitega, et vastuolulisel moel viib fanaatiline rahvuslus viib allakäigu, piiratuse, vaesumise ja nõrgestumise poole ning seetõttu on ülimalt antirahvuslik (Beck 2006:12). Nii lähtuvad nad otsekui Habermasi (2009:91) tõdemusest, et rahvusriigid on niigi kaotanud arvestatava osa oma otsustusõigusest globaliseerumise tõttu ja ainsaks efektiivseks taktikaks rahvusriikide jaoks oleks taastada oma kaotatud funktsioonid sulandudes eksisteerivatesse rahvusvahelistesse võrkudesse globaalsete kaasmängijatena. Ent selline positsioon on jätkusuutlikult võimalik vaid siis, kui Euroopa Liit tulevikus oma erinevate liikmesriikide ja nende rahvaste, kultuuride ja keeltega suudab omandada autentse riigi iseloomu (Habermas 2006:88).

Sestap võib väita, et meedia ei seisa ESMi küsimuses arutleva demokraatia arendamise teenistuses. Ühiskonnas esinevad kaks teineteisele risti vastukäivat seisukohta, ent debatti nende vahel ei kujune.s

Kui võrrelda tulemusi bakalaureusetöoga, nähtub, et Eesti-kesksus küll domineerib

endiselt lokaalsuste esinemise üldtabelis, kuid sugugi mitte enam kõigi põhjenduste kategooriate lõikes. Eeskätt rahalistest argumentides on vahepeal möödunud aastaga tehtud selgelt eurosooni pärusmaa, mis viitab sellele, et avalikkus on asunud tunnetama end Euroopa osana – küll esialgu peamiselt ühise rahakoti kaudu, ent alustuseks asi seegi. Et aga ületada Outhwaite'i (2008:24) sõnastatud sügavalt juurdunud lääne-ida telge kui tõsisemat takistust Euroopa avaliku sfääri väljakujunemise teel (*Kui Euroopa läänepiiri on selgelt paika pannud Atlandi ookean, siis idapoolne serv pole mitte lihtsalt ebatäpne, vaid ka fundamentaalselt määratlemata: iga katse seda põhimõtteliselt või poliitiliselt paika panna tekitab paradokse, mis ürituse nurjavad*), peaks Eesti avalikkus nägema end Euroopa osana ka väärtuste tasandil.

ESM kerkis kõrvalteemana taas esile töö kaitsmise hetkeks lõpplahenduse saanud Euroopa Parlamendi valimiste eelses debatis. Näiteks osutab temaatikale ETV maksubeemalises valimisstudios Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna kandidaat Paul Tammert, kes pöörab isegi hoopis teisel teemal, maaomanike rahvuse kohta esitatud küsimuse ESMi peale: *Minu kesksel probleem on ESM. /---/ Meile on pandud kohustus aegade lõpuni kinni maksta kõik pankurite poolt tekitatud kahjud.* (Tammert 2014) Seevastu meenutab rahandusminister Jürgen Ligi veel pea kaks aastat hiljemgi endale omases iroonilises toonis arvamust loos “Imelik Tartus käik” (Postimees 13.04.2014) riigikohtus toimunud vaidlust: *«Kohtu all» olin asjas, kas Eesti tohib ühineda Euroopa kollektiivse majandusliku julgeoleku organisatsiooniga ESM, et tegelda rahvusvaheliste kriisidega rahvusvaheliselt ning häda korral saada laenuabi ka ise.*

Just Ligi kui läbi kahe lõputöö kulgeva peamise kõneisiku faktipõhist arvamustlugu võibki sümbolisel kombel pidada teema kokkuvõtteks, ehkki ilmselgelt kallutatuks. Laias laastus tuleb Ligiga nõustuda, et paljud ESMiga seotud hirmud pole tõeks saanud. Minister lükkab järjest ümber nii käesolevast tööst vastaspoole argumentidena läbi käinud vastuolu rahvuslike huvidega (*Eesti on «koloniseeritu» asemel «koloniseerijate» seas, kes on sundinud viiele riigile peale oma liberaalset majanduspoliitikat ja konservatiivset rahandust.*), abivajajate fundamentaalsed vead (*Laenuabi vajanud riigid on selle küsimisega soovitudele vaatamata pigem liigselt venitanud, peljates sõltuvust.*), solidaarsuse puudumise (*«Eksperitiisile», et*

väikeriikidel pole õigust laenu saada, on vastuseks tillukesele Küprosele laenatud miljardid.), küsitava kooskõla põhiseadusega (Hapu rahandusolukorra tõttu on hoopis neis riikides, mitte abilaenu tagajates, tulnud ohustatuna käsitleda põhiseaduslikke garantiisid, mida aastakümneid ehitati kui kõigutamatuid.) kui kõige tipuks ka otsese rahalise kahju (ESM – see töötab rahapõleti ja ohu asemel kindlustusena, kasumi ja suure varuga ning võib mure asemel -uute hädaliste pealevoolu pärast tunda puudust olemasolevate kadumisest.). (Ligi 2014) Kuivõrd märkimisväärset vastulööki pole Ligile tulnud, võib argumentide põhjal öelda, et ESM on end tõestanud nii rahaliste argumentide, väärtuste, seaduste kui teaduslike põhjenduste tasandil.

Ent väljakutsed ühtse Euroopa ees pole mõistagi kadunud pelgalt põhjusel, et kõik eurosooni liikmed endiselt alles on. Olukorras, kus finantskriisist veelgi käegakatsutavam poliitiline kriis Venemaa agressiooni näol uksele koputab, kõlavad hääled Euroopa ühisjõu kaitseks ilmselt kõvemini kui iial varem. Et NATO vägesid ei pea Eestisse tooma, sest sinna alla kuuluvad ka meie oma väeosad, on ajakirjanikud esimeste libastumiste järel selgeks õppinud. Nüüd aga oleks aeg jõuda arusaamiseni, et ka Euroopa Liit saab meie hädadesse sekkuda vaid meie enda initsiatiivil.

9. Kokkuvõte

Magisritöö eesmärgiks oli uurida Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) kajastust Eesti kirjutavas meedias nelja üleriigilise päevalehe, Postimehe, Eesti Päevalehe, Äripäeva ja Õhtulehe *online*-väljaannete näitel. Töö uuris artikleid, mis ilmusid enne kella 16.40 30. augustil aastal 2012, mil riigikogu üleurotsoonilise fondiga ühinemise eelnõu heaks kiitis, ning pärast kella 21:57 29. septembril aastal 2011, mil heaks kiideti osalus ESMi eellases EFSFis, millele eelnenud debatti uuris omakorda autori bakalaureusetöö. Meetodina olid kasutusel kvantitatiivne kontentanalüüs ja diskursusanalüüs.

Teoreetiliste aluste peatükis tegi autor ülevaate meedia rollist demokraatlikus otsustusprotsessis, kõneaine kujundamisest, eeskätt aga Euroopa avaliku sfääri kontseptsioonist ning seisukohtadest Eesti osalemise määra kohta. Empiirilise poole pealt kirjeldas autor ESMi olemust ning seost Eestiga.

Keskse probleemina huvitas autorit, kuidas asetub Eesti nelja suure päevalehe kaudu Euroopa avalikku sfääri. Sellest tulenesid neli täpsustavat uurimisküsimust.

Esimene uurimisküsimus uuris, kuidas jaotuvad ESMi puudutavad artiklid ajateljel. Analüüs näitas, et valdavalt koondub temast kõnelemine vahetult riigikogu otsusele eelnevasse aega, ehkki nii drastilisi erinevusi kui bakalaureusetöö puhul välja tuua ei saanud. Pigem tagas õiguskantsler Indrek Tederi pöördumine riigikohtusse ühtlasema kajastuse.

Teine uurimisküsimus tundis huvi, millised kõneisikud väljaannete kaupa domineerivad. Selgus, et kõigis väljaandes on suurema osa temaatilistest artiklitest kirjutanud poliitikud (vastavalt Postimehes 61%, Eesti Päevalehes 42%, Äripäevas 60% ja Õhtulehes 52%). Nende seas omakorda torkas silma Reformierakonna liikmete suur esindatus: peaministriparteisse kuulus 72% Postimehes, 75% Eesti Päevalehes, 76% Äripäevas ja 61% Õhtulehes arvamust avaldanud Eesti parlamendierakondade (Reformierakond, IRL, Keskerakond, sotsiaaldemokraadid)

autoritest. Teisalt ilmnes, et ekspertide osakaal kõneisikute seas oli aastataguse olukorraga võrreldes mõnevõrra suurenenud.

Kolmas uurimisküsimus püüdis välja selgitada, millised hoiakud ESMi suhtes domineerivad igas väljaandes eraldi. Ilmnes, et Postimehes suhtub ühinemisse positiivselt 73%, Eesti Päevalehes 56%, Äripäevas 72% ja Õhtulehes 45% artiklitest.

Neljandas uurimisküsimuses küsis autor, milliseid argumente ESMi pooldajad ja vastased oma artiklites kasutavad. Sellele küsimusele andis vastuse kvantitatiivne kontentanalüüs ning lõpptulemuseks vormistas diskursusanalüüs. Selgus, et eraldi võttes on kõige levinumad sedastava modaalsusega, kasu, huvi või rahalist tulu rõhutavad ning Eesti-kesksed argumendid. Autor aga kombineeris nelja tunnust (argumendi modaalsus, põhjendus, lokaalsus ning kõneisiku staatus) ka omavahel.

Kõneisikute staatust ja kasutatud modaalsusi võrreldes selgus, et poliitikutele on omasem käskiv ja sedastav, ekspertidele soovituslik ja keelav, ajakirjanikele kahtlev modaalsus. Võrreldes EFSFi debatiga on poliitikute sõnavõttudesse sünenud enam käskivat alatooni.

Kõneisikute staatust argumentatsiooni alustega kõrvutades ilmes, et kõige rohkem kasutavad poliitikud argumentides rahalisi põhjendusi, eksperdid aga seaduseid ja kokkuleppeid. Selles osas pole põhitrendid bakalaureusetöoga võrreldes oluliselt muutunud.

Kõneisikute staatuse ja kasutatavate lokaalsuste seoseid uurides tuli välja, et kuigi kõige enam lähtuvad poliitikud arvamust avaldades Eesti vaatepunktist, siis suhtelises plaanis domineerivad nad teiste riikide, eurosooni ja Euroopa Liidu lokaalsusega artiklites. Seevastu on Eesti huvisid enam kaitsma asunud eksperdid.

Modaalsusi ja argumentide aluseid kõrvutades selgus, et ESMi pooldavad modaalsused (käskiv, soovituslik ja sedastav) saavutasid fondi vastustavate modaalsuste (keelav ja kahtlev) üle suurima ülekaalu kasu, huvi ja rahalist tulu puudutavate argumentide seas, vastupidine ülekaal aga valitses innustavatest või hoiatavatest eeskujudest ja kogemustest kõnelevate argumentide seas.

Modaalsusi ja lokaalsusi kombineerides ilmnes, et ESMi pooldavad modaalsused domineerivad kõige selgemalt eurotsoonile lokaliseeritud argumentides, ESMile vastu olemist väljendavad modaalsused aga Eesti vaatepunktist lähtuvates argumentides. Bakalaureusetöös lähtusid “vastumodaalsused” pigem teiste riikide vaatepunktist, mistõttu võib öelda, et kriitika on vahepealse aastaga lokaliseerunud.

Argumentatsiooni aluseid ja lokaalsusi võrreldes täheldas autor, et kui eurotsooni puhul kasutavad autorid kõige rohkem rahapõhiseid argumente, siis Eesti vaatepunktist on palju olulisemal kohal seadused, kokkulepped, regulatsioonid.

Enimlevinud argumentatsiooni alustel joonistusid välja neli peamist diskursust: poliitilise legitimatsooni, juriidilise legitimatsooni, euroopaliku solidaarsuse ja vaidlemise mõttetuse diskursus.

Diskussiooni osas arutles autor, et edasistes uuringutes tasuks valimit laiendada nii väljaannete osas (lisada ka raadio- ja telekanaleid) kui ajalises mõõtmes (ehkki otsus liitumise osas on tehtud, on seoses Ukraina sündmustega Euroopa ühise avalikkuse teema rohkem päevakorras kui iial varem).

Kokkuvõttes võib tõdeda, et sisulise debati kvaliteet on võrreldes EFSFiga ühinemisele eelnenud ajale pisut paranenud, seda eeskätt tänu ekspertide jõulisele sekkumisele. Kriis on toonud välja ka selged ilmingud Euroopa avaliku sfääri algetest, aga et see ka realselt oma koha meediaruumis sisse võtaks, peaksid näitajad püsima ka pärast üldise keskkonna rahunemist. Seda peaksidki tuvastama edasised uuringud.

10. Summary

Participation of Estonia in the European Public Sphere through the European Stability Mechanism

The purpose of this master thesis (Participation of Estonia in the European Public Sphere through the European Stability Mechanism) is to analyze how have the four and only Estonian daily newspapers Postimees, Eesti Päevaleht, Äripäev and Õhtuleht reflected the European Stability Mechanism (ESM) in their online editions between 29. September 2011 (the date when Estonian Parliament Riigikogu ratified the draft that made Estonia a member of EFSF) and 30. August 2012 (the ratification of ESM).

The general purpose of this master thesis is to analyze how well have Postimees, Eesti Päevaleht, Äripäev and Õhtuleht played their roles in developing deliberative democracy through the discussion about ESM how well has Estonia placed itself in the European public sphere.

This thesis concentrates on finding out when was this topic most actively talked about, who were the main spokespersons, which opinions dominated in each newspaper and what kind of arguments were used when expressing support or resistance towards the ratification of the ESM draft. This thesis is trying to find out what kind of public opinion about ESM was constructed.

45 source materials and documents have been used as sources for the theoretical and empirical framework of this thesis, including T. A. van Dijk's *What is Political Discourse Analysis?*, W. Ouhwaite's *European Society*, M. Krzyzanowski's *Europe in Crisis? Discourses on Crisis Events in the European Press 1956-2006*, J. Habermas's *Europe: the faltering project* and many more.

In order to find answers to questions raised all the articles, which were published in the online-editions of Postimees, Eesti Päevaleht, Äripäev and Õhtuleht between 21:57 29. September 2011 and 16:40 30. August 2012 and talked about ESM were

considered as part of the general selection that were taken under closer examination and thoroughly analyzed in this thesis.

The background information of ESM and its connection with Estonia are presented in the theoretical and empirical overview chapter. This chapter also explains what is the European public sphere and how can it be built.

Results of the analysis indicate that 635 articles were published in four newspapers under examination. The topic was most actively talked about in the one-month-period until 30. August, however, the differences were not as large as in the author's bachelor thesis where the debate about EFSF, the predecessor of ESM was examined.

As it appeared during the analysis, it is possible to bring out spokespersons according to spheres of activity. Politicians wrote the greatest number of opinion articles, but the experts had gained influence comparing to the period a year before.

All together 421 articles, which is 66% of the total number of articles under examination, expressed support towards ESM. A year ago, only 56% of the articles supported EFSF, so it can be said that Estonia has moved towards further europeanisation.

Integrated content analysis showed that the most popular arguments were represented in acknowledging modality, reflected economical or financial reasons and were localized to Estonia.

The analysis showed also that the usage of different arguments differed a lot among different social groups (mainly politicians and experts). Also, the supporters and opponents of ESM tended to use different modalities, for example, politicians had started to use more mandatory modality than before. Throughout all articles the arguments focused on Estonia still dominated arguments with other localities.

Four main discourses merged out from the arguments: the discourses of political legitimation, juridical legitimation, European solidarity and denying objection.

In the chapter of discussion and conclusions the author presented some possibilities how to develop this work further. One possibility is to enlarge the selection of different mediums and add audio and video media. The other possibility is to interview the editors-in-chief and journalists with the purpose to find out how articles have chosen.

In conclusion it can be said that writing media has not done enough to develop deliberative democracy as the supporters and opponents of ESM tend to use different types of arguments and do not fall into debate too often. However, things have improved during a year and there are undoubtedly signs of the existence of the European public sphere. But this has clearly been only an impact of the financial crisis – to maintain the role of the sphere in the national media, the described symptoms should remain for a longer term.

11. Kasutatud kirjandus

Bagerstam, E. (1997). *Ajakirjandusvabadus demokraatlikus ühiskonnas*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus

Beck, U. (2006). *Cosmopolitan Vision*. Cambridge, Poliy Press

Brüggemann, M., Königslöw, K. (2009) *Let's Talk about Europe: Why Europeanization Shows a Different Face in Different Newspapers*. European Journal of Communication, Vol 24 (1)

Bryant, J., Thompson, S. (2002) *Fundamentals of Media Effects*. McCraw-Hill, New York

Chilton, P., Schäffner, C. (1997) Discourse and Politics. Van Dijk, T. Discourse as Social Interaction. London: Sage, 206-230

EALL liikmeslehtede keskmised tiraažid 2013. (2013) Eesti Ajalehtede Liidu kodulehekülg, URL (kasutatud märts 2014) [http://www.eall.ee/tiraazhid/2013.html#Oktoober 2013](http://www.eall.ee/tiraazhid/2013.html#Oktoober%202013)

Eesti Päevalehe kodulehekülg, URL (kasutatud veebruar 2014) http://rb.ekspress.ee/pdf/EPL_mediakit.pdf

Eesti Vabariigi põhiseadus (28.06.1992) RT 1992, 26, 349; viimati muudetud 05.10.2003 nr 447. URL (kasutatud aprill 2014) <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>

EFSFi kodulehekülg, URL (kasutatud veebruar 2014) <http://efsf.europa.eu/>

ESMi kodulehekülg, URL (kasutatud veebruar 2014) <http://esm.europa.eu/>

Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamisleping (2012).

Euroopa Ülemkogu kodulehekülg, URL (kasutatud veebruar 2014) <http://www.european-council.europa.eu/media/582876/03-tesm2.et12.pdf>

Fairclough, N. (1995). *Media and discourse*. London: Edward Arnold.

Gross domestic product at market prices (2013). Eurostati kodulehekülg, URL (kasutatud aprill 2014)

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?jsessionid=9ea7d07e30dd3bf0a52b9a8a474c872db039e243c026.e340aN8Pc3mMc40Lc3aMaNyTa3eQe0?tab=table&plugin=1&pcode=tec00001&language=en>

Giddens, A. (2007). *Europe in the Global Age*. Cambridge, Polity Press

Habermas, J. (2006). *Time of Transitions*. Cambridge, Polity Press

- Habermas, J. (2009). *Europe: the faltering project*. Cambridge, Polity Press
- Hankewitz, G. D. (2011) Keskpanga presidendiks kandideerimist jätkavad Hansson ja Sutt. *Postimees*, 6. september, URL (kasutatud märts 2014) <http://e24.postimees.ee/554772/keskpanga-presidendiks-kandideerimist-jatkavad-hansson-ja-sutt>
- Kasik, R. (2008). *Meediatekstide analüüs: eesmärgid ja metoodika*. Tekstid ja taustad V. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Koopmans, R., Erbe, J. (2003) *Towards a European Public Sphere? Vertical and Horizontal Dimensions of Europeanised Political Communication*. Discussion Paper SP IV 2003-403. Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung
- Koopmans, R. (2004). *The Transformation of Political Mobilization and Communication in European Public Spheres*. Integrated Report. <http://europub.wz-berlin.de/>
- Krzyzanowski, M. (2009) *Europe in Crisis? Discourses on Crisis Events in the European Press 1956-2006*. Journalism Studies 10 (1)
- Küsitlus: Kas Eesti peaks liituma kriisiriikide abistamiseks mõeldud ESMiga? (2012). *Eesti Päevaleht*, 12. juuli, URL (kasutatud mai 2014) <http://epl.delfi.ee/news/online/kusitlus-kas-eesti-peak-liituma-kriisiriikide-abistamiseks-moeldud-esmiga.d?id=64668154>
- Ligi, J. (2014). Imelik Tartus käik. *Postimees*, 13. mai
- Lugeja arvates sobiks Eesti Panga presidendiks Jürgen Ligi (2011). *Postimees*, 5. september, URL (kasutatud märts 2014) <http://e24.postimees.ee/553754/lugeja-arvates-sobiks-eesti-panga-presidendiks-jurgen-ligi>
- McQuail, D. (2000) *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Meikar, S. (2012) Erakondade rahastamisest. Ausalt. *Postimees*, 22. mai
- Outhwaite, W. (2008) *European Society*. Cambridge, Polity Press
- Paves, K. (2012) Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi representatsioon Äripäevas ja Õhtulehes. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut
- Postimehe kodulehekülg*, URL (kasutatud veebruar 2014) <http://www.tellimine.ee/ajalehed/postimees>
- Pullerits, E. (2007). *Euroopa avalikkus ja euroinfo Eestis*. Magistritöö, Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut
- Renault Kangool kasutatavad Energy mootorid saavutasid kütusesäästurekordi*

- (2012). Õhtulehe kodulehekül, URL (kasutatud märts 2014) <http://www.oh tuleht.ee/469507/renault-kangool-kasutatavad-energy-mootorid-saavutasid-kutusesaasturekordi>
- Riigikohtu otsus õiguskantsleri taotlus kohta nr 8 „Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu artikkel 4 lõike 4 põhiseadusele vastavuse kohta.” (2012) Riigikohtu kodulehekül, URL (kasutatud märts 2014) <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222548593>
- Saksa Liidukonstitutsioonikohtu esialgne hinnang Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu kohta, URL (kasutatud märts 2014) <http://www.riigikogu.ee/doc.php?174064>
- Tamppuu, P. (2010) Euroopa Liidu kommunikatsioon ja rahvuslik ajakirjandus. Vihalemm, P. & Raudsaar, M. *Euroopa Liidu uudised ja Euroopa avalik sfäär*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 11-31
- Tavgen, J. (2012) Vene investorid käivitasid Ida-Virumaal ehitusbuumi. *Äripäev*, 2. juuli, URL (kasutatud märts 2014) <http://www.aripaev.ee/?PublicationId=c9894c8e-24a3-401d-99fd-47f32b25495b&ref=rss>
- Teder, I. (2012) *Taotlus nr 8 Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu artikkel 4 lõike 4 põhiseadusele vastavuse kohta*, URL (kasutatud märts 2014) http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_taotlus_nr_8_riigikohtule_euroopa_stabiilsusmehhanismi_asutamislepingu_artikkel_4_lg_4.pdf
- Valimisstudio (2014). ETV, 14. mai
- van Dijk, T. A. (1993) *What is Political Discourse Analysis?* URL (kasutatud märts 2014) <http://www.discourses.org/OldArticles/What is Political Discourse Analysis.pdf>
- van Dijk, T. A. (1995). *Aims of Critical Discourse Analysis*. Japanese Discourse, Vol. 1, p17.18. URL (kasutatud märts 2014) <http://www.discourses.org/OldArticles/Aims of Critical Discourse Analysis.pdf>
- Vene investorid käivitasid Ida-Virumaal ehitusbuumi (2012). *Õhtuleht*, 2. juuli, URL (kasutatud märts 2014) <http://www.oh tuleht.ee/483232/vene-investorid-kaivitasid-ida-virumaal-ehitusbuumi>
- Õhtulehe kodulehekül*, URL (kasutatud veebruar 2014) <http://www.oh tuleht.ee/reklaam/lyhitutvustus>
- Äripäeva kodulehekül*, URL (kasutatud veebruar 2014) <http://firma.aripaev.ee/?id=10464>
- XII Riigikogu stenogramm. Erakorraline istungjärk. Neljapäev, 30. august 2012, kell

10:00 (2012). Riigikogu kodulehekül, URL (kasutatud veebruar 2012)

<http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=1346313487>

XII Riigikogu stenogramm. II istungjärk. Neljapäev, 29. september 2011, kell 10:00

(2011). Riigikogu kodulehekül, URL

<http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=1317279900>

12. Lisad

Lisa 1. Artiklite osakaal koguarvust enne riigikogu otsust.

Ajavahemik (kuudes)	Postimees	Eesti Päevaleht	Äripäev		Õhtuleht	
	ESM	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM
0-1	17%	30%	41%	37%	52%	38%
1-2	28%	28%	14%	25%	3%	31%
2-3	15%	9%	14%	21%	14%	3%
3-4	10%	11%	12%	15%	14%	6%
4-5	5%	3%	5%	5%	0%	6%
5-6	9%	9%	6%	13%	7%	5%
6-7	3%	2%	8%	10%	3%	6%
7-8	3%	0%	1%	8%	0%	0%
8-9	3%	4%	2%	8%	0%	2%
9-10	3%	1%	2%	2%	0%	0%
10-11	5%	5%	2%	5%	7%	3%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Lisa 2. Artiklite peallikate edetabel.

Kõneisik	Erakond	Amet	Postimees	Eesti Päevaleht	Äripäev	Õhtuleht	Kokku
Jürgen Ligi	Eesti Reformierakond	rahandusminister	19	13	20	7	59
Indrek Teder		õiguskantsler	9	12	5	5	31
Andrus Ansip	Eesti Reformierakond	peaminister	5	2	3	2	12
Angela Merkel		Saksamaa kantsler	4	3	4		11
Sven Sester	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	rahanduskomisjoni esimees	4	2	2	2	10
Taavi Rõivas	Eesti Reformierakond	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees	5		4		9
Ardo Hansson		Eesti Panga president	3	2	3		8
Mario Draghi		Euroopa Keskpanga president	3		5		8
Olli Rehn		Euroopa Liidu majandus- ja rahandusvolinik	3	1	4		8
Ahto Lobjakas		Eesti Välispoliitika instituudi analüütik	5	1	1		7

Kadri Simson	Eesti Keskerakond	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni ja rahanduskomisjoni liige	2	1	2	2	7
Toomas- Hendrik Ilves		president	2	1	1	3	7
Igor Gräzin	Eesti Reformierakond	riigikogu õiguskomisjoni liige	2	2	1	1	6
Wolfgang Münchau		Financial Timesi kolumnist	5				5
Rait Maruste	Eesti Reformierakond	riigikogu põhiseaduskomis- joni esimees	4	1			5
Ivar Raig		Tallinna Ülikooli Õigusakadeemia professor	3			2	5
Jüri Ratas	Eesti Keskerakond	riigikogu aseesimees	2		1	2	5
Kristen Michal	Eesti Reformierakond	justiitsminister	2	2	1		5
Tanel Ross		rahandus- inisteeriumi asekantsler	1	1	3		5
Andres Tupits		Estonian Business Schooli õiguse ja avaliku halduse õppetooli juhataja		2	3		5
Indrek Neivelt		Bank Saint Petersburgi nõukogu esimees		2	2	1	5
Andrus Karnau		Postimehe majandusreporter	4				4
Aivar Rehe		Sampo panga juhatuse esimees	2	2			4
Luis de Guindos		Hispaania rahandusminister	2		2		4
Wolfgang Schäuble		Saksamaa rahandusminister	2	1	1		4
Aivar Sõerd	Eesti Reformierakond	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni ja rahanduskomisjoni liige	1	1	2		4
Jean-Claude Juncker		eurogrupi president	1		3		4
Philipp Rösler		Saksamaa majandus- ja tehnoloogiaminister	1	1	2		4

Jutta Urpilainen		Soome rahandusminister		1	3	4
Sven Sildnik	Eesti Iseseisvuspartei	kirjanik				4
Andres Sutt		EFSFi presidendi vanemnõunik	2	1		3
François Hollande		Prantsusmaa president	2		1	3
Andres Lipstok		endine Eesti Panga president	1	1	1	3
Marko Mihkelson	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni liige	1	1	1	3
Märt Rask		riigikohtu esimees	1	1	1	3
Rolf von Hofenhau		Baieri maksumaksjate liidu president	1	1	1	3
Ülo Kaasik		Eesti Panga asepresident	1	1	1	3
Mario Monti		Itaalia peaminister		1	2	3
Sirje Rank		Äripäeva välisuudiste toimetaja			3	3
Vilja Kiisler		Äripäeva arvamustoimetaja			3	3
Ines Kuusik		Postimehe majandusreporter	2			2
Jyrkki Katainen		Soome peaminister	2			2
Peter Spiegel		Financial Timesi Brüsseli toimetuse juhataja	2			2
Rainer Vakra		riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni liige	2			2
Ilmar Selge		Akadeemia Nord õigusteaduskonna dekaan	1	1		2
Nicolas Sarkozy		endine Prantsusmaa president	1		1	2
Carri Ginter	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	Tartu ülikooli Euroopa Liidu õiguse dotsent	1	1		2
Allar Jõks		advokaadibüroo Sorainen partner	1	1		2
Heido Vitsur	Eesti Keskerakond	Arengufondi arenguseire divisjoni analüütik	1	1		2

Ewald Nowotny		Austria keskpanga president	1	1	2
José Manuel Barroso		Euroopa Komisjoni president	1	1	2
Mariano Rajoy		Hispaania peaminister	1	1	2
Martin Helme	Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna juhatuse liige	1		1 2
Rannar Vassiljev	Sotsiaal-demokraatlik Erakond	riigikogu rahanduskomisjoni aseesimees	1	1	2
Ruta Arumäe		SEB majandusanalüütik	1	1	2
Juku-Kalle Raid		riigikogu väliskomisjoni liige		1	1 2
Lars Calmfors		Stockholmi ülikooli rahvusvahelise majanduse professor		1	1 2
Nigel Farage		Euroopa Parlamendi saadik Suurbritanniast	1	1	2
Alyona Stadnik		Äripäeva arvamustoimetaja		2	2
Jakko Väli		kolumnist		2	2
Adele Pao		Postimehe majandusreporter	1		1
Argo Ideon		Postimehe poliitika- ja majandusanalüütik	1		1
Christian Lindner		Saksa Vabade Demokraatide Partei juhatuse esimees	1		1
Dominique Strauss-Kahn		endine Rahvusvahelise Valuutafondi president	1		1
Endel Lippmaa		Eesti Teaduste Akadeemia füüsika ja astronoomia osakonna juhataja	1		1
Anto Raukas		Eesti Mereakadeemia keskkonnatehnika õppetooli juhataja	1		1
Jüri Martin	Eesti Keskerakond	Eesti Euroakadeemia rektor	1		1

Ülo Vooglaid		Tartu ülikooli emeriitprofessor	1	1
Erki Kert		LHV panga investeeringispanga nduse juht	1	1
Erkki Tuomioja		Soome välisminister	1	1
Evelyn Kaldoja		Postimehe välisuudiste toimetuse juhataja	1	1
Guido Westerwelle		Saksamaa välisminister Baieri Kristlik- Sotsiaalse Liidu esimees	1	1
Horst Seehofer		Financial Timesi investeeringis- toimetuse juhataja investeeringisfirma Rogers Holdings and Beeland Interests juhatus esimees	1	1
James Mackintosh		Tallinna Tehnikaülikooli õiguse lektor	1	1
Jim Rogers		Tallinna Tehnikaülikooli õiguse professor	1	1
Kari Käsper		Euroopa Kontrollikoja liige	1	1
Tanel Kerikmäe		Eesti välisminister	1	1
Kersti Kaljulaid		riigikogu õiguskomisjoni liige	1	1
Urmas Paet	Eesti Reformierakond	Eesti alaline esindaja Euroopa Liidu juures	1	1
Marika Tuus- Laul	Eesti Keskerakond	LHV panga analüütik	1	1
Matti Maasikas	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	Prantsusmaa rahandusminister	1	1
Nils Vaikla		Õpetajate Lehe toimetaja	1	1
Pierre Moscovici		Financial Timesi kapitaliturgude toimetaja	1	1
Raivo Juurak				
Richard Milner				

Risto Berendson		Postimehe uuriva toimetuse reporter	1	1
Urmas Nemvalts		Postimehe karikaturist	1	1
Ülle Madise		Tartu ülikooli riigiõiguse professor	1	1
Anders Härm		kultuurikriitik	1	1
Andrus Kivirähk		kirjanik	1	1
Andrus Saar		uuringufirma Saar Poll juhataja	1	1
Anti Poolamets		Rahvuslaste Tallinna klubi liige Graduate Institute'i	1	1
Charles Wiplosz		rahandus- ja pangandus-uuringute keskuse direktor	1	1
Ene Ergma	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	riigikogu esimees	1	1
Heiki Suurkask		Eesti Päevalehe välistoimetaja	1	1
Henn Leetna		MTÜ Kristiine Üürnike Ühendus juhatuses	1	1
Indrek Hargla		kirjanik	1	1
Jaan Ginter		Tartu ülikooli õigusteaduskonna dekaan	1	1
Jaana Padrik		õiguskantsleri avalike suhete nõunik	1	1
Jörg Asmussen		Euroopa Keskpanka juhatuses liige	1	1
Kaia Iva	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	riigikogu sotsiaalkomisjoni liige	1	1
Kristel Kivinurm-Priisalm		varahaldusfirma Avaron fondijuht	1	1
Kristjan Jõevere		Eesti Päevalehe arvamustoimetaja	1	1
Külli-Riin Tigasson		Eesti Päevalehe arvamustoimetaja	1	1
Margus Kukk		Kilingi-Nõmme elanik	1	1

Margus Reinsalu		Maroko aukonsul Eestis	1	1
Martin Nettesheim		Tübingeni ülikooli õigusprofessor	1	1
Monika Büttler		St. Galleni ülikooli majandusprofessor	1	1
Siim Meeliste	Eesti Reformierakond	eestlane Itaalias	1	1
Toivo Tänavsuu		Eesti Ekspressi ajakirjanik	1	1
Villu Zirnask		Eesti Päevalehe arvamustoimetaja	1	1
Ülo Kaasik		Eesti Panga asepresident	1	1
Raul Narits		Tartu Ülikooli õigusteaduskonna võrdleva õigusteaduse professor	1	1
Urs Birchler		Zürichi ülikooli pangandusprofessor	1	1
Alexander Stubb		Soome Euroopa asjade minister	1	1
Berthold Forssman		Saksamaa ajakirjanik	1	1
Christine Lagarde		Rahvusvahelise Valuutafondi president	1	1
Enda Kenny		Iirimaa peaminister	1	1
Hannes Rumm		Euroopa Komisjoni Eesti esinduse juht	1	1
Harry Tuul		Äripäeva arvamustoimetaja	1	1
Jaakko Jonkka		Soome õiguskantsler	1	1
Klaus Regling		EFSFi president	1	1
Meelis Atonen		AS Tavid nõukogu liige	1	1
Mihkel Langebraun		Tallinna Tehnikaülikooli magistrant	1	1
Olari Taal		Eggera OÜ omanik	1	1
Paavo Palk	Sotsiaal-demokraatlik Erakond	Euroopa Komisjoni Eesti esinduse poliitikaosakonna juhataja	1	1
Peeter Koppel		SEB privaatpanganduse strateeg	1	1

Raivo Sormunen		Äripäeva börsitoimetuse juht	1		1
Romet Kreek	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	Äripäeva börsiuudiste toimetaja	1		1
Zhou Xiaochuan		Hiina keskpanga president Tallinna	1		1
Tanel Kirikmäe		Tehnikaülikooli õiguse professor	1		1
Wen Jiaobao		Hiina peaminister	1		1
Viviane Reading		Euroopa Liidu õigusküsimuste volinik	1		1
Ivari Padar	Sotsiaal-demokraatlik Erakond	Euroopa Parlamendi saadik		1	1
Jüri Ilvest		riigikohtunik		1	1
Laur Uudam		Õhtulehe arvamustoimetaja		1	1
Margo Pajuste		Õhtulehe arvamustoimetaja		1	1
Siim Randla		Õhtulehe uudistetoimetaja		1	1
Sirje Endre		endine riigikogu liige		1	1
Tarmo Leinatamm	Eesti Reformierakond	riigikogu riigikaitsekomisjoni liige		1	1
Tõnis Erilaid		Õhtulehe toimetaja		1	1

Lisa 3. Artiklite peallikate jaotus tegevusalade ja (olemasolul) erakondliku kuuluvuse järgi.

	Postimees	Eesti Päevaleht	Äripäev		Õhtuleht	
	ESM	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM
Poliitikud	61%	42%	60%	60%	76%	52%
Eksperdid	26%	39%	25%	29%	18%	20%
Ajakirjanikud	12%	11%	12%	9%	6%	18%
Eraisikud	1%	8%	3%	3%	0%	9%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Eesti Reformierakond	69%	72%	58%	76%	75%	48%
Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	12%	17%	17%	10%	8%	9%
Sotsiaaldemokraatlik Erakond	2%	0%	8%	7%	8%	4%

Eesti Keskerakond	13%	7%	13%	7%	8%	17%
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	4%	0%	4%	0%	0%	4%
Eesti Iseseisvuspartei	0%	3%	0%	0%	0%	17%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Lisa 4. Modaalsuste, argumentatsiooni aluste ja lokaalsuste esinemissagedus kokku ja erinevate kõneisikute rühmade lõikes.

	Poliitikud		Ekspertid		Ajakirjanikud		Eraisikud			Kokku	
	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM		EFSF	ESM
Käskiv modaalsus	11%	27%	23%	9%		4%	33%	4%	100%	15%	20%
									100%		
Soovituslik modaalsus	35%	10%	15%	15%		16%	33%	13%	100%	31%	12%
									100%		
Sedastav modaalsus	24%	42%	15%	25%		22%	0%	9%	100%	21%	34%
									100%		
Kahtlev modaalsus	22%	13%	38%	44%		56%	33%	17%	100%	26%	26%
									100%		
Keelav modaalsus	9%	9%	8%	7%		1%	0%	57%	100%	8%	7%
									100%		
	100%	100%	100%	100%		100%	100%	100%		100%	100%
Kasu, huvi, rahalise tulu	24%	37%	12%	29%		36%	17%	39%	100%	21%	34%
									100%		
Väärtused, põhimõtted	20%	16%	12%	8%		16%	0%	22%	100%	17%	14%
									100%		
Seadused, kokkulepped,	18%	21%	24%	42%		19%	17%	9%	100%	19%	26%
									100%		
Innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused	11%	1%	20%	2%		1%	17%	0%	100%	13%	1%
									100%		
Teaduslikud põhjused, statistika,	13%	4%	20%	6%		12%	17%	0%	100%	15%	5%

arengu- loogika									100%		
Autoriteetid, traditsioonid	14%	22%	12%	13%		15%	33%	30%	100%	16%	19%
	100%	100%	100%	100%		100%	100%	100%		100%	100%
Eesti lokaalsus	39%	37%	39%	37%		52%	33%	70%	100%	39%	44%
									100%		
Teiste riikide lokaalsus	20%	16%	20%	16%		8%	17%	13%	100%	23%	14%
									100%		
Eurotsooni lokaalsus	23%	30%	23%	30%		26%	33%	9%	100%	23%	28%
									100%		
Euroopa Liidu lokaalsus	10%	15%	10%	15%		8%	0%	9%	100%	9%	12%
									100%		
Globaalne, üldine lokaalsus	8%	2%	8%	2%		5%	17%	0%	100%	7%	2%
									100%		
	100%	100%	100%	100%		100%	100%	100%		100%	100%

Lisa 5. Erinevate modaalsuste, argumentatsiooni aluste ja lokaalsuste kombinatsioonide osakaal.

		Käskiv modaalsus	Soovituslik modaalsus	Sedastav modaalsus	Kahtlev modaalsus	Keelav modaalsus	
Kasu, huvi, rahaline tulu	EFSF	13%	44%	22%	19%	3%	100%
	ESM	21%	12%	52%	10%	5%	100%
Väärtused, põhimõtted	EFSF	14%	38%	0%	48%	0%	100%
	ESM	34%	21%	11%	21%	12%	100%
Seadused, kokkulepped, regulatsioonid	EFSF	4%	19%	46%	19%	12%	100%
	ESM	13%	10%	24%	45%	9%	100%
Innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused	EFSF	0%	29%	0%	64%	7%	100%
	ESM	0%	0%	22%	67%	11%	100%
Teaduslikud põhjendused, statistika, arenguloogika	EFSF	8%	38%	0%	54%	0%	100%
	ESM	9%	15%	24%	50%	3%	100%
Autoriteetid, traditsioonid	EFSF	0%	36%	0%	64%	0%	100%
	ESM	24%	8%	39%	21%	8%	100%
		100%	100%	100%	100%	100%	
Eesti lokaalsus	EFSF	31%	25%	22%	14%	8%	100%
	ESM	22%	14%	12%	39%	13%	100%

Teiste riikide lokaalsus	EFSF	48%	33%	14%	0%	5%	100%
	ESM	11%	12%	55%	12%	11%	100%
Eurotsooni lokaalsus	EFSF	14%	39%	29%	14%	4%	100%
	ESM	22%	11%	56%	10%	1%	100%
Euroopa Liidu lokaalsus	EFSF	33%	25%	25%	8%	8%	100%
	ESM	24%	12%	50%	12%	3%	100%
Globaalne, üldine lokaalsus	EFSF	29%	57%	0%	0%	14%	100%
	ESM	27%	7%	47%	20%	0%	100%
		100%	100%	100%	100%	100%	

Lisa 6. Erinevate argumentatsiooni aluste ja lokaalsuste kombinatsioonide osakaal

	Eesti lokaalsus		Teiste riikide lokaalsus		Eurotsooni lokaalsus		Euroopa Liidu lokaalsus		Globaalne, üldine lokaalsus		
	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	
Kasu, huvi, rahaline tulu	23%	17%	18%	38%	33%	56%	25%	40%	50%	53%	100%
Väärtused, põhimõtted	22%	16%	14%	9%	20%	12%	25%	17%	0%	0%	100%
Seadused, kokkulepped, regulatsioonid	25%	43%	5%	22%	30%	10%	6%	10%	0%	7%	100%
Innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused	2%	0%	55%	2%	0%	2%	6%	3%	17%	7%	100%
Teaduslikud põhjused, statistika, arenguloogika	17%	4%	5%	6%	7%	5%	19%	9%	17%	13%	100%
Autoriteetid, traditsioonid	11%	19%	5%	22%	10%	16%	19%	21%	17%	20%	100%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

Lisa 7. Erinevate alamargumentide ja modaalsuste kombinatsioonide osakaal.

	Käskiv modaalsus		Soovituslik modaalsus		Sedastav modaalsus		Kahtlev modaalsus		Keelav modaalsus		
	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	
alternatiivide puudumine	0%	0%	10%	7%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	100%
euro kui põhimõtteliselt vale samm	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	50%	10%	100%
Euroopa finantsprobleemid kui võõras mure	0%	0%	0%	0%	0%	0%	14%	0%	0%	0%	100%
Euroopa finantstugevus	100%	84%	55%	67%	38%	90%	0%	0%	0%	0%	100%
kohustuse pidamine kardetust väiksemaks	0%	2%	0%	7%	25%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
otsene rahaline kahju	0%	0%	0%	0%	0%	0%	86%	100%	50%	90%	100%
otsene rahaline võit	0%	7%	5%	19%	38%	5%	0%	0%	0%	0%	100%
positiivne saldo saadud abi arvesse võttes	0%	0%	15%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
ülemaailmne tasakaal	0%	7%	15%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	100%
Kasu, huvi, rahaline tulu	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
euroopalik solidaarsus	0%	53%	55%	37%		50%	0%	0%		55%	100%
integratsioon	33%	20%	9%	26%		30%	0%	0%		0%	100%
maine	33%	27%	27%	32%		20%	0%	0%		0%	100%
solidaarsuse puudumine	0%	0%	0%	0%		0%	77%	74%		0%	100%
tänavõlg	33%	0%	9%	5%		0%	0%	0%		0%	100%
vastuolu rahvuslike huvidega	0%	0%	0%	0%		0%	0%	16%		36%	100%
võltsmaine	0%	0%	0%	0%		0%	23%	11%		9%	100%
Väärtused, põhimõtted	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
ajavõit	0%	0%	0%	0%	7%	3%	0%	0%	0%	0%	100%
kooskõla põhiseadusega	0%	91%	50%	71%	14%	12%	0%	0%	0%	0%	100%
küsitav	0%	0%	0%	0%	0%	0%	43%	100%	0%	100%	100%

kooskõla põhiseadusega											
laenude tingimusslikkus	0%	0%	0%	12%	64%	9%	0%	0%	0%	0%	100%
riigiülesed kokkulepped	100%	4%	0%	12%	7%	76%	0%	0%	0%	0%	100%
vastuolu riigieelarve baasest	0%	0%	0%	0%	0%	0%	57%	0%	100%	0%	100%
veendumus, et tegelik konsensus on riigis olemas	0%	4%	50%	6%	7%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
Seadused, kokkulepped, regulatsioonid	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
abistatavate edulood minevikus			40%			0%	0%	0%	0%	0%	100%
abistatavate hulga piiratus			40%			67%	0%	0%	0%	0%	100%
abivajajate fundamentaalsed vead			0%			0%	64%	50%	100%	100%	100%
oht kriisi laienemiseks			20%			33%	0%	0%	0%	0%	100%
teised abistamisest tõrkujad			0%			0%	27%	33%	0%	0%	100%
võimalus eurost loobuda			0%			0%	9%	17%	0%	0%	100%
Innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
abiprogrammi jõukohasus	100%	0%	60%	20%		86%	0%	0%		0%	100%
abiprogrammi mittejõukohasus	0%	0%	0%	0%		0%	63%	94%		100%	100%
muutunud euroliit	0%	0%	0%	0%		0%	38%	6%		0%	100%
rahva toetus	0%	0%	20%	0%		0%	0%	0%		0%	100%
vastargumentide asjasse-	0%	100%	20%	80%		14%	0%	0%			100%

puutumatus											
Teaduslikud põhjendused, statistika, arengu- loogika	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
alternatiivide võimalikkus	0%	0%	0%	0%		0%	29%	20%		11%	100%
Eesti jõuetus	0%	10%	0%	0%		7%	0%	0%		0%	100%
kommuni- katsiooniprobleemid	0%	0%	0%	0%		0%	29%	60%		0%	100%
liitumisest hoidumise vajalikkus kui aksioom	0%	0%	0%	0%		65%	0%	8%		89%	100%
liitumise vajalikkus kui aksioom	100%	72%	50%	33%		0%	0%	0%		0%	100%
majandus- loogiline õigustus	0%	3%	0%	11%		0%	0%	0%		0%	100%
majandus- loogilised vastu- argumendid	0%	0%	25%	0%		0%	43%	12%		0%	100%
osalus teistes abistavates organisat- sioonides	0%	14%	25%	56%		28%	0%	0%		0%	100%
Autoriteetid, traditsioonid	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Lisa 8. Erinevate alamargumentide ja lokaalsuste kombinatsioonide osakaal.

	Eesti lokaalsus		Teiste riikide lokaalsus		Eurotsooni lokaalsus		Euroopa Liidu lokaalsus		Globaalne, üldine lokaalsus		
	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	EFSF	ESM	
alternatiivide puudumine	5%	0%	0%	3%	9%	3%	0%	3%	0%	0%	100%
euro kui põhi- mõtteliselt vale samm	5%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
Euroopa finants- probleemid kui võõras mure	5%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%

Euroopa finantstugevus	19%	21%	100%	64%	73%	89%	80%	94%	0%	38%	100%
kohustuse pidamine kardetust väiksemaks	14%	15%	0%	3%	0%	2%	0%	3%	0%	0%	100%
otsene rahaline kahju	14%	49%	0%	9%	11%	5%	0%	0%	0%	0%	100%
otsene rahaline võit	24%	13%	0%	18%	0%	1%	20%	0%	0%	0%	100%
positiivne saldo saadud abi arvesse võttes	14%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
ülemaailmne tasakaal	0%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	100%	63%	100%
Kasu, huvi, rahaline tulu	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
euroopalik solidaarsus	11%	15%	67%	13%	50%	68%	0%	38%		0%	100%
integratsioon	11%	17%	0%	0%	0%	5%	25%	38%		0%	100%
maine	11%	28%	0%	13%	25%	9%	0%	0%		0%	100%
solidaarsuse puudumine	44%	24%	33%	75%	25%	14%	50%	0%		0%	100%
tänuvõlg	11%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%		100%	100%
vastuolu rahvuslike huvidega	0%	9%	0%	0%	0%	5%	0%	15%		0%	100%
võltsmaine	11%	4%	0%	0%	0%	0%	25%	8%		0%	100%
Väärtused, põhimõtted	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
ajavõit	6%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	13%			100%
kooskõla põhiseadusega	17%	30%	0%	0%	0%	6%	0%	0%			100%
küsitav kooskõla põhiseadusega	11%	67%	0%	63%	0%	0%	0%	0%			100%
laenude tingimuslikkus	17%	0%	100%	5%	89%	24%	100%	0%			100%
riigiülesed kokkulepped	6%	2%	0%	32%	11%	71%	0%	88%			100%
vastuolu riigieelarve baasest	28%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%			100%
veendumus, et tegelik konsensus on	17%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%			100%

riigis olemas											
Seadused, kokkulepped, regulatsioonid	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
abistatavate edulood minevikus	0%	0%	14%	0%		0%	0%	0%	100%	0%	100%
abistatavate hulga piiratus	0%	0%	14%	0%		0%	0%	50%	0%	0%	100%
abivajajate fundamentaalsed vead	100%	0%	50%	50%		67%	50%	50%	0%	0%	100%
oht kriisi laienemiseks	0%	0%	7%	0%		33%	0%	0%	0%	0%	100%
teised abistamisest tõrkujad	0%	100%	14%	50%		0%	25%	0%	0%	0%	100%
võimalus eurost loobuda	0%	0%	0%	0%		0%	25%	0%	0%	100%	100%
Innustavad või hoiatavad eeskujud, kogemused	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
abiprogrammi jõukohasus	27%	33%	0%	0%	100%	14%	100%	14%	0%	0%	100%
abiprogrammi mittejõukohasus	27%	17%	100%	80%	0%	71%	0%	71%	100%	100%	100%
muutunud euroliit	27%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	14%	0%	0%	100%
rahva toetus	9%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
vastasargumentide asjassepuutumatus	9%	50%	0%	20%	0%	14%	0%	0%	0%	0%	100%
Teaduslikud põhjendused, statistika, arengu- loogika	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
alternatiivide võimalikkus	13%	8%	0%	11%	0%	0%	67%	0%	0%	0%	100%
Eesti jõuetus	0%	6%	0%	0%	0%	11%	0%	0%	0%	0%	100%
kommunikatsiooniprobleemid	13%	20%	0%	11%	0%	7%	0%	6%	100%	0%	100%
liitumisest	0%	8%	0%	21%	0%	4%	0%	63%	0%	0%	100%

hoidumise vajalikkus kui aksioom											
liitumise vajalikkus kui aksioom	50%	50%	0%	47%	33%	36%	33%	0%	0%	33%	100%
majandusloogiline õigustus	0%	0%	0%	5%	33%	4%	0%	0%	0%	0%	100%
majandusloogilised vastuargumendid	13%	0%	100%	0%	33%	4%	0%	0%	0%	0%	100%
osalus teistes abistavates organisatsioonides	13%	8%	0%	5%	0%	36%	0%	31%	0%	67%	100%
Autoriteetid, traditsioonid	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaur Paves (sünnikuupäev: 25.03.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Eesti osalemine Euroopa avalikus sfääris eurosooni abifondide näitel”, mille juhendaja on prof Marju Lauristin (PhD)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse stähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 26.05.2014